

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

[૨૦૧૬] ૭ એસ.સી.આર. ૧

સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા

વિ.

ગૌરવ વર્ણેય અને અન્ય

(ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦/૨૦૧૨) જુલાઈ ૧૫, ૨૦૧૬

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ જગદીશ સિંઘ ખેહર અને સી. નાગપ્પન]

સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ એક્ટ, ૧૯૯૨:

કલમ ૧૨(૧બી) વ્યાખ્યા – ઠેરવેલ કે: કલમ ૧૨(૧બી) ની મુખ્ય જોગવાઈ (બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી) દ્વારા શાસિત વ્યક્તિઓ, એટલે કે, જેઓએ ૨૫.૦૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા

ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી, તેઓને રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરવાની મંજૂરી છે – જ્યારે, પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ વ્યક્તિઓ, એટલે કે, જેઓ આવી પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી રહ્યા હતા તેઓને તેમની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને સંબંધિત નિયમો ઘડાયા પછી, તેઓ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ સદર પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી શક્યા હોત – બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, રપ.૧.૧૯૯૫ પછી પ્રથમ વખત સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં કોઈપણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા અથવા ચલાવવા ઈચ્છુક નવા સાહસિક, સામૂહિક રોકાણ નિયમો અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ તેમ કરી શકે છે – તેથી, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા નિયમો ઘડવામાં આવ્યા ન હતા અને રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવામાં આવ્યું ન હતું ત્યાં સુધી, અગાઉથી આવી પ્રવૃત્તિ ન ચલાવતા હોય તેવા વ્યક્તિ/સંસ્થા દ્વારા સામૂહિક રોકાણના ક્ષેત્રમાં કોઈ નવો પ્રવેશ થઈ શક્યો ન હોત

સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯.

કલમ ૧૨(૧બી) – હેઠળનો મનાઈદુકમ – ઠેરવેલ કે: પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં ન આવતા હોય તેવા કોઈપણ વ્યક્તિ/સંસ્થાને (સામૂહિક રોકાણ યોજનાના "વિદ્યમાન" સંચાલક), સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યા પછી, સામૂહિક રોકાણ નિયમો અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવે ત્યાં સુધી, કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવાનું અથવા ચલાવવાનું શરૂ કરવા

પર મનાઈ હતી – તેથી, સદર મનાઈ નિયમો ઘડવા સુધી નિઃશંકપણે વિસ્તરશે – મનાઈ વધુમાં, ઉપર દર્શાવેલ નિયમો ઘડાયા પછી પણ, સંબંધિત નવો સાહસિક રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવામાં સફળ ન થાય ત્યાં સુધી વિસ્તરશે – તેથી, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ જે સમયગાળા દરમિયાન સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ પર મનાઈ હતી (બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી માટે) તે સમયગાળો સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યાની તારીખ (૨૫.૧.૧૯૯૫) થી શરૂ થયો હતો, અને નવા સાહસિકે રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યું તે વાસ્તવિક તારીખ સુધી ચાલુ રહ્યો હતો.

કલમ ૧૨(૧બી) – ફરજિયાત કે માર્ગદર્શક જોગવાઈ – ઠેરવેલ કે: "શલ" શબ્દ સાથે નકારાત્મક શબ્દોનો ઉપયોગ કાયદાકીય હેતુને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરે છે, અને સામૂહિક રોકાણ કામગીરીમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકોના સંદર્ભમાં ફરજિયાત પણ બનાવે છે – વધુમાં, કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉલ્લંઘનમાં ફોજદારી પરિણામો શામેલ છે, અને તેથી, તેને માર્ગદર્શક તરીકે અર્થઘટન કરી શકાય નહીં – સામૂહિક રોકાણ પહેલના નવા સંચાલકો માટે બનાવવામાં આવેલ મનાઈ, તેથી, સંપૂર્ણ અને ફરજિયાત હતી.

સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯: રુલ ૫ "વિદ્યમાન સામૂહિક રોકાણ યોજના" – અર્થ – ઠેરવેલ કે: નિયમોના નોટિફિકેશન સમયે એક હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના, માત્ર તે જ હોઈ શકે જેણે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલા પોતાની પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી હતી –

એક સામૂહિક રોકાણ યોજના, જે રપ.૧.૧૯૯૫ પછી શરૂ થઈ હતી, તેને "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના તરીકે વર્ણવી શકાય નહીં, કારણ કે તે કાયદાકીય રીતે મનાઈદુરગમ્ય હેઠળ હતી, અને કાયદામાં સંપૂર્ણપણે અસ્વીકાર્ય હતી.

ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્ર: ઠેરવેલ કે: તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, જે ગુના માટે આરોપી પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તેની વિગતો તેને સ્પષ્ટપણે જણાવવી પડશે – ફરિયાદમાં ન મૂકાયેલા અથવા ન દર્શાવવામાં આવેલા આરોપ માટે કોઈ પુરાવા જોઈ શકાય નહીં – ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોમાંથી આ એક છે.

કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩:

કલમ ૨૫૧ ક્ષેત્ર – જ્યાં કલમના વિવિધ પ્રોવાઈઝોની અસરો અલગ-અલગ હોય, ત્યાં ફરિયાદમાં માત્ર કલમનો ઉલ્લેખ કરવાથી આરોપીને જે ગુના માટે તેઓ આરોપી હતા તેના ગુનાની વિગતો જાહેર કરવા સમાન રહેશે નહીં – હાલના કેસમાં, ફરિયાદમાં, કંપનીના ડિરેક્ટર પર સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવાનો આરોપ હતો – કલમ ૧૨(૧બી) માં વ્યક્તિઓના બે વર્ગો માટે બે શ્રેણીઓ છે – પ્રોવાઈઝો શ્રેણી અને બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી માટેની અસરો અલગ છે – ચાર્જશીટનું અવલોકન કરતા જણાય છે કે, સામાવાળાઓને પ્રોવાઈઝો શ્રેણીના

હોય તે રીતે ગણવામાં આવતા હતા – પરંતુ 'બોર્ડ' તેમને બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીના ગણ્યા – આ સ્પષ્ટપણે અસ્વીકાર્ય છે – કલમ ૨૫૧ સદર ખામી અને ફરિયાદમાં ઉણપને સુધારી શકશે નહીં – સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ એક્ટ, ૧૯૯૨.

કલમ ૪૬૫ – પ્રક્રિયાકીય બાબતોમાં ભૂલો અથવા અનિયમિતતાઓ – ઠેરવેલ કે: પ્રક્રિયાકીય બાબતોમાં ભૂલો અને/અથવા અનિયમિતતાઓને અવગણી શકાય છે તેમાં કોઈ શંકા નથી, શરતે કે આવી ભૂલ અથવા અનિયમિતતા "ન્યાયની નિષ્ફળતા" નો પ્રસંગ ન બને – ગુનાના ઘટકો સ્થાપિત કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ એવી સામગ્રી તથ્યોની ગેરહાજરીને પ્રક્રિયાકીય ભૂલ તરીકે જોઈ શકાય નહીં – ઉપરની જરૂરિયાત પ્રક્રિયાકીય નથી, પરંતુ મૂળભૂત છે – વર્તમાન કેસમાં અનિયમિતતા અને ભૂલ, આરોપીઓને જે ગુના માટે તેમની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી હતી તેની વિગતો જાહેર ન કરવામાં, "ન્યાયની નિષ્ફળતા" નો પ્રસંગ બનશે – પ્રેક્ટિસ અને પ્રોસિજર – પ્રક્રિયાકીય અનિયમિતતાઓ.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦/૨૦૧૨

૧. રપ.૧.૧૯૯૫ ના રોજ સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉમેરા પર, વ્યક્તિઓના બે વર્ગ બનાવવામાં આવ્યા હતા. પહેલા વર્ગમાં એવી વ્યક્તિ(ઓ) નો સમાવેશ થતો હતો જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી હતી (આ શ્રેણીને પ્રોવાઈડો શ્રેણી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે). આ શ્રેણી કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઈડો દ્વારા શાસિત થશે. કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા બનાવવામાં આવેલ બીજી શ્રેણીમાં એવી વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થતો હતો જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી (આ શ્રેણીને બિન-પ્રોવાઈડો શ્રેણી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે). પ્રોવાઈડો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ વ્યક્તિઓને સામૂહિક રોકાણ નિયમો ઘડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેમની હયાત સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. સામૂહિક રોકાણ નિયમો ઘડવા પર, સદર પ્રોવાઈડો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ વ્યક્તિઓએ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવું જરૂરી હતું, જે તેમને તેમની હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) ચલાવવાનું ચાલુ રાખવા માટે સક્ષમ બનાવશે. જ્યાં સુધી બિન-પ્રોવાઈડો શ્રેણીનો સંબંધ છે, સામૂહિક રોકાણ નિયમો અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી પ્રથમ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના સામૂહિક રોકાણ પહેલનું આયોજન કરવા અથવા ચલાવવા પર મનાઈ ફરમાવવામાં આવી હતી. [પેરા ૧૫, ૧૬, ૧૭] [૩૧-જી-એચ; ૩૨-એ-ડી]

૨. સામૂહિક રોકાણ નિયમો ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ અમલમાં આવ્યા. પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં આવતી વ્યક્તિ, એટલે કે, જે વ્યક્તિએ ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલા સામૂહિક રોકાણ પહેલનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી હતી, તે નિયમોના રુલ ૫ હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરવા માટે જવાબદાર હતી. બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવતી વ્યક્તિ દ્વારા રુલ ૫ હેઠળ અરજી કરી શકાય ન હોત, સાદા કારણસર કે સદર વ્યક્તિ દ્વારા સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિને "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના કહી શકાય નહીં. નિયમો સાથે વાંચવામાં આવતી કલમ ૧૨(૧બી) ના અર્થમાં એક "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના (જેમ કે રુલ ૫ નું હેડિંગ સૂચવે છે) માત્ર તે જ હોઈ શકે જે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલા શરૂ થઈ હોય, એટલે કે સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યા પહેલા. ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી શરૂ થયેલી સામૂહિક રોકાણ યોજનાને "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના તરીકે વર્ણવી શકાય નહીં, કારણ કે તે કાયદાકીય રીતે બાધિત હતી, અને તેથી, કાયદામાં સંપૂર્ણપણે અસ્વીકાર્ય હતી. જે કાયદો બાધિત કરે છે, તે નિયમો દ્વારા અધિકૃત થઈ શકે નહીં. [પેરા ૧૯]

[૩૩-બી-સી, ઈ-એચ]

૩. જ્યાં સુધી બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં આવતા વ્યક્તિઓનો સંબંધ છે (એટલે કે, ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરવા ઈચ્છતા લોકો), આવી વ્યક્તિઓ નિયમો હેઠળ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી શકે છે. જે હેતુ માટે, તેઓએ

નિયમોના રુલ જ હેઠળ અરજી કરવાની જરૂર હતી. રુલ જ નું અવલોકન કોઈ શંકા માટે સ્થાન છોડતું નથી, કે તે સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં "... પ્રવૃત્તિ ચલાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂકનાર..." વ્યક્તિને લાગુ પડે છે. જે તમામ વ્યક્તિઓએ રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાનું અથવા ચલાવવાનું શરૂ કર્યું ન હતું, તેઓ આ શ્રેણીમાં આવશે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, જે વ્યક્તિઓ રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા કે ચલાવવા ઈચ્છતા હતા, તેઓને નિયમો હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા જારી કરાયેલ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર ન હોય ત્યાં સુધી, તેમ કરવા પર સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ રીતે મનાઈ કરવામાં આવી હતી. [પેરા ૨૦] [૩૪-સી-એચ]

૪. તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, રોકાણ નિયમો અમલમાં આવ્યાની તારીખ (-૧૫.૧૦.૧૯૯૯) ને, આવા નવા સાહસિકોના સંદર્ભમાં, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ના ભંગ સાથે કોઈ સંબંધ નથી. સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ નવા સાહસિક (-જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલા સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી ન હતી) દ્વારા કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા અથવા કરાવવા, અથવા ચલાવવા અથવા ચલાવડાવવા પરનો મનાઈહુકમ નિયમો ઘડવા પર નિર્ભર ન હતો. નવો સાહસિક (ઉપર વર્ણવેલ) નિયમો અનુસાર રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર પ્રાપ્ત ન કરે ત્યાં સુધી સદર મનાઈહુકમ નિરપેક્ષ અને વિનિનિયમિત હતો. [પેરા ૨૨] [૩૫-ઈ-એફ]

૫. કલમ ૧૨(૧બી) ની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ છે: (૧) સિક્યુરિટીઝ લોઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૯૫ ના હેતુઓ અને કારણોનું નિવેદન, જેના પરિણામે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨ માં ઉપ-કલમ (૧બી) ઉમેરવામાં આવી હતી, તે દર્શાવે છે કે સદર જોગવાઈ 'બોર્ડ' ના ભૂતકાળના અનુભવ અને રોકાણકારોના હિતોનું રક્ષણ કરવાની તાકીદની જરૂરિયાતને કારણે લાવવામાં આવી હતી. (૨) સેબી એક્ટની કલમ ૧૨ ની ઉપ-કલમ (૧બી) ની ભાષા સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ છે – તેણે કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઈઝો દ્વારા તેમના પક્ષમાં એક અપવાદ ઊભો કરીને, હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) ના સાહસિકોને તેની સાથે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી. અને તેણે નવા સંચાલકોને રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) શરૂ કરવા પર રોક લગાવી દીધી. (૩) ઉપ-કલમ (૧બી) માં નકારાત્મક શબ્દોનો ઉપયોગ "કોઈપણ વ્યક્તિ કરશે નહીં...", સામૂહિક રોકાણ કામગીરીમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકોના સંદર્ભમાં ફરજિયાત હેતુ દર્શાવે છે. (૪) "શલ" શબ્દ સાથે નકારાત્મક શબ્દોનો ઉપયોગ, કાયદાકીય હેતુને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરે છે, અને સામૂહિક રોકાણ કામગીરીમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકોના સંદર્ભમાં ફરજિયાત પણ બનાવે છે. (૫) કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉદ્દેશનમાં ફોજદારી પરિણામો શામેલ છે, અને તેથી, તેને માર્ગદર્શક તરીકે અર્થઘટન કરી શકાય નહીં. સામૂહિક રોકાણ પહેલના નવા સંચાલકો માટે બનાવવામાં આવેલ મનાઈ, તેથી, સંપૂર્ણ અને ફરજિયાત હતી. [પેરા ૨૩] [૩૬-બી-એફ]

ઉડિસા સ્ટેટ (પ્રિવેન્શન એન્ડ કંટ્રોલ ઓફ પોલ્યુશન) બોર્ડ વિ.
ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સ ૨૦૦૩ (૨) એસસીઆર ૭૪૧ : (૨૦૦૩)
૧૦ એસસીસી ૪૨૧; યુ.પી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, લખનૌ વિ.
સિટી બોર્ડ, મસુરી ૧૯૮૫ (૨) એસસીઆર ૮૧૫ : (૧૯૮૫) ૨
એસસીસી ૧૬; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. એ.કે. પાંડે ૨૦૦૯ (૧૪)
એસસીઆર ૫૨૮ : (૨૦૦૯) ૧૦ એસસીસી ૫૫૨ ને અપ્રસ્તુત
ઠેરવવામાં આવ્યા.

૬.૧.૧. ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ના રોજની ફરિયાદમાં, ખાનગી સામાવાળાઓ સાથે
"વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના ચલાવી રહ્યા હોય તેમ વર્તવામાં આવતું હતું.
તેમના પર અન્ય બાબતોની સાથે, નિયમોના રુલ ૫ નું પાલન ન કરવાનો આરોપ
હતો. બોર્ડનો પહેલો દાવો એ છે કે સંબંધિત કંપનીના ડિરેક્ટરો પર સેબી એક્ટની
કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવાનો ચોક્કસ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.
ફરિયાદનું અવલોકન કરતા, આરોપીઓ સામે બે આરોપો પ્રગટ થાય છે. પ્રથમ,
આરોપીએ નિયમો હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી ન હતી. અને બીજું, આરોપીઓએ
નિયમોની જોગવાઈઓ મુજબ, તેમના દ્વારા ચલાવવામાં આવતી સામૂહિક રોકાણ
યોજના(ઓ) ને બંધ કરવા, રોકાણકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી થાપણો પાછી
આપવા માટે કોઈ પગલાં લીધા ન હતા. આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા
આરોપોનો આધાર એ ન હતો કે, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેરવામાં આવી
હતી તે ૨૫.૧.૧૯૯૫ વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન, જરૂરી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર

ન મંગાય ત્યાં સુધી તેમને સામૂહિક રોકાણ સાહસ શરૂ કરવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો. ફરિયાદમાં કોઈ પ્રત્યક્ષ કે અપ્રત્યક્ષ ઇશારો શામેલ ન હતો કે, આરોપીઓએ રૂ.૧.૧૯૯૫ પછી અનધિકૃત રીતે સામૂહિક રોકાણ યોજનાની કામગીરી શરૂ કરી હતી. આરોપીઓ દ્વારા સામૂહિક રોકાણ કામગીરી શરૂ કરવાની તારીખ પણ ફરિયાદમાં વ્યક્ત કરવામાં આવી ન હતી. [પેરા ૨૬, ૩૧, ૩૨] [૪૦-બી-સી; ૪૩-સી-ડી, ૭-એચ; ૪૪-એ-સી]

૬.૧.૨. તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, જે ગુના માટે આરોપી પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તેની વિગતો તેને સ્પષ્ટપણે જણાવવી પડશે. જો વર્તમાન કેસમાં આરોપીઓ પર બિન-પ્રોવાઈડો શ્રેણી હેઠળ નવા સંચાલકો તરીકે કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવાનો આરોપ મૂકવાનો હોય, તો તેમને તમામ સંબંધિત વિગતો જણાવવી આવશ્યક હતી, એટલે કે, સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન અથવા ચલાવવાનું શરૂ કરવા સામે પૂર્ણ મનાઈ હતી તે સમયગાળા દરમિયાન તેઓએ અનધિકૃત રીતે સામૂહિક રોકાણ યોજના શરૂ કરી હતી. ગુનાની ઉપરોક્ત વિગતોના અભાવે, તેમના પર તે ગુના માટે કેસ ચલાવી શકાય નહીં કે સજા કરી શકાય નહીં. ફરિયાદમાં ન મૂકાયેલા અથવા ન દર્શાવવામાં આવેલા આરોપ માટે કોઈ પુરાવા જોઈ શકાય નહીં. ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોમાંથી આ એક છે. [પેરા ૩૪] [૪૪-એફ-એચ]

૬.૨. બોર્ડ બીજા સબમિશનના સમર્થનમાં સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૫૧ પર આધાર રાખ્યો હતો. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૫૧ નું અવલોકન કોઈપણ શંકા માટે સ્થાન છોડતું નથી કે, "... જે ગુના માટે તેના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તેની વિગતો તેને જણાવવામાં આવશે...". કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી (-જ્યાં ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ યોજનાની પ્રવૃત્તિ શરૂ થાય છે) માટે કલ્પના કરાયેલ ગુનાની વિગતો તે તારીખ હશે જે દિવસે આરોપીએ સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાનું અથવા ચલાવવાનું શરૂ કર્યું હતું. જો આવી તારીખ એ સમયગાળામાં આવતી હોય જ્યારે કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ નવા સામૂહિક રોકાણ પ્રયાસની શરૂઆત કરવા પર મનાઈ હતી, તો આરોપીનો સામનો તેની સાથે કરવો પડ્યો હોત. અને ત્યાર પછી જ, આરોપી સમજ્યો હોત કે તેની સામે શું આરોપ લગાવવામાં આવી રહ્યો છે. માત્ર કાયદાકીય જોગવાઈનો ઉલ્લેખ કરવો, એટલે કે કલમ ૧૨(૧બી), તેનો અર્થ આરોપીઓને તે ગુનાની વિગતો જાહેર કરવા સમાન રહેશે નહીં જેનો તેમના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. કોઈ એ વાત ભૂલી શકે નહીં કે, પ્રોવાઈઝો શ્રેણી (-જેઓએ ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં કામગીરી શરૂ કરી હતી) અને બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી (-જેઓએ ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી કામગીરી શરૂ કરી હતી) માટેની અસરો અલગ-અલગ છે. ચાર્જશીટનું અવલોકન કરતા જણાય છે કે, સામાવાળાઓને પ્રોવાઈઝો શ્રેણીના હોય તે રીતે ગણવામાં આવતા હતા. પરંતુ 'બોર્ડ' તેમને બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીના ગણ્યા, અને કેસના રેકર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાં પોતાને જોડવા બદલ તેમની સામે કાર્યવાહી આગળ વધારી. આ સ્પષ્ટપણે અસ્વીકાર્ય છે.

સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૫૧ ફરિયાદમાં સદર ખામી અને ઉણપને સુધારી શકશે નહીં. [પેરા ૩૫] [જપ-એ, સી-જી]

૬.૩. 'બોર્ડ' ની વતી રજૂ કરવામાં આવેલ ત્રીજું સબમિશન, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉલ્લંઘન પર આધારિત હતું. આરોપીઓ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ કે ચાર્જશીટ એ દર્શાવતી નથી કે સંબંધિત કંપનીએ ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી પહેલીવાર પોતાની રીતે સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી હતી. એવું પણ બની શકે કે, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના, સંબંધિત કંપની દ્વારા તેના નિગમન પછી ખરીદવામાં આવી હોય અથવા તેનો કબજો લેવામાં આવ્યો હોય. નવી નિગમિત કંપની પર હયાત વ્યવસાયનો કબજો લેવા પર રોક લગાવતો કોઈ પ્રતિબંધ નથી. માત્ર એ હકીકત કે વિચારણા હેઠળની કંપની ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી નિગમિત થઈ હતી, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિઓ નવી શરૂ કરવા સામેના પ્રતિબંધના સંદર્ભમાં, આરોપીની દોષિતતા દર્શાવવા માટે પૂરતી રહેશે નહીં. [પેરા ૩૬, ૩૭] [જક-એ, ઈ-એચ]

સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. ભૂરાજી, ૨૦૦૧ (૨) સપ્લી. એસસીઆર ૧૨૮ : (૨૦૦૧) ૭ એસસીસી ૬૭૯ – આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૬.૪. 'બોર્ડ' ની વતી રજૂ કરવામાં આવેલ છેલ્લું સબમિશન, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૫ પર આધારિત હતું. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૫ પ્રક્રિયાકીય બાબતોમાં ભૂલો અથવા અનિયમિતતાઓને લગતી છે. સી.આર.પી.સી. ના પ્રકરણ XXXV માં કલમ ૪૬૦ થી ૪૬૬ નો સમાવેશ થાય છે. વર્તમાન પ્રકરણનું હેડિંગ "અનિયમિત કાર્યવાહી" છે. જે ગુના માટે આરોપી પર આરોપ મૂકવામાં આવી રહ્યો છે તે ગુનો બનતા સામગ્રી તથ્યો, ફરજિયાતપણે આરોપી સમક્ષ મૂકવા જોઈએ. વર્તમાન કેસમાં અનિયમિતતા અને ભૂલ, આરોપીઓને જે ગુના માટે તેમની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી હતી તેની વિગતો જાહેર ન કરવામાં, "ન્યાયની નિષ્ફળતા" નો પ્રસંગ બનશે. તદનુસાર, અપીલકર્તા આ કોર્ટ પાસે જે ભૂલને અવગણવા અને મુક્તિ આપવા ઈચ્છે છે, તેને કલમ ૪૬૫ હેઠળ અવગણી શકાય નહીં. [પેરા ૪૧, ૪૨] [૫૧-સી, ઈ, જી]

૭. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ સામે 'બોર્ડ' દ્વારા શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીને રદ કરવા માટે કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી, સાદા કારણસર કે, તેઓ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. દ્વારા નિયમોના કથિત ભંગ સાથે સંબંધિત છે, તેમને હયાત સામૂહિક રોકાણ સાહસ તરીકે ગણીને. પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં આવતા લોકો સામે નિયમોના નોટિફિકેશન પછી, નોંધણી મેળવ્યા વિના, સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત તેમની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવા બદલ જ કાર્યવાહી કરી શકાઈ હોત. નિયમો નોટિફાય થયા ત્યાં સુધીમાં, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ એ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ.

સાથેનો તેમનો સંબંધ પહેલાથી જ તોડી નાખ્યો હતો. [પેરા ૪૪] [૫૨-જી-એચ; ૫૩-એ-બી]

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૩૩-૮૩૬/૨૦૧૨

૮. આરોપી નં. ૬ એ ૬.૪.૧૯૯૮ થી મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. ના ડિરેક્ટર પદેથી પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. સામાવાળાનું રાજીનામું ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ નિયમો નોટિફાઇ થતાં પહેલાં અમલમાં આવ્યું હતું. તેથી, સામાવાળા દ્વારા સદર નિયમોનો ભંગ થઈ શક્યો ન હોત. [પેરા ૪૮] [૫૪-સી-ડી]

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૫૨/૨૦૧૫

૯.૧. અપીલકર્તા પ્રભારી હતા, અને કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપની પ્રત્યે જવાબદાર હતા. એ સ્વીકારવું શક્ય નથી કે, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લેન્ટેશન લિ. સંબંધિત અપીલકર્તાની પ્રવૃત્તિઓ માત્ર તેની કૃષિ પ્રવૃત્તિઓના સંદર્ભમાં સલાહ આપવા પૂરતી સીમિત હતી. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તા તેની વ્યાવસાયિક પ્રવૃત્તિઓને લગતી કંપનીની જવાબદારીઓ ઉપાડવા માટે જવાબદાર હતા, અને તેથી, સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ તેમની સામે યોગ્ય રીતે કાર્યવાહી

કરવામાં આવી હતી. કારણ કે તે અસરકારક રીતે સ્થાપિત થઈ ચૂક્યું છે કે, અપીલકર્તા ૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ ડિરેક્ટર તરીકે બંધ થઈ ગયા હતા, અને દોષિતતા, જો કોઈ હોય તો, ૩૧.૩.૨૦૦૦ ના રોજ જ ઉદ્ભવશે, અપીલકર્તા સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી ટકવા પાત્ર ન હતી, અને રદ થવા પાત્ર રહેશે. [પેરા ૫૩, ૫૬] [૬૪-બી-સી; ૬૮-એ-બી]

૯.૨. અપીલકર્તા પર બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીના નવા સંચાલક તરીકે (-જેણે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં ઉપરોક્ત પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી) સામૂહિક રોકાણ સાહસ શરૂ કરીને સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની મુખ્ય જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરવાનો આરોપ ન હતો. અપીલકર્તા પર માત્ર સદર નિયમોના પ્રકરણ IX સાથે વાંચવામાં આવતા નિયમોના રુલ ૫ નો, અને વધુ વિશિષ્ટ રીતે રુલ ૬૮, ૭૩ અને ૭૪ નો ભંગ કરવાનો આરોપ હતો. રુલ ૫ હેઠળ યોગ્ય અરજી કરવા માટેની છેલ્લી તારીખ ૧૫.૧૨.૧૯૯૯ થી લંબાવીને ૩૧.૩.૨૦૦૦ કરવામાં આવી હોવાથી, જો ૩૧.૩.૨૦૦૦ ના રોજ અથવા તે પહેલાં રુલ ૫ હેઠળ આવી અરજી દાખલ કરવામાં ન આવી હોય તો, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લેન્ટેશન લિ. દ્વારા, તેમજ અપીલકર્તા દ્વારા સદર નિયમોનો ભંગ થયો હોવાનું માની શકાય. અપીલકર્તાને દોષમુક્ત કરવા માટે વર્તમાન નિષ્કર્ષ પૂરતો છે, જેમણે ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લેન્ટેશન લિ. સાથેનો પોતાનો સંબંધ તોડી નાખ્યો હતો. [પેરા ૬૪] [૭૨-જી; ૭૩-એ-સી]

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૫૧/૨૦૧૫

૧૦. અપીલકર્તા સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી સંપૂર્ણપણે ગેરસમજભરી હતી, કારણ કે અપીલકર્તા માટે સામૂહિક રોકાણ નિયમોના રુલ ૬૮ થી ૭૨, અથવા વિકલ્પ તરીકે, રુલ ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા રુલ ૫ નું ઉલ્લંઘન કરવાનો કોઈ પ્રસંગ આવ્યો જ ન હતો. [પેરા ૭૬] [૮૦-જી-એચ]

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૩૨/૨૦૧૨

૧૧. સામાવાળાએ ૩૦.૩.૧૯૯૭ ના રોજ મેસર્સ ફેર ડીલ ફોરેસ્ટ્સ લિ. ના ડિરેક્ટર પટેથી રાજીનામું આપ્યું હતું. વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદ સામાવાળા સામે ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી, એટલે કે, સામાવાળાના રાજીનામાની તારીખથી ગણતરી કરતા એક વર્ષના સમયગાળા પછી. [પેરા ૮૭] [૮૫-ઈ-એફ]

વાસુ દેવ સિંઘ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૨૦૦૬ (૮) સપ્લી.
એસસીઆર ૫૩૫ : (૨૦૦૬) ૧૨ એસસીસી ૭૫૩; પી.બી. દેસાઈ
વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર ૨૦૧૩ (૧૧) એસસીઆર ૮૬૩ : (૨૦૧૩)
૧૫ એસસીસી ૪૮૧; હર્ષેન્દ્ર કુમાર ડી. વિ. રેબતીલતા કોલે ૨૦૧૧
(૨) એસસીઆર ૬૭૦ : (૨૦૧૧) ૩ એસસીસી ૩૫૧;
એસ.એમ.એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિ. વિ. નીતા ભટ્ટા (૨૦૦૫) ૮
એસસીસી ૮૮; નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન લિ. વિ. હરમીત

સિંઘ પેન્ટલ ૨૦૧૦ (૨) એસસીઆર ૮૦૫ : (૨૦૧૦) ૩
 એસસીસી ૩૩૦; ગુણમાલા સેલ્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ વિ. અનુ મહેતા,
 ૨૦૧૪ (૧૦) એસસીઆર ૧૧૧૭ : (૨૦૧૫) ૧ એસસીસી ૧૦૩ –
 સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

કેસ લો રેફરન્સ	નોંધ	પેરા
૨૦૦૩ (૨) એસ.સી.આર. ૭૪૧	અપ્રસ્તુત ઠેરવવામાં આવ્યા	૯
૧૯૮૫ (૨) એસ.સી.આર. ૮૧૫	અપ્રસ્તુત ઠેરવવામાં આવ્યા	૯
૨૦૦૯ (૧૪) એસ.સી.આર. ૫૨૮	અપ્રસ્તુત ઠેરવવામાં આવ્યા	૧૦
૨૦૦૬ (૮) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૫૩૫	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	૧૩
૨૦૧૩ (૧૧) એસ.સી.આર. ૮૬૩	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	૨૮
૨૦૦૧ (૨) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧૨૮	આધાર રાખવામાં આવ્યો	૪૦
(૨૦૦૫) ૮ એસ.સી.સી. ૮૯	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	૫૨
૨૦૧૦ (૨) એસ.સી.આર. ૮૦૫	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	૫૨
૨૦૧૪ (૧૦) એસ.સી.આર. ૧૧૧૭	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	૫૨
૨૦૧૧ (૨) એસ.સી.આર. ૬૭૦	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	૬૦

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-
૮૩૦/૨૦૧૨.

નવી દિલ્હી ખાતેની દિલ્હી હાઈકોર્ટના ક્રિ. એમ. સી. નં. ૭૪૬૮-
૭૧/૨૦૦૬ માં તારીખ ૧૩.૦૫.૨૦૧૦ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

સાથે

ક્રિ. અપીલ નં. ૮૩૨, ૮૩૩-૮૩૬/૨૦૧૨

ક્રિ. અપીલ નં. ૨૫૧, ૨૫૨/૨૦૧૫.

એમએસ. ઇન્દુ મલ્હોત્રા, સિનિયર એડવોકેટ, સંજય માન, વિનય કે. ડાગર,
(એમએસ. રેખા પાંડે, રિતેશ અગ્રવાલ, જતિન ઝવેરી, નીલ કમલ મિશ્રા, રાકેશ
આનંદ, નિમિત માથુર (સંજીવ આનંદ માટે), એડવોકેટ્સ ઉપસ્થિત પક્ષકારો તરફે.

કોર્ટનો ચુકાદો માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી જગદીશ સિંઘ ખેહર દ્વારા આપવામાં
આવેલ.

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦/૨૦૧૨

૧. સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ (જે હવે પછી સેબી એક્ટ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૨ માં તારીખ ૨૫.૧.૧૯૯૫ ના રોજ ઉપ-કલમ (૧બી) ઉમેરવામાં આવી હતી. કલમ ૧૨(૧બી) નીચે દર્શાવ્યા મુજબ છે:-

"૧૨. સ્ટોક-બ્રોકર્સ, સબ-બ્રોકર્સ, શેર ટ્રાન્સફર એજન્ટ્સ વગેરેની નોંધણી.

(૧બી) કોઈપણ વ્યક્તિ બોર્ડ પાસેથી નિયમો અનુસાર રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર ન મેળવે ત્યાં સુધી, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ સહિત કોઈપણ વેન્યર કેપિટલ ફંડ અથવા સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરશે નહીં અથવા ચલાવશે નહીં અથવા કરાવશે નહીં:

પરંતુ સિક્યુરિટીઝ લોઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૯૫ ના પ્રારંભ પહેલાં તરત જ સિક્યુરિટીઝ માર્કેટમાં કામ કરતી કોઈપણ વેન્યર કેપિટલ ફંડ અથવા સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરનાર અથવા કરાવનાર, ચલાવનાર અથવા ચલાવડાવનાર કોઈપણ વ્યક્તિ, જેના માટે આવા પ્રારંભ પહેલાં કોઈ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્રની

જરૂર ન હતી, તે કલમ ૩૦ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (ડી) હેઠળ નિયમો ન બને ત્યાં સુધી કામ કરવાનું ચાલુ રાખી શકે છે.

સ્પષ્ટતા.- શંકાઓને દૂર કરવા માટે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે, આ કલમના હેતુઓ માટે, સામૂહિક રોકાણ યોજના અથવા મ્યુચ્યુઅલ ફંડમાં વીમાદાતા દ્વારા જારી કરાયેલ વીમાના ઘટક ઉપરાંત રોકાણનો ઘટક પૂરો પાડતી કોઈપણ યુનિટ લિંક્ડ ઈન્સ્યોરન્સ પોલિસી અથવા સ્કિપ્સ અથવા એવા કોઈપણ સાધન કે યુનિટનો, ભલે તે કોઈપણ નામે ઓળખાતો હોય, સમાવેશ થશે નહીં."

હાલની ફોજદારી અપીલોમાં વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો પ્રશ્ન એ છે કે, શું સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ – ગૌરવ વર્ણેચ અને વિનોદ કુમાર વર્ણેચે, તેના પ્રથમ ડિરેક્ટરો અને પ્રમોટરો તરીકેની ક્ષમતામાં, તારીખ ૩.૭.૧૯૯૫ ના રોજ, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. નું નિગમન કરીને, કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું. આ સ્થિતિ સામે આવે છે, કારણ કે એ વિવાદની બાબત નથી કે, મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. એ તેના નિગમન પછી તરત જ સામૂહિક રોકાણ યોજના શરૂ કરી હતી.

૨. ૨૫.૧.૧૯૯૫ ના રોજ કરવામાં આવેલા સુધારાની અસરોને પ્રકાશિત કરવા માટે, ભારત સરકારે તારીખ ૧૮.૧૧.૧૯૯૭ ના રોજ એક પ્રેસ રિલીઝ જારી કરી હતી. તેનો લખાણ નીચે મુજબ છે:—

"એટ્રો બોન્ડ્સ, પ્લાન્ટેશન બોન્ડ્સ વગેરે જેવા સાધનો જારી કરતી સંસ્થાઓને નિયંત્રિત કરવા સંબંધિત બાબત સરકારનું ધ્યાન ખેંચી રહી છે. જ્યારે સાધનો એટ્રો આધારિત રોકાણ પ્રવૃત્તિ માટે ભંડોળ પૂરું પાડતા હોઈ શકે છે, એવું જોવામાં આવે છે કે તેઓ ઘણીવાર આવી પ્રવૃત્તિઓમાં સામાન્ય વળતર સાથે સુસંગત ન હોય તેવા ખૂબ ઊંચા વળતરના દર ઓફર કરે છે. તેથી, આવી યોજનાઓ સાથે જોખમનું ઊંચું તત્વ સંકળાયેલું છે. રોકાણકારો આવી યોજનાઓમાં સામેલ જોખમોની સંપૂર્ણ જાણકારી સાથે રોકાણના નિર્ણયો લે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે, સરકારે આવી યોજનાઓ માટે એક યોગ્ય નિયામક માળખું મૂકવું જરૂરી માન્યું છે. સરકારે સંબંધિત નિયામક સત્તામંડળો સાથે વિગતવાર મસલત કર્યા પછી આવી યોજનાઓને સેબી એક્ટની કલમ ૧૧(૨)(સી) ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવતી "સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ" તરીકે ગણવાનું નક્કી કર્યું છે. આવી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓને નિયંત્રિત કરવા માટે, રોકાણકારોના રક્ષણના પાસાથી તેમજ કાયદેસરની રોકાણ પ્રવૃત્તિ થવા દેવા બંને માટે, સેબી પ્રથમ આ હેતુ માટે ડ્રાફ્ટ નિયમો તૈયાર કરશે. આ ડ્રાફ્ટ નિયમો જાહેર ચર્ચા માટે

ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે. આવી યોજનાઓમાં રોકાણ કરનારા રોકાણકારો તેમજ આવી યોજનાઓ ચલાવતી સંસ્થાઓને સેબીને આવી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ માટે યોગ્ય નિયમો ઘડવામાં સક્ષમ બનાવવા માટે સંબંધિત બાબતો પર તેમની ટિપ્પણીઓ આપવા માટે વિનંતી કરવામાં આવશે.

એકવાર આ નિયમો અમલમાં આવ્યા પછી, એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તે પ્લાન્ટેશન અને અન્ય કૃષિ આધારિત વ્યવસાય પર કાયદેસરની રોકાણ પ્રવૃત્તિને પ્રોત્સાહન આપશે, જ્યારે તે જ સમયે રોકાણકારોને તેમના રોકાણ માટે યોગ્ય માત્રામાં રક્ષણ આપશે."

ઉપર જણાવ્યા મુજબના જ હેતુ માટે, સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (જે હવે પછી 'બોર્ડ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) એ પણ તારીખ ૨૬.૧૧.૧૯૯૭ ની એક અલગ પ્રેસ રિલીઝ જારી કરી હતી. ઉપરોક્ત પ્રેસ રિલીઝનું લખાણ નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:—

"કેન્દ્ર સરકારે તારીખ ૧૮.૧૧.૧૯૯૭ ની પ્રેસ રિલીઝ દ્વારા નિર્ણય લીધો છે કે એગ્રો બોન્ડ્સ, પ્લાન્ટેશન બોન્ડ્સ વગેરે જેવા સાધનો

જારી કરતી સંસ્થાઓને નિયંત્રિત કરવા માટે એક યોગ્ય નિયામક માળખું મૂકવું પડશે. સરકારે નક્કી કર્યું છે કે જે યોજનાઓ દ્વારા આવા સાધનો જારી કરવામાં આવે છે તેને સેબી એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ આવતી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ તરીકે ગણવામાં આવશે. પ્રેસ રિલીઝના સંદર્ભમાં, સેબીએ આવી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ માટે નિયમોનો મુસદ્દો તૈયાર કરવાની કાર્યવાહી શરૂ કરી છે.

સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ સહિત મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સને નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી કોઈપણ નવી યોજનાનું આયોજન કરવા પર રોક લગાવે છે. જ્યારે મ્યુચ્યુઅલ ફંડ યોજનાઓ માટેના નિયમો સેબી દ્વારા નોટિફાય કરવામાં આવ્યા છે, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ પ્રેસ રિલીઝને ધ્યાનમાં રાખીને પ્લાન્ટેશન યોજનાઓ સહિત સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ માટેના નિયમો નોટિફાય કરવા જરૂરી છે. આ નિયમો તૈયારી હેઠળ છે અને યોગ્ય સમયે જારી કરવામાં આવશે, પહેલા જાહેર ચર્ચા માટે ડ્રાફ્ટ સ્વરૂપમાં અને પછીથી આખરી સ્વરૂપમાં. જ્યાં સુધી આ નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓના પરિણામે, કોઈ પણ વ્યક્તિ નવી સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરી શકશે નહીં અથવા કરાવી શકશે નહીં અને વધુ ભંડોળ એકત્ર કરી શકશે નહીં.

કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓ પૂરી પાડે છે કે જ્યાં સુધી નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી કાર્યરત તમામ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી તેમની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી શકે છે. સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ના પ્રોવાઈઝોનો લાભ લેવા ઈચ્છતી કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ યોજનાને આજે ૨૧ દિવસની અંદર સેબીને માહિતી મોકલવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે જેમાં વિગતો શામેલ હોય જેમ કે:— શરૂ કરાયેલ યોજનાઓની નિયમો અને શરતો તમામ યોજનાઓ દ્વારા એકત્ર કરાયેલ ભંડોળ યોજનામાં કરાયેલા વચનો અથવા ખાતરીઓ અથવા ખાતરીપૂર્વકના વળતર યોજનાના ઓફર દસ્તાવેજની નકલો પ્રમોટરો/સ્પોન્સરોના નામો, વિગતો અને પૃષ્ઠભૂમિ

કલમ ૧૨(૧બી) ના પ્રોવાઈઝોનો લાભ લેવા ઈચ્છતી તમામ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓને ડિસ્ક્લોઝર એન્ડ ઇન્વેસ્ટર્સ પ્રોટેક્શન ગાઈડલાઈન્સ હેઠળ સેબી દ્વારા અગાઉથી નિર્ધારિત જાહેરાત સંહિતા અનુસાર જ જાહેરાત કરવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે."

ઉપરોક્ત ઉપરાંત, 'બોર્ડ' દ્વારા ૧૮.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ એક જાહેર નોટિસ પણ જારી કરવામાં આવી હતી. હાલની જાહેર નોટિસ પણ કલમ ૧૨(૧બી) ની અસરો સાથે સંબંધિત હતી. જાહેર નોટિસની સામગ્રી નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:—

"કેન્દ્ર સરકારે તારીખ ૧૮.૧૧.૧૯૯૭ ની પ્રેસ રિલીઝ દ્વારા નિર્ણય લીધો છે કે એગ્રો બોર્ડ્સ, પ્લાન્ટેશન બોર્ડ્સ વગેરે જેવા સાધનો જારી કરતી સંસ્થાઓને નિયંત્રિત કરવા માટે એક યોગ્ય નિયામક માળખું મૂકવું પડશે. સરકારે નક્કી કર્યું છે કે જે યોજનાઓ દ્વારા આવા સાધનો જારી કરવામાં આવે છે તેને સેબી એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ આવતી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ તરીકે ગણવામાં આવશે. પ્રેસ રિલીઝના સંદર્ભમાં, સેબીએ આવી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ માટે નિયમોનો મુસદ્દો તૈયાર કરવાની કાર્યવાહી શરૂ કરી છે. ડો. એસ.એ. દવેના અધ્યક્ષપદ હેઠળ એક સમિતિની રચના કરી દેવામાં આવી છે.

સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ સહિત મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સને નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી કોઈપણ નવી યોજનાનું આયોજન કરવા પર રોક લગાવે છે. જ્યારે મ્યુચ્યુઅલ ફંડ યોજનાઓ માટેના નિયમો સેબી દ્વારા નોટિફાય કરવામાં આવ્યા છે, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ પ્રેસ રિલીઝને

ધ્યાનમાં રાખીને પ્લાન્ટેશન યોજનાઓ સહિત સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ માટેના નિયમો નોટિફાય કરવા જરૂરી છે. આ નિયમો તૈયારી હેઠળ છે અને યોગ્ય સમયે જારી કરવામાં આવશે, પહેલા જાહેર ચર્ચા માટે ડ્રાફ્ટ સ્વરૂપમાં અને પછીથી આખરી સ્વરૂપમાં. આ નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી, આથી જનતાના ધ્યાન પર લાવવામાં આવે છે કે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓના પરિણામે, કોઈ પણ વ્યક્તિ નવી સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરી શકશે નહીં અથવા કરાવી શકશે નહીં અને વધુ ભંડોળ એકત્ર કરી શકશે નહીં.

વધુમાં, કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓ પૂરી પાડે છે કે જ્યાં સુધી નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી અસ્તિત્વમાં રહેલી તમામ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ નિયમો નોટિફાય ન થાય ત્યાં સુધી તેમની કામગીરી ચાલુ રાખી શકે છે. આથી જનતાના ધ્યાન પર લાવવામાં આવે છે કે હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ જે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ના પ્રોવાઈઝોનો લાભ લેવા અને તેમની કામગીરી ચાલુ રાખવા ઈચ્છે છે તેમને સેબીને, ૧૫મી જાન્યુઆરી ૧૯૯૮ સુધીમાં માહિતી મોકલવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે જેમાં વિગતો શામેલ હોય જેમ કે: શરૂ કરાયેલ યોજનાઓની નિયમો અને શરતો, તમામ યોજનાઓ દ્વારા એકત્ર કરાયેલ ભંડોળ, યોજનામાં

કરાયેલા વચનો અથવા ખાતરીઓ અથવા ખાતરીપૂર્વકના વળતર, યોજનાના ઓફર દસ્તાવેજની નકલો અને પ્રમોટરો/સ્પોન્સરોના નામો, વિગતો અને પૃષ્ઠભૂમિ.

નોંધ: ઉત્તરીય, દક્ષિણી અને પૂર્વીય ક્ષેત્રમાં હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ અંગેની ઉપરોક્ત માહિતી સેબીની સંબંધિત પ્રાદેશિક કચેરીમાં દાખલ કરી શકાય છે.

કલમ ૧૧(બી) સાથે વાંચવામાં આવતી કલમ ૧૧ હેઠળની સત્તાઓનો વધુ ઉપયોગ કરીને, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ના પ્રોવાઈઝોનો લાભ લેવા ઈચ્છતી તમામ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓને પણ ડિસ્ક્લોઝર એન્ડ ઇન્વેસ્ટર્સ પ્રોટેક્શન ગાઈડલાઈન્સ હેઠળ સેબી દ્વારા અગાઉથી નિર્ધારિત જાહેરાત સંહિતા અનુસાર જ જાહેરાત કરવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે."

૩. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ તરફે અપનાવવામાં આવેલા વલણને સમજવા માટે, એ દર્શાવવું આવશ્યક છે કે, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની સુસંગતતામાં, અને સેબી એક્ટની કલમ ૩૦ હેઠળ 'બોર્ડ' માં નિહિત સત્તાને આગળ વધારતા, 'બોર્ડ' એ નિયમો ઘડ્યા – સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ

ઇન્ડિયા (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ (જે હવે પછી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ તરીકે ઉલ્લેખિત છે). કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં તેમના પ્રકાશનની તારીખથી અમલમાં આવવાના હતા. આ વિવાદની બાબત નથી કે, તેને ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ અમલમાં લાવવામાં આવ્યા હતા.

૪. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ – ગૌરવ વર્ણેય અને વિનોદ કુમાર વર્ણેય, સેબી એક્ટની કલમ ૨૪(૧) અને ૨૭ સાથે વાંચવામાં આવતી કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (જે હવે પછી સી.આર.પી.સી. તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદના આધારે તેમની સામે શરૂ કરાયેલી ફોજદારી કાર્યવાહીથી નારાજ હતા, જેમાં એવો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે, તેઓએ કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા ઊભી કરાયેલી મનાઈનો ભંગ કર્યો હતો, જેણે 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રાપ્તિપત્ર મેળવ્યા વિના સામૂહિક રોકાણ પહેલનું આયોજન કરવા કે ચલાવવા પર રોક લગાવી હતી. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ એ દિલ્હીની હાઈકોર્ટ (જે હવે પછી હાઈકોર્ટ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) નો આશરો લીધેલ, ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ કેસ નં. ૭૪૬૮-૭૪૭૧/૨૦૦૬ અને ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ નં. ૯૫૧/૨૦૦૭ દાખલ કરીને, દિલ્હીના ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટની કોર્ટમાં પેન્ડિંગ "સેબી વિ. ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. અને અન્ય" શીર્ષક વાળા ફરિયાદ કેસ નં. ૧૨૪૧/૨૦૦૩, તેમજ તારીખ

૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ના હુકમને રદ કરવા માટે, જેના દ્વારા ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટે તેમને (ઉપરોક્ત ફરિયાદ કેસમાં) સમન્સ પાઠવ્યા હતા.

૫. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ ના પક્ષે રજૂ કરાયેલી સાદી રજૂઆત એ હતી કે, કલેક્ટર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવા અથવા ચલાવવા સામેનો મનાઈહુકમ, કલેક્ટર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અસ્તિત્વમાં આવ્યા પછી જ ઉદ્ભવી શકે છે. આ સંદર્ભમાં એ બાબત તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે, કલેક્ટર ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ સ્વીકાર્યપણે ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ થી અમલમાં લાવવામાં આવ્યા હતા. તેમની સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીમાં તેમની સંડોવણીને દોષમુક્ત કરવા માટે, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ ની વતી રજૂ કરાયેલ મુખ્ય દાવો એ હતો કે, સામાવાળા નં. ૧ – ગૌરવ વર્ણે ૧૦.૫.૧૯૯૬ ના રોજ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. ના ડિરેક્ટર પદેથી તેમના રાજીનામાની હકીકત જણાવતા, રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ પાસે ફોર્મ-૩૨ રજૂ કર્યું હતું. સદર ફોર્મ-૩૨ રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ પાસે ૩૦.૭.૧૯૯૮ ના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યું હોવાથી, સામાવાળા નં. ૧ ની વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, જો એવું માની લેવામાં આવે (હાલના વિવાદના નિર્ણય માટે) કે સામાવાળા નં. ૧ એ ૩૦.૭.૧૯૯૮ ના રોજ સંબંધિત કંપનીના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામું આપ્યું હતું, તો તેમને કોઈ વાંધો ન હતો. તેવી જ રીતે, એ બાબત તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે, સામાવાળા નં. ૨ – વિનોદ કુમાર વર્ણે ૧૫.૯.૧૯૯૮ ના રોજ કંપનીના ડિરેક્ટર પદેથી તેમના

રાજીનામાની હકીકત જણાવતા, રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ પાસે ફોર્મ-૩૨ રજૂ કર્યું હતું. જોકે એ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે, તેમના રાજીનામા અંગેનું ફોર્મ-૩૨, ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ ના રોજ રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ પાસે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. સામાવાળા નં. ૨ ની વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, જો આ કોર્ટ એવું માની લે કે સામાવાળા નં. ૨ એ ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ ના રોજ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. સાથેનો તેમનો સંબંધ તોડી નાખ્યો હતો, એટલે કે જે તારીખે રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ પાસે ફોર્મ-૩૨ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, તો તેમને કોઈ વાંધો ન હતો.

૬. ઉપર નોંધાયેલી પરિસ્થિતિગત પૃષ્ઠભૂમિમાં, એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે, જો મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. ના ડિરેક્ટર પદેથી સામાવાળા નં. ૧ - ગૌરવ વર્ણેયના રાજીનામાની તારીખ ૩૦.૭.૧૯૯૮ તરીકે લેવામાં આવે, અને સામાવાળા નં. ૨ - વિનોદ કુમાર વર્ણેયની તારીખ ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ તરીકે લેવામાં આવે, તો તે બંનેએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અસ્તિત્વમાં આવ્યા પહેલા (૧૫.૧૦.૧૯૯૯ થી અમલી) મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. ના ડિરેક્ટર પદેથી સ્વીકાર્યપણે રાજીનામું આપ્યું હતું. હાઈકોર્ટે, તારીખ ૧૩.૫.૨૦૧૦ ના તેના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ ની વતી રજૂ કરાયેલી રજૂઆત સાથે સંમતિ દર્શાવી હતી, અને ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્લીના ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં પેટિંગ ફરિયાદ કેસ નં. ૧૨૪૧/૨૦૦૩, તેમજ સદર નોંધાયેલા ફરિયાદ

કેસમાં સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ ને સમન્સ પાઠવતા સદર ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ નો હુકમ રદ કર્યો હતો.

૭. હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયથી અસંતોષ્ટ થઈને (વાદગ્રસ્ત હુકમ તારીખ ૧૩.૫.૨૦૧૦ દ્વારા), 'બોર્ડ' હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ સામે પડકાર ફેંકવા માટે, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦/૨૦૧૨ દ્વારા આ કોર્ટનો આશરો લીધેલ.

૮. 'બોર્ડ' ની વતી રજૂ કરાયેલી પ્રાથમિક રજૂઆત એ હતી કે, હાઈકોર્ટે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા ઊભી કરાયેલી મનાઈને ખોટી રીતે સમજી અને તેનો ખોટો અર્થ કાઢ્યો. અપીલકર્તાની વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ કલ્પના કરાયેલ મનાઈ, જે તારીખે સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેરવામાં આવી હતી તે જ તારીખથી (એટલે કે ૨૫.૧.૧૯૯૫ થી) અમલમાં આવી હતી. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે, સદર મનાઈએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના, કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા કે ચલાવવા પર રોક લગાવી દીધી હતી. અને તે રીતે, ૨૫.૧.૧૯૯૫ ના રોજ કે ત્યારબાદ, રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના, સામૂહિક રોકાણ સાહસનું આયોજન કરવાનું કે શરૂ કરવાનું કોઈપણ કૃત્ય સંપૂર્ણપણે બાધિત હતું. અપીલકર્તાની વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, કલમ ૧૨(૧બી)

હેઠળના પ્રોવાઈઝોએ સ્થિતિ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ બનાવી દીધી છે. એ બાબત તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે, પ્રોવાઈઝોએ એવા તમામ વ્યક્તિઓને અધિકૃત કર્યા છે જેઓએ સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કર્યું હતું અથવા ચલાવી રહ્યા હતા "... સિક્યુરિટીઝ લોઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૯૫ ના પ્રારંભ પહેલાં તરત જ, જેના માટે આવા પ્રારંભ પહેલાં કોઈ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્રની જરૂર ન હતી...", કલમ ૩૦ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (ડી) હેઠળ નિયમો ન બને ત્યાં સુધી કામ કરવાનું ચાલુ રાખવા માટે. તેથી, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઈઝો પર આધાર રાખીને, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, સામૂહિક રોકાણના સાહસનું આયોજન કરવાની કે ચલાવવાની ક્રિયાઓ માત્ર એવી વ્યક્તિઓને જ મંજૂર કરવામાં આવી હતી, જેઓએ સિક્યુરિટીઝ લોઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૯૫ ના પ્રારંભ પહેલાં (એટલે કે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં) આવી પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી હતી.

૯. અગાઉ નોંધાયેલી રજૂઆતને પુષ્ટિ આપવા માટે, અને એ પણ દર્શાવવા માટે કે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ઘડવામાં 'બોર્ડ' ની નિષ્ક્રિયતાને, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ ઊભી કરાયેલી મનાઈ સાથે કોઈ સંબંધ રહેશે નહીં, વિદ્વાન કાઉન્સિલે ઉડિસા સ્ટેટ (પ્રિવેન્શન એન્ડ કંટ્રોલ ઓફ પોલ્યુશન) બોર્ડ વિ. ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સ, (૨૦૦૩) ૧૦ એસસીસી ૪૨૧ પર આધાર રાખ્યો, અને તેમાં નોંધાયેલા નીચેના અવલોકનો તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું:—

પ. આ તબક્કે આપણે કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈઓનું અવલોકન કરી શકીએ છીએ. એક્ટની કલમ ૨૧ પૂરી પાડે છે કે સદર કલમની જોગવાઈઓને આધીન રહીને કોઈ પણ વ્યક્તિ રાજ્ય સરકારની પૂર્વ સંમતિ વિના વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારમાં કોઈપણ ઔદ્યોગિક પ્લાન્ટ સ્થાપી શકશે નહીં અથવા ચલાવી શકશે નહીં. સદર વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે જાહેર કરાયા પહેલાથી કાર્યરત ઉદ્યોગ આ હેતુ માટે નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર સંમતિ માટે બોર્ડને અરજી કરશે. કલમ ૨૨ નીચે મુજબ પૂરી પાડે છે:

"૨૨. ઉદ્યોગ વગેરે ચલાવતી વ્યક્તિઓએ રાજ્ય બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરાયેલ ધોરણોથી વધુ વાયુ પ્રદૂષકોના ઉત્સર્જનની મંજૂરી આપવી નહીં. વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારમાં કોઈપણ ઔદ્યોગિક પ્લાન્ટ ચલાવતી કોઈ પણ વ્યક્તિ કલમ ૧૭ ની ઉપ-કલમ (૧) ના ખંડ (જી) હેઠળ રાજ્ય બોર્ડ દ્વારા નક્કી કરાયેલ ધોરણોથી વધુ કોઈપણ વાયુ પ્રદૂષકનું ઉત્સર્જન છોડશે નહીં અથવા છોડાવશે નહીં કે છોડવાની મંજૂરી આપશે નહીં."

કલમ ૧૯ રાજ્ય સરકારને કોઈપણ વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે જાહેર કરવાની સત્તા આપે છે. કલમ ૧૯ નો સંબંધિત ભાગ આ મુજબ વંચાય છે:

"૧૯. વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારો જાહેર કરવાની સત્તા.

(૧) રાજ્ય સરકાર, રાજ્ય બોર્ડ સાથે મસલત કર્યા પછી, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા, નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે, આ એક્ટના હેતુઓ માટે રાજ્યની અંદરના કોઈપણ વિસ્તાર કે વિસ્તારોને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર કે વિસ્તારો તરીકે જાહેર કરી શકે છે.

(૨) રાજ્ય સરકાર, રાજ્ય બોર્ડ સાથે મસલત કર્યા પછી, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા, –

(એ) વિસ્તાર વધારીને કે ઘટાડીને કોઈપણ વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારમાં ફેરફાર કરી શકે છે;

(બી) નવા વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારની જાહેરાત કરી શકે છે જેમાં એક કે તેથી વધુ હયાત વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારો અથવા તેનો કોઈ ભાગ કે ભાગો મર્જ કરી શકાય છે.

(૩)–(૫)***"

૧૦. વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ છે કે, જ્યાં સુધી એક્ટની કલમ ૧૯(૧) હેઠળ ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં માન્ય નોટિફિકેશન પ્રકાશિત કરી શકાય કે કેમ, જ્યાં સુધી નિયમો હેઠળ વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે વિસ્તારની જાહેરાત માટેની રીત નિર્ધારિત કરવામાં ન આવે.

૧૧. જ્યાં સુધી કાયદાકીય જોગવાઈનો સંબંધ છે, કલમ ૧૯ હેઠળનો એક્ટ રાજ્ય સરકારને કોઈપણ વિસ્તારને, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં, વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે નોટિફાય કરવાની સત્તા આપે છે, પરંતુ એવું કહેવું કે આવી સત્તાનો ઉપયોગ માત્ર તે રીત નિર્ધારિત કરતા નિયમો ઘડવા પર જ નિર્ભર છે જેમાં વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે જાહેર કરી શકાય છે, તે સાચું જણાય નહીં. એક્ટની કલમ ૧૯ માં "નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે" શબ્દોને બાદ કરતાં આ મુજબ વંચાશે જે ભાગને આપણે કૌંસમાં મૂકીએ છીએ:

"૧૯. વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તારો જાહેર કરવાની સત્તા. (૧)
રાજ્ય સરકાર, રાજ્ય બોર્ડ સાથે મસલત કર્યા પછી, ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન દ્વારા, (નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે) જાહેર કરી શકે છે, આ એક્ટના હેતુઓ માટે રાજ્યની અંદરના કોઈપણ વિસ્તાર કે વિસ્તારોને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર કે વિસ્તારો તરીકે.

(૨)-(૪)***"

૧૨. કલમ ૧૯ માં "... નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે" કહેવાયું છે અને "નિર્ધારિત રીતમાં" અથવા "... નિર્ધારિત રીતે" નહીં. વપરાયેલ અભિવ્યક્તિ જોગવાઈના કામકાજમાં અમુક અંશે લવચિકતા છોડે છે. આપણે "જેમ" શબ્દના ઉપયોગ પર ભાર મૂકવા માંગીએ છીએ જે નોંધપાત્ર છે. આ રીત "જેમ" નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેના પર નિર્ભર છે, જો તે નિર્ધારિત ન હોય, તો અનુસરવા માટે આવી કોઈ રીત ઉપલબ્ધ નથી. ચોક્કસ ઓક્સફોર્ડ અંગ્રેજી ડિક્શનરી, ૧૦મી આવૃત્તિ, ૨૦૦૨ માં "જેમ" શબ્દનો અર્થ અન્યો વચ્ચે આ મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યો છે:

આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ણય કરાયેલા કેસોમાંથી એકમાં, જેનો પાછળથી આ ચુકાદામાં સંદર્ભ લેવામાં આવશે, "જેમ નિર્ધારિત કરવામાં આવે" નો અર્થ "જો કોઈ હોય તો" તરીકે ઠેરવવામાં આવ્યો છે. આમ એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આવી અભિવ્યક્તિ કાયદા હેઠળ જોગવાઈની કામગીરી માટે અમુક અંશે લવચિકતા માટે સ્થાન છોડે છે. "જેમ" શબ્દનો અર્થ તે જે સંદર્ભ સાથે વપરાય છે અને પૂર્વસર્ગ અથવા ઉપસર્ગ વગેરે તરીકે તેના ઉપયોગની રીત સાથે રંગ પકડે છે. તેના વિશે કોઈ કડકતા નથી અને તેનો અર્થ ચોક્કસ સમય દરમિયાન અસ્તિત્વમાં હોવાની અથવા આકસ્મિક સ્થિતિ હોઈ શકે છે, વગેરે વગેરે. એટલે કે, ચોક્કસ રીતે કંઈક બનવું, જો આવી રીત અસ્તિત્વમાં હોય અથવા અસ્તિત્વ ધરાવતી હોય, જો તે ન હોય, તો તે તે રીતે બની

ન શકે. તેથી, વિચારણા હેઠળની જોગવાઈનું વાંચન સ્પષ્ટ કરે છે કે જાહેરાતની રીતનું પાલન "જેમ નિર્ધારિત કરવામાં આવે" એટલે કે "જો કોઈ હોય તો" નિર્ધારિત મુજબ કરવાનું છે.

૧૩. આમ, નિયમો હેઠળ રીત નિર્ધારિત ન હોય તેવા કિસ્સામાં, જોગવાઈ પોતે જે પૂરી પાડે છે તે સિવાય કોઈનું પાલન કરવાની કોઈ જવાબદારી કે જરૂરિયાત નથી, એટલે કે વર્તમાન કેસમાં કલમ ૧૯ જે "નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે" આ ભાગને બાદ કરીને વાંચવા માટે થોડા સમય પહેલાં દર્શાવ્યા મુજબ કોઈ રીત નિર્ધારિત ન હોય તો પણ પોતે સંપૂર્ણ છે. માત્ર નિયમોની ગેરહાજરીથી, રાજ્યને કોઈપણ વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર જાહેર કરીને ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં નોટિફાય કરવાની તેની સત્તાઓથી વંચિત કરી શકાય નહીં. જો કે, જે કિસ્સામાં રીત નિર્ધારિત કરતા નિયમો ઘડવામાં આવ્યા હોય, નિઃશંકપણે, જાહેરાત આવા નિયમો અનુસાર જ હોવી જોઈએ.

૧૪. ઉપર દર્શાવેલ મુદ્દા પર, ટી. કાજી વિ. યુ. જોરમેનિક સિએમ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસસી ૨૭૬ માં અહેવાલ કરાયેલ નિર્ણય પ્રસ્તુત રહેશે. આ બાબત બંધારણની અનુસૂચિ VI દ્વારા શાસિત ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલમાં સદર વિસ્તારના ચીફ હેડમેન, એટલે કે સિએમને હોદ્દા પરથી દૂર કરવા સંબંધિત હતી. હાઈકોર્ટે એવો વલણ અપનાવ્યો કે ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલ રાજ્યપાલની સંમતિથી કાયદો બનાવીને જ કામ કરી શકે છે. જ્યાં સુધી સિએમની હોદ્દા પર નિમણૂક અને

તેને દૂર કરવાનો સંબંધ છે, અનુસૂચિના પેરા ૩(૧)(જી) માં રહેલી જોગવાઈનો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો હતો, જેણે ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલને ચીફ્સ હેડમેનના હોદ્દાની નિમણૂક અને ઉત્તરાધિકાર અંગે કાયદા બનાવવાની સત્તા આપી હતી. હાઈકોર્ટે એવો વલણ અપનાવ્યો કે આવા કાયદા ઘડવાના અભાવે, ચીફ અથવા સિએમની નિમણૂક કે તેને દૂર કરવાની કોઈ સત્તા રહેશે નહીં. આ કોર્ટે હાઈકોર્ટ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા વલણને ના મંજૂર કરતા અવલોકન કર્યું કે: (એ.આઈ.આર. પૃષ્ઠ ૨૮૧, પેરા ૧૦)

"અમને એવું લાગે છે કે હાઈકોર્ટે પેરા ૩(૧)(જી) માં તેની ભાષા દ્વારા વ્યાજબી હોય તેના કરતાં ઘણું વધારે વાંચ્યું છે. પેરા ૩(૧) વાસ્તવમાં કાયદાકીય ચાટી જેવું કંઈક છે અને તે વિષયોની ગણતરી કરે છે જેના પર ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલ કાયદા બનાવવા માટે સક્ષમ છે. ... પરંતુ તેમાંથી એવો અર્થ નીકળતો નથી કે ચીફની નિમણૂક કે તેને દૂર કરવું એ કાયદાકીય કૃત્ય છે અથવા તો આ સંદર્ભમાં પહેલેથી કાયદો ન હોય ત્યાં સુધી કોઈ નિમણૂક કે તેને દૂર કરી શકાય નહીં."

આ કોર્ટે શોધી કાઢ્યું કે સ્વાયત્ત જિલ્લાના વહીવટ સંબંધિત પેરા ૨(જ) એ ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલમાં આવી સત્તાઓ નિહિત કરી છે અને વધુમાં અવલોકન કર્યું કે: (એ.આઈ.આર. પૃષ્ઠ ૨૮૧, પેરા ૧૦)

"બંધારણનો એવો હેતુ હોઈ શકે નહીં કે જ્યાં સુધી રાજ્યપાલ પેરા ૧૯(૧)(બી) હેઠળ નિયમો ન બનાવે અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ કાઉન્સિલ પેરા ૩(૧)(જી) હેઠળ કાયદા ન પસાર કરે ત્યાં સુધી સ્વાયત્ત જિલ્લાઓમાં તમામ વહીવટ અટકી જવો જોઈએ. ... નિઃશંકપણે જ્યારે નિયમો બનાવવામાં આવે છે... ત્યારે વહીવટી સત્તામંડળો આ રીતે બનાવાયેલા નિયમો અથવા પસાર કરાયેલા કાયદાઓનું પાલન કરવા બંધાયેલા રહેશે."

૧૫. આમ આગળના પેરામાં ઉલ્લેખિત નિર્ણય પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જે સત્તા સત્તામંડળમાં નિહિત છે તે માત્ર એ કારણસર અસ્તિત્વમાં આવતી બંધ થશે નહીં કે નિયમો ઘડવામાં આવ્યા નથી અથવા સત્તાના ઉપયોગની રીત નિર્ધારિત કરવામાં આવી નથી. જ્યાં સુધી એક્ટની કલમ ૫૪ નો સંબંધ છે, તે માત્ર તે વિષયોની ગણતરી કરે છે જેના પર રાજ્ય સરકાર નિયમો ઘડવા માટે હકદાર છે.

૨૦. આપણને લાગે છે કે જ્યાં સુધી એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ વપરાયેલા "મે" શબ્દના અર્થ સંબંધિત મુદ્દાનો સંબંધ છે, તે જે વિવાદ સાથે આપણે સંબંધિત છીએ તેનો ઉકેલ લાવવા માટે પ્રસ્તુત નથી. એકવાર નિયમો હેઠળ રીત નિર્ધારિત થઈ જાય પછી નિઃશંકપણે, વિસ્તારની જાહેરાત માત્ર નિર્ધારિત રીત અનુસાર જ

કરવાની રહે છે પરંતુ નિયમોની ગેરહાજરી એક્ટને અસહાય બનાવશે નહીં. કલમ ૧૯ હેઠળ નિર્દિષ્ટ સત્તા હજુ પણ જોગવાઈ હેઠળ પૂરી પાડ્યા મુજબ વાપરી શકાશે એટલે કે ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં નોટિફિકેશન પ્રકાશિત કરીને વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે જાહેર કરીને. નિયમો ન ઘડવાથી ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં પ્રકાશિત નોટિફિકેશન દ્વારા કોઈપણ વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે જાહેર કરવાની રાજ્ય સરકારની સત્તામાં કાપ મુકાતો નથી. જોગવાઈનો "નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે" ભાગ માત્ર એક્ટની કલમ ૫૪(૨)(કે) હેઠળ નિયમો ઘડીને આવી રીત નિર્ધારિત કર્યા પછી જ અમલમાં આવશે. અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ આ વલણને, ટી. કાજી, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસસી ૨૭૬ ના કેસમાં ઉપર ઉલ્લેખિત આ કોર્ટના નિર્ણય દ્વારા પૂરતો ટેકો મળે છે, જે આ કોર્ટની બંધારણીય બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલો નિર્ણય છે. સુરેન્દર સિંઘ વિ. સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ, (૧૯૮૬) ૪ એસસીસી ૬૬૭ માં અહેવાલ કરાયેલા આ કોર્ટના ત્યારબાદના નિર્ણયમાં તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે. કેન્દ્ર સરકારે સંબંધિત એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ વળતર પૂલનો ભાગ બનતી મિલકતના નિકાલ સંબંધિત નિયમો ઘડ્યા ન હતા. પક્ષકારોમાંથી એક દ્વારા એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે નિયમોની ગેરહાજરીમાં હરાજી-વેચાણ દ્વારા શહેરી કૃષિ મિલકતનો નિકાલ કરવાની એક્ટ હેઠળ રચાયેલા સત્તામંડળ પાસે કોઈ સત્તાક્ષેત્ર ન હતો. આ દલીલને નીચેના અવલોકનો સાથે ફગાવી દેવામાં આવી હતી: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૬૭૩, પેરા ૬)

"જ્યાં કાયદો સત્તામંડળને અમુક કૃત્યો કરવા માટે અથવા અમુક બાબતોના સંબંધમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે, નિયમોને આધીન રહીને સત્તા આપે છે, કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ નિયમોના અસ્તિત્વ પર નિર્ભર નથી હોતો જો કાયદો સ્પષ્ટપણે તેના માટે પૂરો ન પાડતો હોય. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો નિયમોનું ઘડતર એ કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ અને અનિવાર્યપણે આપવામાં આવેલી સત્તાના ઉપયોગ માટેની પૂર્વ શરત નથી. 'નિયમોને આધીન' અભિવ્યક્તિનો માત્ર અર્થ થાય છે, નિયમો અનુસાર, જો કોઈ હોય તો. જો નિયમો ઘડવામાં આવે, તો સત્તામંડળ પર મૂકવામાં આવેલી સત્તાઓ આ નિયમો અનુસાર વાપરી શકાય છે. પરંતુ જો કોઈ નિયમો ઘડવામાં ન આવે તો કોઈ શૂન્યવકાશ નથી અને સત્તામંડળને કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરવાથી રોકી શકાતું નથી."

બી.એન. નાગરાજન વિ. સ્ટેટ ઓફ મૈસૂર, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસસી ૧૯૪૨, અને મૈસૂર એસઆરટીસી વિ. ગોપીનાથ ગુંડાચાર ચાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ એસસી ૪૬૪ માં અહેવાલ કરાયેલા આ કોર્ટના નિર્ણયોનો પણ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો હતો. યુ.પી. એસઈબી વિ. સિટી બોર્ડ, મસુરી, (૧૯૮૫) ૨ એસસીસી ૧૬ પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

૨૧. ઉપર કરેલી ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારા મતે એવું કહેવું સાચું રહેશે નહીં કે માત્ર નિયમો ઘડવામાં આવ્યા ન હોવાથી તે એક્ટને અસહાય બનાવશે. એક્ટની કલમ ૧૯ હેઠળ આપવામાં આવેલી અને પૂરી પાડવામાં આવેલી સત્તાઓ અનુસાર રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ વિસ્તારને વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર તરીકે નોટિફાય કરવામાં આવ્યો હતો. ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં પ્રકાશિત નોટિફિકેશન દ્વારા જાહેરાત કરવાની જોગવાઈ છે. કોઈ અન્ય રીત નિર્ધારિત નથી કે અસ્તિત્વ ધરાવતી નથી. સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા સંબંધિત નોટિફિકેશનને સરકાર દ્વારા ઘડવામાં આવેલા અસ્તિત્વમાં રહેલા કોઈપણ નિયમોની વિરુદ્ધ કહી શકાય નહીં. સામાવાળાને નોટિફિકેશનની જાણકારી હતી અને તેમણે બોર્ડની સંમતિ માટે અરજી પણ કરી હતી જે સામાવાળાને આપવામાં આવી હતી. પરંતુ એ સ્પષ્ટ કરી શકાય છે કે આ અમે અપનાવેલા વલણનું કારણ નથી, તેનો ઉલ્લેખ માત્ર એક વધારાની હકીકત તરીકે કરવામાં આવ્યો છે અને બીજું કંઈ નહીં. વાયુ પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવા માટે બનેલા એક્ટનું સમગ્ર કામકાજ અને કામગીરી માત્ર વાયુ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ વિસ્તાર જાહેર કરવાની રીત નિર્ધારિત કરતા નિયમોની ગેરહાજરીના કારણસર રોકી શકાય નહીં અને નિર્રથક બનાવી શકાય નહીં જે અન્યથા ઓફિશિયલ ગેઝેટમાં પ્રકાશન દ્વારા નોટિફાય કરવા માટે પૂરી પાડવામાં આવેલ છે જે આ કેસમાં કરવામાં આવ્યું છે."

યુ.પી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, લખનૌ વિ. સિટી બોર્ડ, મસુરી, (૧૯૮૫) ૨
એસસીસી ૧૬ પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જ્યાંથી, નીચે
પુનઃઉત્પાદિત કરાયેલા અવલોકનો પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો:—

૬. એક્ટની કલમ ૪૬ નો સામગ્રી ભાગ આ મુજબ વંચાય છે:

"૪૬. (૧) ગ્રીડ ટેરિફ તરીકે ઓળખાતો ટેરિફ, આ વતી બનાવેલા
કોઈપણ નિયમો અનુસાર, જે દરેક વિસ્તાર માટે યોજના અમલમાં
હોય તેના સંબંધમાં બોર્ડ દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવશે, અને
આ કલમ હેઠળ નક્કી કરાયેલા ટેરિફ, જો બોર્ડને યોગ્ય લાગે તો,
અલગ-અલગ વિસ્તારો માટે અલગ હોઈ શકે છે.

(૨) કલમ ૪૭ ની જોગવાઈઓને બાધ આવ્યા વિના, પ્રથમ, દ્વિતીય
અને તૃતીય અનુસૂચિઓમાંથી કોઈપણ હેઠળ જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં
લાયસન્સધારકોને બોર્ડ દ્વારા વીજળીના વેચાણ પર ગ્રીડ ટેરિફ લાગુ
પડશે, અને, આ પછી પૂરા પાડ્યા મુજબ, અન્ય કિસ્સાઓમાં
લાયસન્સધારકોને બોર્ડ દ્વારા વીજળીના વેચાણ પર પણ લાગુ થશે:

પરંતુ જો આવા કોઈપણ અન્ય કિસ્સામાં બોર્ડને એવું જણાય કે, જરૂરી
પુરવઠાના પ્રમાણને ધ્યાનમાં રાખીને, પુરવઠો પૂરો પાડવામાં સામેલ
ટ્રાન્સમિશન ખર્ચ ગ્રીડ ટેરિફ નક્કી કરવામાં મંજૂર કરાયેલા ખર્ચ કરતા

વધારે છે, તો બોર્ડ તેને યોગ્ય લાગે તેવા વધારાના ચાર્જ વસૂલ કરી શકે છે.

***"

૭. સિટી બોર્ડ દ્વારા અમારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલી પ્રથમ દલીલ એ છે કે ગ્રીડ ટેરિફ નક્કી કરવાના સિદ્ધાંતો અંગે એક્ટની કલમ ૭૯ હેઠળ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કોઈપણ નિયમોના અભાવે, ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ માટે વાદગ્રસ્ત નોટિફિકેશનો જારી કરવાનું ખુદ્દું ન હતું. આ દલીલ એક્ટની કલમ ૪૬ ની ઉપ-કલમ (૧) પર આધારિત છે જે પૂરી પાડે છે કે ગ્રીડ ટેરિફ તરીકે ઓળખાતો ટેરિફ આ વતી બનાવેલા કોઈપણ નિયમો અનુસાર, ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવશે. એવો આગ્રહ રાખવામાં આવે છે કે ટેરિફ નક્કી કરવાના સિદ્ધાંતો નક્કી કરતા કોઈપણ નિયમોના અભાવે, વાદગ્રસ્ત નોટિફિકેશનો શૂન્ય હતા કારણ કે તે કોઈપણ માર્ગદર્શિકા વિના જારી કરવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, મનસ્વી હતા. એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે વાદગ્રસ્ત નોટિફિકેશનો જારી કરવામાં આવ્યા ત્યાં સુધીમાં ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ દ્વારા આવા કોઈ નિયમો બનાવવામાં આવ્યા ન હતા. ડિવિઝન બેંચે ઉપરોક્ત દલીલને નકારી કાઢી છે અને અમારા મતે, યોગ્ય રીતે. એ સાચું છે કે એક્ટની કલમ ૭૯(એચ) ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડને ગ્રીડ ટેરિફ નક્કી કરવાના સિદ્ધાંતો નક્કી કરતા નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. પરંતુ એક્ટની કલમ

૪૬(૧) એવું નથી કહેતી કે આવા નિયમો ન બને ત્યાં સુધી કોઈ ગ્રીડ ટેરિફ નક્કી કરી શકાય નહીં. તે માત્ર એવું પૂરું પાડે છે કે ગ્રીડ ટેરિફ આ વતી બનાવેલા કોઈપણ નિયમો અનુસાર હોવો જોઈએ. તેનો અર્થ એ થાય કે જો ત્યાં કોઈ નિયમો હોત, તો ગ્રીડ ટેરિફ આવા નિયમો અનુસાર નક્કી થવો જોઈએ અને બીજું કંઈ નહીં. અમારો એવો વલણ છે કે એક્ટની કલમ ૭૯ (એચ) હેઠળ નિયમોનું ઘડતર ગ્રીડ ટેરિફ નક્કી કરવા માટેની પૂર્વ શરત હોઈ શકે નહીં...."

૧૦. 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન કાઉન્સિલની એ પણ દલીલ હતી કે, સામૂહિક રોકાણની પ્રવૃત્તિમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા તમામ લોકોને (૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં), પોતાને જોડવા પર રોક લગાવતી કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા ઊભી કરાયેલી મનાઈ, સંપૂર્ણપણે ફરજિયાત હતી. આવી વ્યક્તિ (૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનામાં અગાઉથી રોકાયેલી ન હોય તેવી), એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે, 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ આવી પ્રવૃત્તિઓ (સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની) શરૂ કરી શકે છે. કલમ ૧૨(૧બી) ના અસરકારક અર્થઘટન માટે, વિદ્વાન કાઉન્સિલે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. એ.કે. પાંડે, (૨૦૦૯) ૧૦ એસસીસી ૫૫૨ પર આધાર રાખ્યો, અને કોર્ટનું ધ્યાન તેમાં નોંધાયેલા નીચેના અવલોકનો તરફ દોરવામાં આવ્યું:—

૮. આર્મી રૂલ્સ, ૧૯૫૪ નો રુલ ૩૪ જેની સાથે આપણે સંબંધ ધરાવીએ છીએ તે આ મુજબ વંચાય છે:

"૩૪. ટ્રાયલ માટે આરોપીને ચેતવણી. (૧) આરોપી પર કેસ ચલાવવામાં આવે તે પહેલાં તેને એક અધિકારી દ્વારા દરેક આરોપ વિશે જણાવવામાં આવશે જેના માટે તેની સામે કેસ ચલાવવાનો છે અને એ પણ કે, તેના બચાવમાં તે જે સાક્ષીઓને બોલાવવા ઈચ્છે છે તેમના નામો આપવા પર, તેમની હાજરી મેળવવા માટે વાજબી પગલાં લેવામાં આવશે, અને તે પગલાં તે મુજબ લેવામાં આવશે. તેને આ રીતે જણાવવામાં આવે અને તેની સામે કેસ ચલાવવામાં આવે તે વચ્ચેનો સમયગાળો છાપ્પુ કલાકથી ઓછો રહેશે નહીં અથવા જ્યાં આરોપી વ્યક્તિ સક્રિય સેવામાં હોય ત્યાં ચોવીસ કલાકથી ઓછો રહેશે નહીં.

(૨) આરોપીને આ રીતે જણાવતી વખતે અધિકારી તેને ચાર્જશીટની એક નકલ આપશે અને જો જરૂરી હોય તો, તેની સામે લાવવામાં આવેલા આરોપો તેને વાંચી સંભળાવશે અને સમજાવશે. જો આરોપી તેને સમજે તેવી ભાષામાં મેળવવા ઈચ્છતો હોય, તો તેનો અનુવાદ પણ તેને આપવામાં આવશે.

(૩) અધિકારી આરોપીને સભ્યોના નામો, રેન્ક અને કોર્પ્સ (જો કોઈ હોય તો) ની યાદી પણ આપશે જેઓ કોર્ટની રચના

કરવાના છે, અને જ્યાં રાહ જોઈ રહેલા અધિકારીઓના નામ આપવામાં આવ્યા હોય, સમરી કોર્ટ-માર્શલ સિવાયના કોર્ટ-માર્શલમાં તે અધિકારીઓની પણ યાદી આપશે.

(૪) જો કોર્ટને એવું જણાય કે આ રુલના કોઈપણ નોન-કમ્પ્લાયન્સથી આરોપી પર તેની ટ્રાયલમાં પૂર્વગ્રહ થવાની સંભાવના છે, તો કોર્ટ પગલાં લેશે અને, જો જરૂરી હોય તો, આરોપી પર આવો પૂર્વગ્રહ ન થાય તે માટે મુલતવી રાખશે."

રુલ ૩૪ માં વપરાયેલા મુખ્ય શબ્દો જેમાંથી હેતુ શોધી શકાય છે તે "છાણુ કલાકથી ઓછો રહેશે નહીં" છે. કારણ કે સામાવાળા સંબંધિત સમયે સક્રિય સેવામાં ન હતા, તેથી આપણે તે રુલના પાછળના ભાગ સાથે સંબંધ ધરાવતા નથી જે સક્રિય સેવામાં રહેલા આરોપી માટે ચોવીસ કલાકના સમયગાળા માટે પૂરો પાડે છે.

૯. તેમના ક્લાસિક વર્ક, પ્રિન્સિપલ્સ ઓફ સ્ટેચ્યુટરી ઇન્ટરપ્રિટેશન (૭મી આવૃત્તિ) માં, જસ્ટિસ જી.પી. સિંઘે લિવરપૂલ બોરો બેંક વિ. ટર્નર, [(૧૮૬૦) ૩૦ એલજે સીએચ ૩૭૯] માં લોર્ડ કેમ્પબેલના એક ફકરાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જે આ મુજબ વંચાય છે:

"ફરજિયાત કાયદાઓને માત્ર માર્ગદર્શક ગણવામાં આવશે કે આજ્ઞાંકિત, અનાદર માટે અપ્રત્યક્ષ શૂન્યતા ગણવી કે કેમ તે અંગે કોઈ સાર્વત્રિક રુલ નક્કી કરી શકાતો નથી. વિચારણા હેઠળના કાયદાના સમગ્ર ક્ષેત્ર પર ધ્યાનપૂર્વક ધ્યાન આપીને ધારાસભાના વાસ્તવિક હેતુ સુધી પહોંચવાનો પ્રયાસ કરવાની ન્યાયની અદાલતોની ફરજ છે."

૧૪. મન્નાલાલ ખેતાન વિ. કેદારનાથ ખેતાન, (૧૯૭૭) ૨ એસસીસી ૪૨૪ માં, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૦૮ સાથે કામ કરતી વખતે આ કોર્ટની ત્રણ જજની બેંચે ઠેરવ્યું: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૪૨૯-૩૧, પેરા ૧૭-૨૩)

"૧૭. રજા બુલંદ સુગર કો. લિમિટેડ વિ. મ્યુનિસિપલ બોર્ડ, રામપુર, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસસી ૮૯૫ માં, આ કોર્ટે જોગવાઈ ક્યારે ફરજિયાત કે માર્ગદર્શક છે તે શોધી કાઢવા માટેની વિવિધ કસોટીઓનો સંદર્ભ આપ્યો હતો. જે હેતુ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, તેનું સ્વરૂપ, જોગવાઈ કરવામાં ધારાસભાનો હેતુ, સામાન્ય અસુવિધા અથવા અન્યાય જે વ્યક્તિને જોગવાઈને એક કે બીજી રીતે વાંચવાથી થઈ શકે છે, તે જ વિષય સાથે કામ કરતી અન્ય જોગવાઈઓ સાથે ચોક્કસ જોગવાઈનો સંબંધ અને જોગવાઈની ભાષા આ તમામ બાબતો પર વિચાર કરવાનો રહે છે. પ્રતિબંધ અને નકારાત્મક શબ્દો

ભાગ્યે જ માર્ગદર્શક હોઈ શકે છે. એવું યોગ્ય રીતે કહેવામાં આવ્યું છે કે આદેશનું પાલન કરવાનો એક જ રસ્તો છે અને તે છે મનાઈ કરાયેલ કૃત્ય કરવાથી સંપૂર્ણપણે દૂર રહેવું. તેથી, નકારાત્મક, પ્રતિબંધિત અને વિશિષ્ટ શબ્દો કાયદો ફરજિયાત હોય ત્યારે કાયદાકીય હેતુના સૂચક છે.

(જુઓ મેક્સવેલ ઓન ઇન્ટરપ્રિટેશન ઓફ સ્ટેચ્યુટ્સ, ૧૧મી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૩૬૨ વગેરે; કોફર્ડ: સ્ટેચ્યુટરી કન્સ્ટ્રક્શન, ઇન્ટરપ્રિટેશન ઓફ લોઝ, પૃષ્ઠ ૫૨૩ અને ભીખરાજ જયપુરિયા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસસી ૧૧૩.

૧૮. હાઈકોર્ટે કહ્યું કે એક્ટની કલમ ૧૦૮ માં રહેલી જોગવાઈઓ માર્ગદર્શક છે કારણ કે એક્ટની કલમ ૧૦૮ નું નોન-કમ્પ્લાયન્સ ગુનો જાહેર કરવામાં આવ્યું નથી. હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલું કારણ એ છે કે જ્યારે કાયદો પરિણામો નિર્ધારિત કરતો નથી અથવા એક્ટની કલમ ૧૦૮ માં રહેલી જોગવાઈના નોન-કમ્પ્લાયન્સ માટે પેનલ્ટી નક્કી કરતો નથી ત્યારે જોગવાઈને માર્ગદર્શક તરીકે ગણવાની રહે છે. હાઈકોર્ટ એક્ટની કલમ ૬૨૯(એ) માં રહેલી જોગવાઈ પર વિચાર કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ. એક્ટની કલમ ૬૨૯(એ) પેનલ્ટી નિર્ધારિત કરે છે જ્યાં એક્ટમાં અન્યત્ર કોઈ

ચોક્કસ પેનલ્ટી પૂરી પાડવામાં આવી નથી. દરેક કેસમાં અર્થઘટનનો પ્રશ્ન છે કે શું ધારાસભાનો હેતુ કૃત્ય કરવા પર સંપૂર્ણપણે પ્રતિબંધ મૂકવાનો હતો, અથવા માત્ર કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિને પેનલ્ટી ચૂકવવા માટે જવાબદાર બનાવવાનો હતો.

૧૮. જ્યાં કરાર, સ્પષ્ટ અથવા અપ્રત્યક્ષ, કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા અપ્રત્યક્ષ રીતે મનાઈ કરાયેલ હોય, તો કોઈ પણ કોર્ટ તેને અમલમાં મૂકવા માટે તેની સહાય આપશે નહીં. (જુઓ મેલિસ વિ. શિર્લી લોકલ બોર્ડ, [(૧૮૮૫) ૧૬ ક્યુબીડી ૪૪૬]. જો પેનલ્ટી હેઠળ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોય તો કરાર શૂન્ય છે, કરાર શૂન્ય છે તેવી સ્પષ્ટ જાહેરાત વિના પણ, કારણ કે આવી પેનલ્ટી પ્રતિબંધનો સંકેત આપે છે. પેનલ્ટી માત્ર લોકોને કરારમાં પ્રવેશતા અટકાવવાના હેતુથી અથવા મહેસૂલના હેતુઓ માટે અથવા કાયદા અનુસાર માન્ય ગણાય તે માટે કરારમાં પ્રવેશ ન કરવા માટે લાદવામાં આવી શકે છે. ગેરકાયદેસર કૃત્ય કરવાના ઉદ્દેશ્યથી કરાયેલા કરારો અને કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા અપ્રત્યક્ષ રીતે પ્રતિબંધિત કરારો વચ્ચે અવારનવાર તફાવત કરવામાં આવે છે. તફાવત એ છે કે અગાઉના વર્ગમાં કાયદો કયા કૃત્યો પર પ્રતિબંધ મૂકે છે તે જોવાનું રહે છે; તે કરાર પર પ્રતિબંધ મૂકે છે કે નહીં તે મહત્વનું નથી: જો પ્રતિબંધિત કૃત્ય કરવા માટે કરાર કરવામાં આવે તો તે કરાર

અમલઅયોગ્ય રહેશે. પછીના વર્ગમાં, કાયદો કયા કૃત્ય પર પ્રતિબંધ મૂકે છે તે નહીં, પરંતુ તે કયા કરારો પર પ્રતિબંધ મૂકે છે તે વિચારવાનું રહે છે. પક્ષકારોના હેતુ સાથે બિલકુલ સંબંધ નથી, જો પક્ષકારો પ્રતિબંધિત કરારમાં પ્રવેશે છે, તો તે કરાર અમલઅયોગ્ય છે. (જુઓ સેન્ટ જોન શિપિંગ કોર્પો. વિ. જોસેફ રેન્ક લિમિટેડ (૧૯૫૭) ૧ ક્યુબી ૨૬૭) (જુઓ હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, ૩૭ આપૃત્તિ, વોલ્યુમ ૮, પૃષ્ઠ ૧૪૧.)

૨૦. એ સુસ્થાપિત છે કે જે કરારમાં તેના પાલનમાં કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કૃત્ય કરવાનો સમાવેશ થાય છે તે શૂન્ય છે. કાનૂની સૂત્ર એ પેકિટસ પ્રાઇવેટોરમ પબ્લિકો જુરી નોન ડેરોગેટુર નો અર્થ એ થાય છે કે ખાનગી કરારો સામાન્ય કાયદામાં ફેરફાર કરી શકતા નથી. જ્યાં કરાર, સ્પષ્ટ અથવા અપ્રત્યક્ષ, કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા અપ્રત્યક્ષ રીતે મનાઈ કરાયેલ હોય, તો કોઈ કોર્ટ તેને અમલમાં મૂકવા માટે તેની સહાય આપી શકે નહીં. (જુઓ મેલિસ વિ. શિર્લી લોકલ બોર્ડ, (૧૮૮૫) ૧૬ ક્યુબીડી ૪૪૬). ધારાસભાના એક્ટની જોગવાઈઓના ઉદ્દેશ્યમાં જે કરવામાં આવે છે તેને દવાનો વિષય બનાવી શકાય નહીં.

૨૧. જો કોઈ બાબત કાયદાની વિરુદ્ધ હોય ભલે તે કાયદામાં પ્રતિબંધિત ન હોય પણ માત્ર પેનલ્ટી જોડેલી હોય તો પણ કરાર શૂન્ય છે. દરેક કેસમાં જ્યાં કાયદો કૃત્ય કરવા માટે પેનલ્ટી લાદે છે, ભલે કૃત્ય પ્રતિબંધિત ન હોય, છતાં તે બાબત ગેરકાયદેસર છે, કારણ કે કાયદો કાયદેસરના કૃત્ય માટે પેનલ્ટી લાદશે તેવો હેતુ નથી.

૨૨. બે વિશિષ્ટ હેતુઓ માટે કાયદા દ્વારા પેનલ્ટી લાદવામાં આવે છે:

(૧) કપટ સામે જનતાના રક્ષણ માટે, અથવા જાહેર નીતિના કોઈ અન્ય હેતુ માટે;

(૨) રાજ્યને અથવા અમુક જાહેર સંસ્થાઓને મહેસૂલના ચોક્કસ સ્ત્રોતો સુરક્ષિત કરવાના હેતુથી. જો એ સ્પષ્ટ હોય કે જાહેર નીતિના કોઈ કારણસર કંઈક થતું અટકાવવાના હેતુથી કાયદા દ્વારા પેનલ્ટી લાદવામાં આવી છે, તો પ્રતિબંધિત બાબત, જો કરવામાં આવે તો, શૂન્ય ગણવામાં આવશે, ભલે લાદવામાં આવેલી પેનલ્ટી અમલઅયોગ્ય હોય.

૨૩. એક્ટની કલમ ૧૦૮ માં રહેલી જોગવાઈઓ અગાઉ દર્શાવેલા કારણોસર ફરજિયાત છે. હાઈકોર્ટે જોગવાઈઓ માર્ગદર્શક છે તેમ ઠેરવવામાં ભૂલ કરી છે."

૧૫. સિદ્ધાંત ક્ષેત્રે એવો વલણ સુસ્થાપિત જણાય છે કે પ્રતિબંધિત કે નકારાત્મક શબ્દો સામાન્ય રીતે જોગવાઈના ફરજિયાત સ્વરૂપના સૂચક હોય છે; જોકે આખરી નથી. કોર્ટે આવી જોગવાઈના હેતુ અને તેના નોન-ઓબ્ઝર્વન્સથી આવી શકતા પરિણામોની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવાની રહે છે. જો સંદર્ભ અન્યથા દર્શાવતો ન હોય કે માંગ કરતો ન હોય, તો નકારાત્મક સ્વરૂપમાં ઘડાયેલી કાયદાકીય જોગવાઈનું લખાણ સામાન્ય રીતે આદેશના સ્વરૂપમાં વાંચવાનું રહે છે. જ્યારે "શલ" શબ્દ પછી પ્રતિબંધિત કે નકારાત્મક શબ્દો આવે છે, ત્યારે જોગવાઈને નિરપેક્ષ, નિર્ણાયક અને અપરિહાર્ય બનાવવાનો કાયદાકીય હેતુ સ્પષ્ટ અને ઘોષિત બને છે અને સામાન્ય રીતે તેને તે રીતે જ નિષ્કર્ષિત કરવાનો રહે છે. સંદર્ભમાં અન્યથા કંઈ ન હોવાથી, અમારા નિર્ણય મુજબ, આરોપી પર જે આરોપ માટે કેસ ચલાવવાનો છે તે આરોપ મૂકવા અને તેની અરેઈન્મેન્ટ વચ્ચે સ્પષ્ટ છાણુ કલાકનો સમયગાળો હોવો જોઈએ અને રુલ ૩૪ માં સમયગાળાનો સમય નિરપેક્ષ તરીકે વાંચવો જોઈએ. આ જોગવાઈ પાછળ એક હેતુ છે: તે હેતુ એ છે કે આરોપીને ટ્રાયલ માટે

બોલાવવામાં આવે તે પહેલાં, તેને જે આરોપ કે આરોપો માટે કેસ ચલાવવાનો છે તે અંગે શાંતિથી વિચાર કરવા, તેના બચાવ વિશે નિર્ણય લેવા અને સત્તામંડળોને, જો જરૂરી હોય તો, તેના સાક્ષીઓની હાજરી મેળવવામાં વાજબી પગલાં લેવા માટે કહેવા માટે પૂરતો સમય આપવો જોઈએ. તે આરોપ(ઓ) નો બચાવ ન કરવાનું પણ નક્કી કરી શકે છે પરંતુ તે તેની કાર્યવાહીની રેખા નક્કી કરે તે પહેલાં, તેને સ્પષ્ટ છાણુ કલાક આપવા જોઈએ."

ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં આ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરાયેલી કાનૂની સ્થિતિના આધારે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના, નવા સાહસિકોને સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરવા પર રોક લગાવતી કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા ઊભી કરાયેલી મનાઈ, સખત અને ફરજિયાત હતી.

૧૧. ઉપર નોંધાયેલા દાવાઓ તેમજ આ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરાયેલી કાનૂની સ્થિતિના આધારે, એવો આગ્રહ રાખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે, ૩.૭.૧૯૯૫ ના રોજ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. નું નિગમન કરીને, અને તેના નિગમન પછી તરત જ, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના, સામૂહિક રોકાણ સાહસનું આયોજન કરીને કે ચલાવીને, સામાવાળાઓએ સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા ઊભી કરાયેલી મનાઈનો સ્પષ્ટપણે ભંગ કર્યો હતો. એ હકીકતના આધારે કે, સામાવાળા નં. ૧ અને

૨ એ તેમના પોતાના દર્શાવ્યા મુજબ પણ, મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. ના પ્રમોટર-ડિરેક્ટર તરીકે અનુક્રમે ૩૦.૭.૧૯૯૮ (સામાવાળા નં. ૧ - ગૌરવ વર્ણોચના સંદર્ભમાં) અને ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ (સામાવાળા નં. ૨ - વિનોદ કુમાર વર્ણોચના સંદર્ભમાં) સુધી ચાલુ રહ્યા હતા, તેઓ સ્પષ્ટપણે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ કલ્પના કરાયેલી મનાઈના ભંગમાં હતા.

૧૨. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ નું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન કાઉન્સિલ શ્રી જતિન ઝવેરીએ, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) પર અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અર્થઘટનનો ગંભીરતાથી વિરોધ કર્યો. સૌથી પહેલા અને મુખ્યત્વે, સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલે ભારત સરકાર અને 'બોર્ડ' દ્વારા અનુક્રમે જારી કરાયેલી ૧૮.૧૧.૧૯૯૭ અને ૨૬.૧૧.૧૯૯૭ ની પ્રેસ રિલીઝ, તેમજ 'બોર્ડ' દ્વારા જારી કરાયેલી ૧૮.૧૨.૧૯૯૭ ની જાહેર નોટિસનો સંદર્ભ આપ્યો. આપણે અગાઉ સદર પ્રેસ રિલીઝ અને જાહેર નોટિસ અગાઉથી ઉદ્ઘૃત કરી ચૂક્યા છીએ. સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલે જેના પર આધાર રાખ્યો હતો તે ભાગોને પણ આપણે પ્રકાશિત કર્યા છે, એવો દાવો કરવા માટે કે ભારત સરકાર, તેમજ ખુદ 'બોર્ડ' ની સમજણમાં પણ, સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યા પછી પણ સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવા અથવા શરૂ કરવા અથવા ચલાવવા પર કોઈ મનાઈ ન હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, ઉપરોક્ત પ્રેસ રિલીઝ અને જાહેર નોટિસમાં સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ કલ્પના કરાયેલ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ઘડવાના પરિણામે, 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન

પ્રણામપત્ર મેળવવાની જરૂરિયાત પર જ ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. તેથી, સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલની એવી રજૂઆત હતી કે, સામાવાળાઓની માત્ર સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવાની ક્રિયાને, તેમના હાથ દ્વારા કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન ગણવું જોઈએ નહીં. સામાવાળાઓની વતી એવો પણ આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે, કલમ ૧૨(૧બી) નો ભંગ ત્યારે જ ઉદ્ભવી શક્યો હોત, જો મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. પર કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવાનો દોષ મૂકી શકાયો હોત. પરંતુ તે, વિદ્વાન કાઉન્સિલના જણાવ્યા મુજબ, સદર નિયમો ઘડાયા પછી જ શક્ય હતું, અને સામાવાળાઓએ સદર નિયમોના ભંગમાં તેમની પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખી હોત. કારણ કે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ સ્વીકાર્યપણે ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ થી અમલમાં લાવવામાં આવ્યા હતા, સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલના જણાવ્યા મુજબ, ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ પછી આવી પ્રવૃત્તિ ચલાવવી અનધિકૃત રહેશે, જો સંબંધિત વ્યક્તિઓએ નોટિફાય કરાયેલા નિયમો અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર ન મેળવ્યું હોય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, બંને સામાવાળાઓ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિ. ની બાબતોમાંથી (ચોક્કસપણે અનુક્રમે ૩૦.૭.૧૯૯૮ અને ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ થી અમલી), કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અસ્તિત્વમાં આવ્યા (-૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ) તે પહેલાં જ બહાર નીકળી ગયા હતા. અને તેથી, સામાવાળાઓમાંથી કોઈના પર પણ

સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવાનો, અથવા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સની જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવાનો આરોપ મૂકી શકાય નહીં.

૧૩. આ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓના આધારે અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સિલના પક્ષે રજૂ કરાયેલી દલીલોનો વિરોધ કરવા માટે, વાસુ દેવ સિંઘ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૦૬) ૧૨ એસસીસી ૭૫૩ ના નિર્ણય પર ભારપૂર્વક આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જ્યાંથી, નીચેના અવલોકનો પ્રકાશિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો:-

"શરતી કાયદો અને સોંપાયેલ કાયદો

૧૬. સામાવાળાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા અમારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલી દલીલો સાથે અમે, શરૂઆતમાં જ, અમારું અસંમત વ્યક્ત કરવા માંગીએ છીએ કે વાદગ્રસ્ત નોટિફિકેશન અસર અને વિષયવસ્તુમાં શરતી કાયદો છે અને સોંપાયેલ કાયદો નથી. શરતી કાયદા અને સોંપાયેલ કાયદા વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ છે. શરતી કાયદામાં સોંપાયેલ સત્તામંડળે કાયદાને કોઈ ક્ષેત્રમાં લાગુ કરવાનો હોય છે અથવા તેને અમલમાં મૂકવાના સમય અને રીતનો નિર્ણય કરવાનો હોય છે અથવા તે નક્કી કરે તેવા સમયે

કાયદાના નિયમને સમજવાનો હોય છે, તે શરતી કાયદો રહેશે. આવા કેસમાં ધારાસભા કાયદો બનાવે છે, જે તમામ બાબતોમાં સંપૂર્ણ છે પરંતુ તેને તરત જ અમલમાં લાવવામાં આવતો નથી. કાયદાનો અમલ શરતની પરિપૂર્તિ પર નિર્ભર રહેશે અને કારોબારીને શું સોંપવામાં આવે છે તે તેની પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને નક્કી કરવાની સત્તા છે કે આવી શરતો પૂર્ણ થઈ છે કે કેમ અને/અથવા એવો સમય આવી ગયો છે કે જ્યારે આવા કાયદાને અમલમાં લાવવો જોઈએ. તેથી કાયદાનું અમલીકરણ, સરકારના કારોબારી અંગ દ્વારા આવી હકીકત અથવા શરતના નિર્ણય પર નિર્ભર બનાવવામાં આવે છે. જો કે, સોંપાયેલા કાયદામાં કાયદાની નિયમ બનાવવાની સત્તાની સોંપણી શામેલ છે અને તે કારોબારી સત્તામંડળને તેના કારણસર આવો વિસ્તાર અમલમાં લાવવા માટે અધિકૃત કરે છે. સોંપાયેલા કાયદા દ્વારા કારોબારી પર મુકવામાં આવેલી બુદ્ધિ ઘણી વ્યાપક છે. નિયમો અથવા વિનિયમો બનાવવાની આવી સત્તા, જોકે, એક્ટની ચાર સીમાઓની અંદર વાપરવી જોઈએ. આમ, સોંપાયેલ કાયદો એ એક એવું સાધન છે જે ધારાસભા દ્વારા પોતે કાયદામાં દર્શાવેલ રીતમાં વાપરવા માટે ઘડવામાં આવ્યું છે. એક્ટની કલમ ૩ ના કારણસર, પ્રશાસકને, જોકે, એક નોટિફિકેશન જારી કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે જેના દ્વારા અને જેના હેઠળ, ખુદ એક્ટની અરજી માટે મુક્તિ આપવામાં આવે છે.

૧૭. હમદર્દ દવાખાના વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા,
એ.આઈ.આર. ૧૯૬૦ એસસી ૫૫૪ માં, આ કોર્ટે જણાવ્યું:
(એ.આઈ.આર. પૃષ્ઠ ૫૬૬, પેરા ૨૯)

"શરતી કાયદા અને સોંપાયેલા કાયદા વચ્ચેનો તફાવત એ છે કે અગાઉનામાં સોંપાયેલ સત્તામંડળની સત્તા એ નક્કી કરવાની છે કે ક્યારે કાયદાકીય રીતે જાહેર કરાયેલ આચારસંહિતાનો નિયમ અમલી બનશે; હેમ્પટન એન્ડ કો. વિ. યુ.એસ., ૨૭૬ યુએસ ૩૯૪, અને પછીનામાં નિયમ બનાવવાની સત્તાની સોંપણી શામેલ છે જે બંધારણીય રીતે વહીવટી એજન્ટ દ્વારા વાપરી શકાય છે. આનો અર્થ એ થાય કે ધારાસભાએ કાયદામાં તેની નીતિના વ્યાપક સિદ્ધાંતો નક્કી કર્યા પછી વિગતો પૂરી પાડવાનું વહીવટી સત્તામંડળ પર છોડી શકે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો સોંપાયેલા કાયદા દ્વારા સોંપાયેલ સત્તામંડળ કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત સીમાઓની અંદર વિગતો પૂરી પાડીને કાયદો પૂર્ણ કરે છે અને શરતી કાયદાના કિસ્સામાં કાયદાની સત્તા ધારાસભા દ્વારા શરતી રીતે વાપરવામાં આવે છે જે બહારના સત્તામંડળની બુદ્ધિ પર તેના કાયદાને અમલમાં મૂકવાનો સમય અને રીત તેમજ તે જે વિસ્તાર સુધી વિસ્તરે છે તેનો નિર્ણય છોડી દે છે;"

(જુઓ એમ.પી. હાઇકોર્ટ બાર એસો. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૦૪) ૧૧ એસસીસી ૭૬૬; સ્ટેટ ઓફ ટી.એન. વિ. કે. સભાનયગમ, (૧૯૯૮) ૧ એસસીસી ૩૧૮, અને ઓરિએન્ટ પેપર એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા, ૧૯૯૧ સપ્લી (૧) એસસીસી ૮૧.)"

૧૪. અમે હરીફ પક્ષકારોના વિદ્વાન કાઉન્સિલને સાંભળ્યા છે. અમારો એવો વિચારાયેલ વલણ છે કે પ્રથમ તબક્કે, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨ ની ઉપ-કલમ (૧બી) નો અર્થ કાઢવો યોગ્ય રહેશે. અને ત્યાર પછી જ, વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા રજૂ કરાયેલા અન્ય મુદ્દાઓ સાથે કામ કરવા તરફ આગળ વધવું.

૧૫. અમારા વિચારાયેલા વલણમાં, કલમ ૧૨(૧બી) નો અસરકારક અર્થ, માત્ર કલમ ૧૨(૧બી) પાછળનો હેતુ, અને તેના હેઠળના પ્રોવાઈઝો દ્વારા ઊભો કરાયેલ અપવાદ સમજીને જ આપી શકાય છે. તે રીતે વિચારણા કરવા પર એ સ્પષ્ટ થાય છે કે, રપ.૧.૧૯૯૫ ના રોજ સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉમેરા પર, વ્યક્તિઓના બે વર્ગ બનાવવામાં આવ્યા હતા. પહેલા વર્ગમાં એવી વ્યક્તિ(ઓ) નો સમાવેશ થતો હતો જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી હતી (આ શ્રેણીને હવે પછી પ્રોવાઈઝો શ્રેણી તરીકે ઓળખવામાં આવશે). આ શ્રેણી કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઈઝો દ્વારા શાસિત થશે. કલમ ૧૨(૧બી) દ્વારા બનાવવામાં આવેલ બીજી શ્રેણીમાં એવી

વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થતો હતો જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી (આ શ્રેણીને હવે પછી બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી તરીકે ઓળખવામાં આવશે).

૧૬. ઉપર ઉલ્લેખિત પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ વ્યક્તિઓને, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ઘડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેમની હયાત સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ઘડવા પર, સદર પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ વ્યક્તિઓએ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવું જરૂરી હતું, જે તેમને તેમની હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) ચલાવવાનું ચાલુ રાખવા માટે સક્ષમ બનાવશે.

૧૭. જ્યાં સુધી બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીનો સંબંધ છે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી પ્રથમ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના સામૂહિક રોકાણ પહેલનું આયોજન કરવા અથવા ચલાવવા પર મનાઈ ફરમાવવામાં આવી હતી. બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં એવી વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થતો હતો જેઓએ રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં કોઈ પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમ ૧૨(૧બી) એ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના, રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવા કે શરૂ કરવાના કોઈપણ કૃત્ય પર રોક લગાવતી સ્પષ્ટ મનાઈ દાખલ કરી. અલગ રીતે કહીએ તો,

૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી પ્રથમ વખત સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં કોઈપણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા અથવા ચલાવવા ઈચ્છુક નવા સાહસિક, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ તેમ કરી શકે છે. તેથી, જ્યાં સુધી કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ઘડવામાં આવ્યા ન હતા, અને રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવામાં આવ્યું ન હતું ત્યાં સુધી, અગાઉથી આવી પ્રવૃત્તિ ન ચલાવતા હોય તેવા વ્યક્તિ/સંસ્થા દ્વારા સામૂહિક રોકાણના ક્ષેત્રમાં કોઈ નવો પ્રવેશ થઈ શક્યો ન હોત.

૧૮. આગળના બે ફકરાઓમાં આપણા દ્વારા દોરવામાં આવેલા નિષ્કર્ષોનું અવલોકન, જેમાં આપણે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નો અર્થ કાઢ્યો છે, તે દર્શાવશે કે, મુખ્ય જોગવાઈ (બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી) દ્વારા શાસિત વ્યક્તિઓને રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ "શરૂ" કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી; અને પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવરી લેવાયેલ વ્યક્તિઓ (–જેઓ અગાઉથી આવી પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી રહ્યા હતા), તેઓને તેમની પ્રવૃત્તિઓ (સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત) "ચાલુ રાખવાની" મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, અને સંબંધિત નિયમો ઘડાયા પછી, તેઓ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ સદર પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી શક્યા હોત.

૧૯. કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ અમલમાં આવ્યા. પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં આવતી વ્યક્તિ, એટલે કે, જે વ્યક્તિએ ૨૫.૧.૧૯૯૫

પહેલાં સામૂહિક રોકાણ પહેલનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી હતી, તે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના રુલ ૫ હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરવા માટે જવાબદાર હતી. રુલ ૫, નીચે મુજબ ઉદ્ઘૂત કરવામાં આવે છે:—

"વિદ્યમાન સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ દ્વારા અરજી

૫. (૧) આ નિયમોના પ્રારંભ પહેલાં તરત જ જે કોઈ વ્યક્તિ યોજના ચલાવતી હતી તે આ નિયમોના પ્રકરણ IX ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને આવી તારીખથી બે મહિનાના સમયગાળાની અંદર પ્રણામપત્ર આપવા માટે બોર્ડને અરજી કરશે.

(૨) ઉપ-નિયમ (૧) હેઠળની અરજીમાં ફોર્મ એ માં નિર્ધારિત વિગતો શામેલ હશે અને તેને રુલ ૪ ને અનુસરવામાં આવેલી અરજી તરીકે ગણવામાં આવશે અને તે મુજબ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે."

બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ આવતી વ્યક્તિ દ્વારા રુલ ૫ હેઠળ અરજી કરી શકાય ન હોત, સાદા કારણસર કે સદર વ્યક્તિ દ્વારા સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની અથવા ચલાવવાની પ્રવૃત્તિને "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના કહી શકાય નહીં. કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ સાથે વાંચવામાં

આવતી કલમ ૧૨(૧બી) ના અર્થમાં એક "વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના (– જેમ કે રુલ ૫ નું હેડિંગ સૂચવે છે) માત્ર તે જ હોઈ શકે જે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં શરૂ થઈ હોય, એટલે કે સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યા પહેલાં. એક સામૂહિક રોકાણ યોજના, જે રપ.૧.૧૯૯૫ પછી શરૂ થઈ હતી, તેને "વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના તરીકે વર્ણવી શકાય નહીં, કારણ કે તે કાયદાકીય રીતે બાધિત હતી, અને તેથી, કાયદામાં સંપૂર્ણપણે અસ્વીકાર્ય હતી. 'બોર્ડ' નું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન કાઉન્સિલનું પણ આ જ સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ વલણ રહ્યું છે. આપણે સમાન નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે એક અલગ માર્ગ અપનાવી શકીએ છીએ. જે કાયદો બાધિત કરે છે, તે નિયમો દ્વારા અધિકૃત થઈ શકે નહીં. પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં ન આવતા હોય તેવા કોઈપણ વ્યક્તિ/સંસ્થાને (સામૂહિક રોકાણ યોજનાના "વિધમાન" સંચાલક), સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યા પછી, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવે ત્યાં સુધી, કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવાનું અથવા ચલાવવાનું શરૂ કરવા પર મનાઈ હતી. તેથી, નિયમોના નોટિફિકેશન સમયે એક "વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના, માત્ર તે જ હોઈ શકે જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં પોતાની પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી હતી. આપણે એ પણ જોઈ શકીએ છીએ કે, 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવાની પ્રક્રિયાકીય વિગતો, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના રુલ ૬૮ થી ૭૨ માં ગણાવવામાં આવી છે (સંક્ષિપ્તતાના કારણસર આ નિયમો અહીં ઉદ્ધૃત કરવામાં આવતા નથી).

૨૦. જ્યાં સુધી બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં આવતા વ્યક્તિઓનો સંબંધ છે (એટલે કે, રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરવા ઈચ્છતા લોકો), આવી વ્યક્તિઓ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી શકે છે. જે હેતુ માટે, તેઓએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના રુલ જ હેઠળ અરજી કરવાની જરૂર હતી. ઉપર ઉદ્ધૃત કરાયેલ રુલ જ નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:-

"પ્રણામપત્ર આપવા માટેની અરજી

જ. આ નિયમોના પ્રારંભ પછી અથવા તે પછી સામૂહિક રોકાણ વ્યવસ્થાપન કંપની તરીકે કોઈપણ પ્રવૃત્તિ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકનાર કોઈપણ વ્યક્તિ ફોર્મ એ માં નોંધણી આપવા માટે બોર્ડને અરજી કરશે."

ઉપર ઉદ્ધૃત કરાયેલા રુલ જ નું અવલોકન કોઈ શંકા માટે સ્થાન છોડતું નથી, કે તે સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં "... પ્રવૃત્તિ ચલાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂકનાર..." વ્યક્તિને લાગુ પડે છે. કલમ ૧૨(૧બી) પર આપણા દ્વારા કરવામાં આવેલા અર્થઘટનની સામ્યતા પર, જે તમામ વ્યક્તિઓએ રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક

રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાનું અથવા ચલાવવાનું શરૂ કર્યું ન હતું, તેઓ આ શ્રેણીમાં આવશે. ઉપરના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, અમે સંતોષ અનુભવીએ છીએ કે, જે વ્યક્તિઓ રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણના સ્વરૂપમાં પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા કે ચલાવવા ઈચ્છતા હતા, તેઓને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા જારી કરાયેલ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર ન હોય ત્યાં સુધી, તેમ કરવા પર સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ રીતે મનાઈ કરવામાં આવી હતી.

૨૧. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, આપણને ઠેરવવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે, કલમ ૧૨(૧બી) ના અર્થમાં તેમજ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના અર્થમાં એક "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજનામાં માત્ર એવી સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) નો સમાવેશ થતો હતો, જે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં અસ્તિત્વમાં આવી હતી. અને તેથી, જે વ્યક્તિએ રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ યોજના શરૂ કરી ન હતી, તેના માટે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ઘડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ત્યારબાદ તેમ કરવું અસ્વીકાર્ય હતું. ત્યાર પછી, આવા નવા સાહસિકે, સામૂહિક રોકાણ કામગીરી સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ કાયદેસર રીતે શરૂ કરી શકે તે પહેલાં, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના રુલ ૪ હેઠળ 'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવું પડતું હતું. અમારું અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે, રપ.૧.૧૯૯૫ ના રોજ કે ત્યારબાદ, પ્રથમ વખત, કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવું કે ચલાવવું, 'બોર્ડ' તરફથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્રના અભાવે, સંપૂર્ણપણે બાધિત હતું. તદનુસાર એ બાબત ફલિત થાય છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિ/સંસ્થાએ

'બોર્ડ' પાસેથી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના, રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાનું કે ચલાવવાનું શરૂ કર્યું હોય, તો તે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) માં સમાવિષ્ટ સ્પષ્ટ આદેશનો ભંગ કરવા સમાન રહેશે.

૨૨. અમારે વિચારાયેલા વલણમાં, તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, જે તારીખે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અમલમાં આવ્યા (–૧૫.૧૦.૧૯૯૯), તેને આવા નવા સાહસિકોના સંદર્ભમાં, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ના ભંગ સાથે કોઈ સંબંધ નથી. સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ નવા સાહસિક (– જેણે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલા સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી ન હતી) દ્વારા કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવા કે કરાવવા, અથવા ચલાવવા કે ચલાવડાવવા પરનો મનાઈહુકમ નિયમો ઘડવા પર નિર્ભર ન હતો. ઉપર દર્શાવેલ મનાઈહુકમ, નવો સાહસિક (ઉપર વર્ણવેલ) નિયમો અનુસાર રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર પ્રાપ્ત ન કરે ત્યાં સુધી નિરપેક્ષ અને વિનિનિયમિત હતો. તેથી સદર મનાઈહુકમ, નિઃશંકપણે નિયમો ઘડવા સુધી વિસ્તરશે. સદર મનાઈહુકમ, વધુમાં, ઉપર દર્શાવેલ નિયમો ઘડાયા પછી પણ, સંબંધિત નવો સાહસિક રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવામાં સફળ ન થાય ત્યાં સુધી વિસ્તરશે. તેથી, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ જે સમયગાળા દરમિયાન સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ પર મનાઈ હતી (બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી માટે) તે – સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેર્યાની તારીખ (– રપ.૧.૧૯૯૫) થી શરૂ થયો હતો, અને નવા સાહસિકે રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યું તે વાસ્તવિક તારીખ સુધી ચાલુ રહ્યો હતો. અમે તે મુજબ ઠેરવીએ છીએ.

૨૩. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં રાખીને, 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલને સ્વીકારવામાં આપણને કોઈ સંકોચ નથી કે, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ ઊભી કરાયેલી મનાઈ, જેઓ ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલા સામૂહિક રોકાણની પ્રવૃત્તિમાં જોડાયા ન હતા તેવા લોકોને રોકતી, સંબંધિત વ્યક્તિઓ/સંસ્થાઓ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ જરૂરી રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર સફળતાપૂર્વક મેળવે ત્યાં સુધી ચાલુ રહી. અમારું ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ, અન્ય બાબતોની સાથે, નીચેની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓમાંથી પ્રગટ થાય છે. પ્રથમ એટલા માટે કે, સિક્યુરિટીઝ લોઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૯૫ ના હેતુઓ અને કારણોનું નિવેદન, જેના પરિણામે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨ માં ઉપ-કલમ (૧બી) ઉમેરવામાં આવી હતી, તે દર્શાવે છે કે સદર જોગવાઈ 'બોર્ડ' ના ભૂતકાળના અનુભવ અને રોકાણકારોના હિતોનું રક્ષણ કરવાની તાકીદની જરૂરિયાતને કારણે લાવવામાં આવી હતી. બીજું એટલા માટે કે, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨ ની ઉપ-કલમ (૧બી) ની ભાષા સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ છે – તેણે કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઈઝો દ્વારા તેમના પક્ષમાં એક અપવાદ ઊભો કરીને, હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) ના સાહસિકોને તેની સાથે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી. અને તેણે નવા સંચાલકોને રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા પછી જ સામૂહિક રોકાણ યોજના(ઓ) શરૂ કરવા પર રોક લગાવી દીધી. ત્રીજું એટલા માટે કે, ઉપ-કલમ (૧બી) માં નકારાત્મક શબ્દોનો ઉપયોગ – "કોઈપણ વ્યક્તિ કરશે નહીં...", સામૂહિક રોકાણ કામગીરીમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકોના સંદર્ભમાં ફરજિયાત હેતુ દર્શાવે છે. ચોથું

એટલા માટે કે, "શલ" શબ્દ સાથે નકારાત્મક શબ્દોનો ઉપયોગ, કાયદાકીય હેતુને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરે છે, અને સામૂહિક રોકાણ કામગીરીમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકોના સંદર્ભમાં ફરજિયાત પણ બનાવે છે. અને પાંચમું એટલા માટે કે, કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉદ્દેશ્યમાં ફોજદારી પરિણામો શામેલ છે, અને તેથી, તેને માર્ગદર્શક તરીકે અર્થઘટન કરી શકાય નહીં. તેથી અમે આથી 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન કાઉન્સિલની વતી રજૂ કરાયેલી રજૂઆતને સ્વીકારીએ છીએ, અને ઠેરવીએ છીએ કે, સામૂહિક રોકાણ પહેલના નવા સંચાલકો માટે બનાવવામાં આવેલ મનાઈ, નિરપેક્ષ અને ફરજિયાત હતી. કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળનો મનાઈહુકમ, ૨૫.૧.૧૯૯૫ સુધી કોઈપણ સામૂહિક રોકાણ સાહસમાં રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકો પર, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવે ત્યાં સુધી સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરવા પર રોક લગાવતો હતો.

૨૪. અમારો એવો પણ વિચાર છે કે, અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા આધાર રખાયેલા ચુકાદાઓ, એટલે કે, ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સ, યુ.પી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ, લખનૌ, અને એ.કે. પાંડે (ઉપર મુજબ), ને હાથ ધરેલા વિવાદ સાથે કોઈ પ્રસ્તુતતા નથી. ઉપરોક્ત કેસોમાં, જે પ્રશ્ન વિચારણા માટે આવ્યો હતો તે એ હતો કે, શું સંબંધિત સત્તામંડળ નિયમો ઘડાયા પહેલા સંબંધિત કાયદા હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતમાં કામ કરી શક્યું હોત. વિચારાયેલો મુદ્દો સંબંધિત સત્તામંડળના સત્તાક્ષેત્રનો હતો, અને બીજું કંઈ નહીં. વર્તમાન કેસમાં એવો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. અહીં, વ્યાખ્યાયિત પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવા માટે નવા સાહસિકને રોકતી

એક મનાઈ ઊભી કરવામાં આવી છે. વર્તમાન વિવાદમાં (સક્ષમ સત્તામંડળના) સત્તાક્ષેત્રનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

૨૫. ઉપર વ્યક્ત કરાયેલી સ્થિતિ હોવા છતાં, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ ના વિદ્વાન કાઉન્સિલની એવી દલીલ હતી કે, ઉપરોક્ત નિર્ણય ખાનગી સામાવાળાઓને વિપરીત અસર કરશે નહીં, કારણ કે સેબી એક્ટની કલમ ૨૪(૧) અને ૨૭ સાથે વાંચવામાં આવતી સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદમાં, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ નવા સાહસિકોના સંદર્ભમાં દર્શાવેલ મનાઈનો ભંગ કરવાનો આરોપ સામાવાળાઓ પર મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, સામાવાળાઓ પર મૂકવામાં આવેલો એકમાત્ર આરોપ કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ ઘડવામાં આવેલા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના ભંગનો હતો. તેમના ઉપરોક્ત દાવાને પુષ્ટિ આપવા માટે, સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલે ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ના રોજની ફરિયાદ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું. વિદ્વાન કાઉન્સિલની દલીલને સમજવા માટે, ઉપરોક્ત ફરિયાદનો એક અંશ, તેમના દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા તમામ ફકરાઓ સહિત, નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:—

"૭. આરોપી નં. ૧ કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે અને આરોપી નં. ૨ થી ૧૧ આરોપી નં. ૧ કંપનીના ડિરેક્ટરો છે. આરોપી નં. ૨ થી ૧૧ કંપનીના દૈનિક કામકાજ માટેના

પ્રભારી અને જવાબદાર વ્યક્તિઓ છે અને તે તમામ ગુનો કરવા માટે એકબીજા સાથે સક્રિયપણે સંકળાયેલા હતા.

૮. આરોપી નં. ૧ સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ ચલાવી રહી છે અને સામાન્ય જનતા પાસેથી રૂ. ૧૪,૬૩,૨૭૯/- (અક્ષરે રૂપિયા ચૌદ લાખ ત્રેસઠ હજાર બસો અગણ્યાસી પૂરા) ની કુલ રકમ એકત્ર કરી છે.

૯. આરોપી નં. ૧ કંપનીએ સેબીની તારીખ ૨૬ નવેમ્બર, ૧૯૯૭ ની પ્રેસ રિલીઝ અને/અથવા તારીખ ૧૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૭ ની જાહેર નોટિસ મુજબ તેની સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ અંગે સેબી પાસે માહિતી/વિગતો દાખલ કરી હતી.

૧૦. સદર નિયમોના પ્રકરણ IX ના સંદર્ભમાં, સદર નિયમોના પ્રારંભ સમયે સામૂહિક રોકાણ યોજના ચલાવતી કોઈપણ વ્યક્તિને હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના માનવામાં આવશે અને તેણે સદર પ્રકરણ IX ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવાનું રહેશે. વધુમાં, સદર પ્રકરણ IX ના સંદર્ભમાં, સદર નિયમોના પ્રારંભ પહેલાં તરત જ સામૂહિક રોકાણ યોજના ચલાવતી કોઈપણ વ્યક્તિએ સદર નિયમોના નોટિફિકેશનની તારીખથી બે મહિનાના સમયગાળાની અંદર નોંધણી આપવા માટે સેબીને અરજી કરવાની રહેશે.

૧૧. સેબીએ તારીખ ૧૫ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯/૨૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ ના તેના પત્રો દ્વારા અને તારીખ ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ ની જાહેર નોટિસ દ્વારા પણ આરોપી નં. ૧ ને જાણ કરી હતી જેમાં તેને

યોજનાઓની સ્થિતિ, દરેક રોકાણકારને પરત ચૂકવવાપાત્ર રકમ અને આવી રકમ જે રીતે નક્કી કરવામાં આવે છે તેની વિગતો આપતું એક માહિતી પત્રક તમામ રોકાણકારોને મોકલવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. સેબીના ઉપરોક્ત પત્રો અનુસાર, રોકાણકારોને માહિતી પત્રક મોડામાં મોડું ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૦ સુધીમાં મોકલવાનું જરૂરી હતું.

૧૨. સેબીએ રોકાણકારોના હિત અને સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ ચલાવતી વિવિધ વ્યક્તિઓ તરફથી મળેલી અરજીને ધ્યાનમાં રાખીને હયાત સંસ્થાઓ દ્વારા અરજી સબમિટ કરવાની છેલ્લી તારીખ ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ સુધી લંબાવી હતી અને સેબી દ્વારા એક પ્રેસ રિલીઝ અને જાહેર નોટિસ દ્વારા તેની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

૧૩. જોકે, આરોપી નં. ૧ સદર નિયમો મુજબ તેના દ્વારા ચલાવવામાં આવતી સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓની નોંધણી માટે સેબીમાં કોઈ અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ.

૧૪. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર નિયમોના રુલ ૭૩(૧) ના સંદર્ભમાં, એક હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના જે સેબી પાસે નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે, તે હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓને બંધ કરશે અને રોકાણકારો પાસેથી એકત્ર કરાયેલી રકમ પરત ચૂકવશે. વધુમાં, સદર નિયમોના રુલ ૭૪ ના સંદર્ભમાં, એક હયાત સામૂહિક રોકાણ યોજના જે સેબી પાસેથી કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતી નથી તે પરત ચુકવણીની

યોજના તૈયાર કરશે અને રુલ ૭૩ માં નિર્ધારિત રીતે હયાત રોકાણકારોને આવી પરત ચુકવણી કરશે.

૧૫. જોકે, આરોપી નં. ૧ એ સદર નિયમો હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી ન હતી કે નિયમો હેઠળ પૂરા પાડ્યા મુજબ યોજનાઓ બંધ કરવા અને રોકાણકારોને પરત ચુકવણી કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધા ન હતા અને તે રીતે સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૨(૧બી) ની જોગવાઈઓ અને સદર નિયમોના રુલ ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા રુલ ૫(૧) નું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું.

૧૬. ૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૦ ના રોજ સેબીએ સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧બી હેઠળ તેને આપેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આરોપી નં. ૧ ને આરોપી નં. ૧ ની ઉપરોક્ત સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ હેઠળ એકત્ર કરાચેલા નાણાં સદર નિર્દેશોની તારીખથી એક મહિનાના સમયગાળાની અંદર તેમાં રોકાણ કરનારી વ્યક્તિઓને પરત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૧૭. જોકે, સેબી દ્વારા વારંવારના નિર્દેશો છતાં, આરોપી નં. ૧ એ સદર નિયમોનું પાલન કર્યું ન હતું અને આના પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આરોપી નં. ૧ ઈરાદાપૂર્વક અને અપ્રમાણિક ઈરાદા સાથે રોકાણકારો પાસેથી તેના દ્વારા એકત્ર કરાચેલી રકમની પરત ચુકવણી ટાળી રહી છે.

૧૮. આરોપી નં. ૧ એ પોતાની કબૂલાતથી કુલ રૂ. ૧૪,૬૩,૨૭૯/- (અક્ષરે રૂપિયા ચૌદ લાખ ત્રેસઠ હજાર બસો અગણ્યાસી પૂરા) ની રકમ એકત્ર કરી હતી અને આરોપી નં. ૧ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી યોજનાઓમાં પોતાના મહેનતના નાણાં રોકનારી સામાન્ય જનતાને રકમ પરત કરવામાં તેની નિષ્ફળતાથી તેમને મોટું આર્થિક નુકસાન થયું હતું.

૧૯. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવો આરોપ મૂકવામાં આવે છે કે આરોપી નં. ૧ એ સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧બી, ૧૨(૧બી) અને સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ ના રુલ ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા રુલ ૫(૧) નું ઉલ્લંઘન કર્યું છે જે સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૪(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે.

૨૦. આરોપી નં. ૨ થી ૧૧ આરોપી નં. ૧ ના ડિરેક્ટરો છે, અને તે રીતે તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે આરોપી નં. ૧ ના પ્રભારી અને તેને જવાબદાર વ્યક્તિઓ છે અને સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૭ હેઠળ પૂરા પાડ્યા મુજબ આરોપી નં. ૧ ના ઉલ્લંઘનો માટે જવાબદાર છે.

૨૧. આરોપી દ્વારા ઉપરોક્ત કાયદાઓનું ઉલ્લંઘન એ ભૂલના કૃત્યો હતા અને આ નામદાર કોર્ટના સત્તાક્ષેત્રમાં થયા હતા અને તે રીતે આ નામદાર કોર્ટ પાસે આરોપી સામે કેસ ચલાવવાની અને સજા કરવાની સત્તા છે. આ ફરિયાદ સમયમર્યાદાની અંદર છે. ફરિયાદી જ્યારે પણ જરૂર પડે ત્યારે અગાઉ ઉદ્દેખિત દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે આ નામદાર કોર્ટની મંજૂરી માંગે છે.

અરજી

તેથી, ન્યાયના હિતમાં કાયદા દ્વારા પૂરા પાડ્યા મુજબ આરોપીને સમન્સ પાઠવવા અને તેમને સખતમાં સખત શબ્દોમાં સજા કરવા આ નામદાર કોર્ટને અત્યંત નમ્રતાપૂર્વક અરજી કરવામાં આવે છે."

૨૬. સામાવાળાઓ સામે 'બોર્ડ' દ્વારા લગાવાયેલા આરોપો (તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદમાં) પર અમારું વિચારપૂર્વકનું ધ્યાન આપ્યા પછી, તેમાં કોઈપણ શંકા માટે બિલકુલ સ્થાન નથી કે, ખાનગી સામાવાળાઓ સાથે "વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ યોજના ચલાવી રહ્યા હોય તેમ વર્તવામાં આવતું હતું. તેમના પર અન્ય બાબતોની સાથે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના રુલ ૫ નું પાલન ન કરવાનો આરોપ હતો. રુલ ૫, સામૂહિક રોકાણ યોજના ચલાવતા એક "વિધમાન" સાહસને નોંધણી માટે અરજી કરવાની મંજૂરી આપે છે. આપણે

અગાઉથી રુલ ૫ નું, વધુ વિશિષ્ટ રીતે સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓના સંદર્ભમાં વપરાયેલા "વિધમાન" શબ્દનું, અગાઉ પેરા ૧૯ માં અર્થઘટન કરી ચૂક્યા છીએ. સામાવાળાઓ સામે લગાવાયેલા આરોપોને રુલ ૫ ના સંદર્ભમાં સમજવા પડશે, ફરિયાદના પેરા ૧૦ માં 'બોર્ડ' દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા સ્પષ્ટ વલણના કારણે, જેમાં, સામાવાળાઓને સામૂહિક રોકાણની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરનાર વ્યક્તિઓ તરીકે ગણ્યા પછી, તેમના પર કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના (પ્રકરણ IX ની શરતો મુજબ) નોંધણી આપવા માટે 'બોર્ડ' ને અરજી ન કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૨૭. એ ઉલ્લેખ કરવો પ્રસ્તુત રહેશે કે પ્રકરણ IX "વિધમાન સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓ" હેડિંગ ધરાવે છે, જેના હેઠળ રુલ ૬૮ થી ૭૨ નોંધણી પ્રણામપત્ર મેળવવા માટેની પ્રક્રિયાકીય વિગતો દર્શાવે છે. પ્રકરણ IX માં સામૂહિક રોકાણ યોજનાઓના સંદર્ભમાં "વિધમાન" શબ્દનો અર્થ તે જ રહેશે, જે આપણા દ્વારા અગાઉ પેરા ૧૯ માં અર્થઘટન કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, સામાવાળાઓની વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, તેમના પર અનધિકૃત રીતે સામૂહિક રોકાણ યોજના શરૂ કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે, સામાવાળાઓ સામે આરોપ મૂકાયેલ સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નો ભંગ, ફરિયાદમાં વ્યક્ત કરાયેલી રીતે સમજવો પડતો હતો. ફરિયાદમાં સામાવાળાઓને "વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ સાહસ ચલાવતા તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા હતા. એ બાબત તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે,

સામાવાળાઓ સામે માત્ર સદર નિયમોના રુલ ૬૮, ૭૩ અને ૭૪ (ફરિયાદના પેરા ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૩ થી ૧૫, ૧૮ અને ૧૯ જુઓ) ના સાથે વાંચવામાં આવતા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના રુલ ૫ હેઠળ રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવવામાં તેમની નિષ્ફળતા માટે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. તેથી, સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલના જણાવ્યા મુજબ, અપીલકર્તાએ સામાવાળાઓ સાથે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની પ્રોવાઈઝો શ્રેણીમાં આવતી વ્યક્તિઓ તરીકે સ્પષ્ટપણે વર્તન કર્યું હતું, એટલે કે જેઓએ સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉમેરા (-રપ.૧.૧૯૯૫ ના રોજ) પહેલાં સામૂહિક રોકાણ સાહસ શરૂ કર્યું હતું. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, સામાવાળાઓ સામે કલમ ૧૨(૧બી) ની બિન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી (-જેઓએ રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં સામૂહિક રોકાણ સાથે સંકળાયેલી કોઈ પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી) ના હોવાનું ગણીને, રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ યોજના ચલાવવાનું શરૂ કરનાર નવા સાહસિકો તરીકે ગણીને કાર્યવાહી કરી શકાય નહીં.

૨૮. ખાનગી સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સિલના પક્ષે અપનાવવામાં આવેલા વલણ સાથે અમે અમારું સંપૂર્ણ અસંમત વ્યક્ત કરીએ છીએ. સામાવાળાઓ પર માત્ર "વિદ્યમાન" સામૂહિક રોકાણ સંચાલકો (જેઓએ રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી હતી) ને લગતી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સની જોગવાઈઓનું પાલન ન કરવાનો આરોપ હતો. આ રીતે જોતાં, સામાવાળાઓએ સેબી એક્ટની કલમ ૧૨ ની ઉપ-કલમ (૧બી) ઉમેર્યા પછી (-

રપ.૧.૧૯૯૫) સામૂહિક રોકાણની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી હતી તે હકીકત, સદર પ્રવૃત્તિ સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ કલ્પના કરાયેલી મનાઈના ભંગમાં હતી કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. એવું નિષ્કર્ષ કાઢ્યા પછી એ સામે આવે છે કે, રપ.૧.૧૯૯૫ પછી (જ્યારે સેબી એક્ટમાં કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેરવામાં આવી હતી) સામાવાળાઓ દ્વારા સામૂહિક રોકાણ યોજનાનું આયોજન કરવાની કે ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખવી, અને તેમાં રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના ચાલુ રહેવું, તે સામાવાળાઓ સામે કાર્યવાહી કરવાનો આધાર બની શકે નહીં. સાદા કારણસર કે, 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદમાં સામાવાળાઓ પર આ મુજબનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. આ સંદર્ભમાં, પી.બી. દેસાઈ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, (૨૦૧૩) ૧૫ એસસીસી ૪૮૧ નો સંદર્ભ લઈ શકાય છે, જેમાં આ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:-

"૫૧. આપણે બીજા પાસાને પણ ખૂબ સ્પષ્ટ કરવા ઈચ્છીએ છીએ. અપીલકર્તા પર એક ચોક્કસ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો જે તેની સામે ફેમ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રોસિક્યુશને તે ચોક્કસ આરોપ સાબિત કરવાનો હતો અને તેની બહાર જઈને "લાપરવાઈ અને બેદરકારીભર્યા" કૃત્યો માટે જવાબદાર ઠેરવવાનું ન હતું જે આરોપનો ભાગ નથી. દોષિતતા ચોક્કસપણે ૨૨.૧૨.૧૯૮૭ ના રોજ સવારે આશરે ૯ વાગ્યે હોસ્પિટલમાં આચરવામાં આવેલા "કૃત્ય" સાથે સંબંધિત છે એટલે કે સર્જિકલ પ્રક્રિયા કૃત્ય. આમ, આ એકલું કૃત્ય

છે, અને બીજું કંઈ નહીં, જેના માટે અપીલકર્તા અને ડો. મુખર્જી પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને અપીલકર્તા પાસેથી માત્ર આ આરોપનો સામનો કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે."

સામાવાળાઓએ ખરેખર રજીસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવ્યા વિના રપ.૧.૧૯૯૫ પછી સામૂહિક રોકાણ સાહસ શરૂ કર્યું હતું તે હકીકત, અમારા વિચારાયેલા વલણમાં, સામાવાળાઓ સામે 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદ (તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની) ના સંદર્ભમાં બિલકુલ પ્રસ્તુત નથી.

૨૯. વિચારણા માટે ઉદ્ભવતો એક મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન એ છે કે, જે સામાવાળાઓ સામે તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ઉપરોક્ત ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી, શું તેમને સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવા માટે સજા કરી શકાય. અમે સ્પષ્ટ કરી શકીએ છીએ કે, બંને શ્રેણીઓ સામે કાર્યવાહી સ્વીકાર્ય છે. બિન-પ્રોવાઈડો શ્રેણી સામે, નોંધણી વિના રપ.૧.૧૯૯૫ પછી બાધિત પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવા બદલ. અને પ્રોવાઈડો શ્રેણી સામે પણ, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નોટિફિકેશન પછી, નોંધણી મેળવ્યા વિના સંબંધિત પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખવા બદલ. એ સમજવાની જરૂર છે કે, વર્તમાન કેસમાં, 'બોર્ડ' ની વતી અમારી સમક્ષ સામાવાળાઓને બિન-પ્રોવાઈડો શ્રેણીના તરીકે વર્ણવીને વર્તમાન રજૂઆત કરવામાં આવી છે, જેમાં રપ.૧.૧૯૯૫ ના રોજ "વિધમાન" સામૂહિક રોકાણ સાહસમાં અગાઉથી રોકાયેલા ન હોય તેવા લોકોને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ

રેગ્યુલેશન્સ અનુસાર 'બોર્ડ' પાસેથી રજિસ્ટ્રેશન પ્રણામપત્ર મેળવે તે સમય સુધી સામૂહિક રોકાણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાંથી બાધિત કરવામાં આવ્યા હતા. અગાઉ નિષ્કર્ષ કાઢ્યા મુજબ, આ માર્ગ સામાવાળાઓ સામે અપનાવી શકાયો ન હોત, કારણ કે તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદમાં તેમના પર આ મુજબનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. પૂછાયેલા પ્રશ્નનો જવાબ તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

૩૦. ઉપર જણાવેલ તથ્યોનો ક્રમ, ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના નિગમન (સ્થાપના) નો ખુલાસો કરે છે, અને એ પણ કે તેણે ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ (જે તારીખે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા) પહેલાં કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ શરૂ કરી હતી. નિઃશંકપણે, મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ સામે કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ કાર્યવાહી કરી શકાઈ હોત. અને 'બોર્ડ' માટે સદર જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ સામે કાર્યવાહી કરવાનું સંપૂર્ણપણે યોગ્ય ઠર્યું હોત. વિચારણા માટે ઉદ્ભવેલો મુદ્દો એ છે કે, સંદર્ભિત કંપની તેમજ તેના ડિરેક્ટરો સામે 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં તથ્યાત્મક રીતે મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ અને તેના ડિરેક્ટરો પર સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો? શું આરોપીઓને નોન-પ્રોવાઈડો (પરંતુક સિવાયની) શ્રેણીમાં આવતા તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા હતા? શું આરોપીઓ સામે આ ગ્રાઉન્ડ પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી કે, તેમણે રજિસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ મેળવ્યા વિના ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી

કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી હતી? મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરો દ્વારા ઉપરોક્ત પ્રશ્નોના જવાબો નકારાત્મક છે. આરોપીઓના ઉપરોક્ત જવાબને 'બોર્ડ' નું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી અર્પિંદ દાતાર દ્વારા સખત રીતે પડકારવામાં આવ્યો છે. અમે, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, 'બોર્ડ' ના હાથે કરવામાં આવેલી રજૂઆતોની સત્યતા નક્કી કરવા માટે પ્રયાસ કરીશું, એટલે કે શું આરોપીઓ સામે નોન-પ્રોવાઇઝો શ્રેણીના હોવા તરીકે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી.

૩૧. 'બોર્ડ' ના હાથે કરવામાં આવેલી દલીલોમાં ચાર સ્વતંત્ર રજૂઆતોનો સમાવેશ થાય છે. સર્વપ્રથમ એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે, તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદના પેરા ૮ અને ૧૫ નું સંયુક્ત વાંચન દર્શાવે છે કે કોઈપણ શંકાને સ્થાન રહેતું નથી કે સંબંધિત કંપનીના ડિરેક્ટરો પર સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવાનો સ્પષ્ટ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. સદર પેરા ૮ અને ૧૫ નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:—

"૮. આરોપી નં. ૧ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ ચલાવી રહ્યું છે અને આમ જનતા પાસેથી રૂ. ૧૪,૬૩,૨૭૯ (રૂપિયા ચૌદ લાખ ત્રેસઠ હજાર બસો અઠ્યોત્તેર માત્ર) ની કુલ રકમ એકત્ર કરી છે.

૧૫. જો કે, આરોપી નં. ૧ સદર નિયમો હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી ન હતી કે નિયમો હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ સ્કીમોને બંધ કરવા અને રોકાણકારોને પરત ચૂકવણી કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધા ન હતા અને આ રીતે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૨(૧બી) અને સદર નિયમોના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા નિયમ ૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું."

૩૨. ફરિયાદમાં સમાવિષ્ટ તથ્યાત્મક દાવાઓ પર અમારી વિચારપૂર્વકની વિચારણા આપ્યા પછી, અમારા માટે 'બોર્ડ' નું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન સિનિયર વકીલ સાથે સહમત થવું શક્ય નથી, તે સરળ કારણસર કે ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક દાવાઓનું વાંચન આરોપીઓ સામેના બે આરોપોને પ્રગટ કરે છે. પ્રથમ એ કે આરોપીઓએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી ન હતી. અને બીજું, આરોપીઓએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સની જોગવાઈઓ મુજબ, રોકાણકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી થાપણો પરત કરીને, તેમના દ્વારા ચલાવવામાં આવતી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ(ઓ) ને બંધ કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધા ન હતા. આરોપીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોનો આધાર એ ન હતો કે, ૨૫.૧.૧૯૯૫ ના રોજ સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ઉમેરવામાં આવી ત્યારથી લઈને જરૂરી રજિસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ લેવામાં આવે ત્યાં સુધીના સમયગાળા દરમિયાન તેમને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સાહસ શરૂ કરવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો.

ફરિયાદમાં એવો કોઈ પ્રત્યક્ષ કે અપ્રત્યક્ષ આક્ષેપ સામેલ ન હતો કે આરોપીઓએ રપ.૧.૧૯૯૫ પછી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમની કામગીરી અનાધિકૃત રીતે શરૂ કરી હતી. આરોપીઓ દ્વારા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કામગીરી શરૂ કરવાની તારીખ પણ ફરિયાદમાં દર્શાવવામાં આવી ન હતી. કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ નોન-પ્રોવાઇઝો મૅન્ડેટના ઉદ્દંધન બદલ આરોપીઓ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે 'બોર્ડ' માટે સ્પષ્ટ દાવાઓ દ્વારા ઉપરોક્ત આરોપ મૂકવો અનિવાર્ય હતો.

૩૩. અમે એ વાતનું ધ્યાન રાખીએ છીએ કે, વિદ્વાન સિનિયર વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ ફરિયાદનો પેરા ૧૫, કલમ ૧૨(૧બી) ના ઉદ્દંધનનો સંદર્ભ આપે છે, પરંતુ કથિત ઉદ્દંધન કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ચાલુ રાખવા માટે નોંધણી માટે અરજી ન કરવાના કારણે છે, અને વિકલ્પમાં, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ રીતે રોકાણકારોને નાણાં પરત કરીને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઉપક્રમને બંધ કરવા માટેના પગલાં ન લેવાના કારણે છે. અમારા વિચારાચેલા અભિપ્રાય મુજબ, ફરિયાદના આ બે પેરા પર આધાર રાખવો એ 'બોર્ડ' નું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન સિનિયર વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા હેતુ માટે સ્પષ્ટપણે અપૂરતો છે. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ફરિયાદમાં ઉપરોક્ત દાવાઓએ એવું માની લીધું હતું કે સામાવાળાઓ "હાલના" ઓપરેટરો હતા (– રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાના). કારણ કે અમારા મતે, માત્ર "હાલના" ઓપરેટરોએ જ બંધ કરવાનું હતું, જો તેઓ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સનું પાલન ન કરવાનું પસંદ કરે (તેમના નોટિફિકેશન પછી).

૩૪. એમાં કોઈ જ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, જે ગુના માટે આરોપી પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તેની વિગતો તેને સ્પષ્ટપણે જણાવવી પડશે. જો વર્તમાન કેસમાં આરોપીઓ સામે નોન-પ્રોવાઈઝો શ્રેણી હેઠળ નવા ઓપરેટરો તરીકે કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ આરોપ મૂકવાનો હોય, તો તેમને તમામ સંબંધિત વિગતોથી માહિતગાર કરવા અનિવાર્ય હતા, એટલે કે, જે સમયગાળા દરમિયાન કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમને પ્રાયોજિત કરવા અથવા ચાલુ રાખવા સામે સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ હતો તે સમયગાળા દરમિયાન તેમણે અનાધિકૃત રીતે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ શરૂ કરી હતી. ગુનાની ઉપરોક્ત વિગતોના અભાવે, તેમના પર કેસ ચલાવી શકાયો ન હોત અથવા તે બદલ સજા કરી શકાઈ ન હોત. ફરિયાદમાં ન મૂકવામાં આવેલા કે ન દર્શાવવામાં આવેલા આરોપ માટે કોઈ પુરાવા ધ્યાને લઈ શકાય નહીં. ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોમાંનો આ એક છે.

૩૫. અમારે હવે 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ બીજી રજૂઆત પર આગળ વધવાનું રહેશે. તેમની બીજી રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલે કિ.એલ.જે. ની કલમ ૨૫૧ પર આધાર રાખ્યો હતો. સદર જોગવાઈ નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:—

"૨૫૧. આક્ષેપનું તથ્ય જણાવવા બાબત.- જ્યારે સમન્સ-કેસમાં આરોપી હાજર થાય અથવા તેને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ લાવવામાં આવે, ત્યારે તેણે કરેલા ગુનાની વિગતો તેને જણાવવામાં આવશે, અને તેને પૂછવામાં આવશે કે શું તે ગુનો કબૂલે છે કે પોતાનો બચાવ કરવા માગે છે, પરંતુ ઔપચારિક તહોમતનામું ઘડવું જરૂરી રહેશે નહીં."

કલમ ૨૫૧ ના અવલોકનથી શંકાને કોઈ સ્થાન રહેતું નથી કે, "...તેણે કરેલા ગુનાની વિગતો તેને જણાવવામાં આવશે...". સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ બિન-પ્રોવાઇસો કેટેગરી (-જ્યાં ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવામાં આવી હોય) માટે કલ્પના કરાયેલ ગુનાની વિગતો, આરોપીએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમનું પ્રાયોજન અથવા સંચાલન શરૂ કર્યું હોય તે તારીખ રહેશે. જો આવી તારીખ એવા સમયગાળામાં આવતી હોય જ્યારે કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ નવા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સાહસની શરૂઆત પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો, તો આરોપી સામે તે જ બાબતે આક્ષેપ કરવાનો હતો. અને માત્ર તેના પર જ, આરોપી સમજી શક્યા હોત કે તેમની સામે કયો આક્ષેપ મૂકવામાં આવી રહ્યો હતો. માત્ર વૈધાનિક જોગવાઈનો ઉલ્લેખ કરવો, એટલે કે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી), તેનો અર્થ આરોપીઓને તેઓ જે ગુના માટે આરોપી હતા તેની વિગતો જાહેર કરવા સમાન રહેશે નહીં. કોઈ એ તથ્યને નજરઅંદાજ કરી શકે નહીં કે, પ્રોવાઇસો કેટેગરી (-જેમણે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં કામગીરી શરૂ કરી હતી) અને બિન-પ્રોવાઇસો કેટેગરી (-જેમણે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી કામગીરી શરૂ કરી હતી)

માટેના પરિણામો ભિન્ન છે. ચાર્જશીટનું અવલોકન દર્શાવે છે કે, હાલના સામાવાળાઓને પ્રોવાઇસો કેટેગરીમાં આવતા હોવાનું ગણવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન કાઉન્સેલ ઈચ્છે છે કે અમે તેમને બિન-પ્રોવાઇસો કેટેગરીમાં આવતા ગણીએ, અને કેસના રેકર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા હોવા બદલ તેમની સામે આગળ વધીએ. આ, અમારા વિચારેલા મત મુજબ સ્પષ્ટપણે અસ્વીકાર્ય છે. અમારો એવો પણ મત છે કે, કિ.એલ.જે. ની કલમ ૨૫૧ ફરિયાદમાં રહેલી ઉપરોક્ત ક્ષતિ અને ખામીને દૂર કરશે નહીં. સદર બાબતના ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણમાં, ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, અને વધારામાં, 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રથમ રજૂઆતને ફગાવી દેતી વખતે નોંધાયેલા કારણોસર, અમને કિ.એલ.જે. ની કલમ ૨૫૧ પર આધારિત રજૂઆતમાં કોઈ ગુણદોષ જણાતા નથી.

૩૬. 'બોર્ડ' ની તરફેણમાં કરવામાં આવેલી ત્રીજી રજૂઆત, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા તે નિર્ણય પર આધારિત હતી કે આરોપીઓએ સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું. વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલે ચિહ્નિત કર્યું કે, મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના નિગમનની તારીખ (-૩.૭.૧૯૯૫), જેના સામાવાળાઓ/આરોપીઓ ડિરેક્ટરો હતા, તે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ કોંક્રિટ પુરાવા દ્વારા સ્પષ્ટપણે લાવવામાં આવી હતી. મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ બિનવિવાદિત રીતે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી નિગમિત થઈ હતી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, આરોપી ડિરેક્ટરોમાંથી કોઈએ પણ એ તથ્યનો વિવાદ કર્યો નથી કે જે કંપનીના

તેઓ પ્રમોટર-ડિરેક્ટર હતા, તે વાસ્તવમાં કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ચલાવી રહી હતી. આવી બિનવિવાદિત તથ્યાત્મક સ્થિતિ હોવાથી, એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે, બિન-પ્રોવાઇસો કેટેગરીને લાગુ પડતી કલમ ૧૨(૧બી) નો ભંગ સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત થયો હતો. અને વધુમાં, આવા ભંગની પુષ્ટિ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેથી, 'બોર્ડ' નું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલની દલીલ હતી કે, આરોપીઓ માટે હવે એ દલીલ કરવાનો માર્ગ ખુલ્લો રહ્યો નથી કે કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના ગુનાની વિગતો 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં સ્પષ્ટપણે જાહેર કરવામાં આવી ન હતી.

૩૭. અમે વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા તેમની ત્રીજી રજૂઆતના સમર્થનમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચારપૂર્વક વિચારણા કરી છે. જોકે, અમે આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સ્વીકારવા તરફ ઢળેલા છીએ. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ આરોપીઓ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ કે ચાર્જશીટ એ દર્શાવતી નથી કે સંબંધિત કંપનીએ રપ.૧.૧૯૯૫ પછી પહેલીવાર પોતાની મેળે તેની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રવૃત્તિઓ શરૂ કરી હતી. એવું બની શકે કે, કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળની પ્રોવાઇસો કેટેગરી હેઠળ આવરી લેવાયેલી હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ, તેના નિગમન પછી સંબંધિત કંપની દ્વારા ખરીદવામાં આવી હોય અથવા ટેક ઓવર કરવામાં આવી હોય. નવી નિગમિત કંપની પર એવો કોઈ પ્રતિબંધ નથી જે તેને હાલના વ્યવસાયને ટેક ઓવર કરતા રોકે. જો તેમ હોત, તો કલમ ૧૨(૧બી) નું કોઈ ઉલ્લંઘન થયું ન હોત, કારણ કે રપ.૧.૧૯૯૫ પહેલાં

અસ્તિત્વમાં આવેલી હાલની કલેક્ટવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ, કલેક્ટવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના ઘડતર સુધી, નોંધણી પ્રમાણપત્ર વિના, કલમ ૧૨(૧બી) ના પ્રોવાઈસો હેઠળ કાયદેસર રીતે તેની કામગીરી ચાલુ રાખી શકી હોત. તેથી, માત્ર એ તથ્ય કે વિચારણા હેઠળની કંપની રપ.૧.૧૯૯૫ પછી નિગમિત થઈ હતી, અમારા મતે, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ કલેક્ટવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રવૃત્તિઓની નવી શરૂઆત સામેના પ્રતિબંધના સંદર્ભમાં, આરોપીઓની અપરાધિતા દર્શાવવા માટે પૂરતું રહેશે નહીં. સદર બાબતના ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણમાં, અમને 'બોર્ડ' ની તરફેણમાં રજૂ કરવામાં આવેલી ત્રીજી રજૂઆતમાં પણ કોઈ ગુણદોષ જણાતા નથી.

૩૮. 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી છેલ્લી રજૂઆત, ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૬૫ પર આધારિત હતી. સદર જોગવાઈ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે:—

"૪૬૫. ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાના કારણોસર નિષ્કર્ષ કે સજા ક્યારે ફેરફારપાત્ર છે.— (૧) આમાં અગાઉ સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધીન રહીને, સક્ષમ ન્યાયક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલો કોઈ નિષ્કર્ષ, સજા અથવા હુકમ, આ કોડ હેઠળની કાર્યવાહી અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન અથવા કોઈપણ તપાસ અથવા અન્ય કાર્યવાહી પહેલાં અથવા દરમિયાન ફરિયાદ, સમન્સ, વોરંટ, જાહેરનામું, હુકમ, ચુકાદો અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં કોઈપણ ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાના કારણે, અથવા ફરિયાદ માટેની

કોઈપણ મંજૂરીમાં કોઈપણ ભૂલ અથવા અનિયમિતતાના કારણે અપીલ, પુષ્ટિ અથવા રિવિઝન કોર્ટ દ્વારા રદ અથવા ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે તે કોર્ટના મતે, તેના કારણે વાસ્તવમાં ન્યાયનો અનાદર થયો હોય.

(૨) આ કોડ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં કોઈપણ ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતા, અથવા ફરિયાદ માટેની કોઈપણ મંજૂરીમાં કોઈપણ ભૂલ, અથવા અનિયમિતતાના કારણે ન્યાયનો અનાદર થયો છે કે કેમ તે નક્કી કરવામાં, કોર્ટે એ તથ્યને ધ્યાનમાં લેવાનું રહેશે કે શું કાર્યવાહીમાં અગાઉના તબક્કે વાંધો ઉઠાવી શકાયો હોત અને ઉઠાવવો જોઈતો હતો."

સીઆરપીસી ની કલમ ૪૬૫ પર આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, ફોજદારી કેસના અંત પછી, જેના પરિણામે દોષસિદ્ધિનો હુકમ નોંધાયો હોય, અને સજા પણ ફાળવવામાં આવી હોય, માત્ર "...આ કોડ હેઠળની કાર્યવાહી અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન અથવા કોઈપણ તપાસ અથવા અન્ય કાર્યવાહી પહેલાં અથવા દરમિયાન ફરિયાદ, સમન્સ, વોરંટ, જાહેરનામું, હુકમ, ચુકાદો અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં કોઈપણ ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાના કારણે..." નિષ્કર્ષો કે સજા રિવિઝન કે ફેરફાર કરવા માટે ખુલા નથી. તદનુસાર એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, ફરિયાદમાં સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) નો ઉલ્લેખ, વિગતો સમજવા માટે પૂરતો ગણવો જોઈએ, જેના આધારે આરોપીઓ સામે આગળ

વધવામાં આવી રહ્યું હતું. તદનુસાર એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૬૫ માં સમાવિષ્ટ સ્પષ્ટ જનાદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિષ્કર્ષોમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે, અને/અથવા ફાળવેલ સજામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ પણ પ્રકારનું ઔચિત્ય ન હતું. ઉપરોક્ત દલીલ ઉપરાંત એ બાબત પર ખાસ ભાર મૂકીને રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૬૫ ની સબ-સેક્શન (૨) આવા નિષ્કર્ષો અને સજામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટેનું માનદંડ પૂરું પાડે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, હસ્તક્ષેપ માત્ર એવી પરિસ્થિતિઓમાં જ શક્ય બનશે જ્યાં લોપ અથવા અનિયમિતતાના પરિણામે "ન્યાયનો અનાદર" થયો હોય.

૩૯. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, સમગ્ર તથ્યાત્મક દ્રશ્ય સ્પષ્ટ અને પારદર્શક હતું, અને સૌ કોઈ જાણતા હતા. સંબંધિત કંપનીના નિગમનની તારીખ, જેમાં આરોપીઓ ડિરેક્ટરો હતા, તે રેકર્ડની બાબત છે, જે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા સબળ પુરાવા દ્વારા સાબિત થાય છે. એ તથ્ય કે આરોપીઓ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના ડિરેક્ટરો હતા, તે પણ બિનવિવાદિત હતું. સંબંધિત કંપની કે આરોપીઓમાંથી કોઈએ એ તથ્યનો વિરોધ કર્યો ન હતો કે, તેઓએ ૨૫.૧.૧૯૯૫ પછી શરૂ કરાયેલી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમનું પ્રાયોજન કર્યું હતું અથવા ચલાવી રહ્યા હતા. ઉપર વર્ણવેલ બિનવિવાદિત અને સ્પષ્ટ તથ્યાત્મક સ્થિતિના આધારે, એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે, કેસના તથ્યો

અને સંજોગોમાં કોઈ પણ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે નહીં કે, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિષ્કર્ષોથી "ન્યાયનો અનાદર" થયો હતો.

૪૦. ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થન માટે, 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલે સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. ભૂરજી, (૨૦૦૧) ૭ એસ.સી.સી. ૬૭૯ પર આધાર રાખ્યો, જેમાંથી કોર્ટનું ધ્યાન નીચેના અવલોકનો તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું:-

"૮. સાચો પ્રશ્ન એ છે કે શું હાઈકોર્ટે એસસી/એસટી એક્ટ હેઠળના ગુનાઓ સંબંધિત કેસો અંગેની પ્રક્રિયાત્મક બાબત અંગે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી કાયદાકીય સ્થિતિની જાહેરાતના કારણે જ ટ્રાયલ કાર્યવાહીને રદ્દ કરીને ફરીથી દોહરાવવાની જરૂર હતી. ડી નોવો ટ્રાયલ એ છેલ્લો વિકલ્પ હોવો જોઈએ અને તે પણ ત્યારે જ જ્યારે આવો માર્ગ અત્યંત અતિશય અપરિહાર્ય બની જાય. તે "ન્યાયનો અનાદર" નિવારવા માટેની આત્યંતિક જરૂરિયાત સુધી મર્યાદિત હોવો જોઈએ. પ્રક્રિયામાં કોઈપણ લોપ અથવા ગેરકાયદેસરતા જે કેસના મુખ્ય વિષયને અસર કરતી નથી તે ડી નોવો ટ્રાયલનો હુકમ આપવા માટેનો આધાર નથી. આ એટલા માટે છે કારણ કે અપીલ કોર્ટ પાસે પુરાવાની પુનઃમૂલવણી અને પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા માટે અને અપીલ કોર્ટ દ્વારા પોતે જ વધારાના પુરાવા લેવા માટે અથવા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા

આવા વધારાના પુરાવા એકત્રિત કરવાનો નિર્દેશ આપવા માટેની સંપૂર્ણ સત્તાઓ છે. પરંતુ અગાઉની કાર્યવાહી સંબંધિત વિશાળ રેકર્ડને ભુંસી નાખ્યા પછી, ફરી એકવાર સદર કેસમાં આખી જુબાનીઓ દોહરાવવા માટે તમામ વ્યક્તિઓને કોર્ટમાં લાવીને આખી શ્રમદાયક કવાયતને પુનઃ રજૂ કરવી એ સમય, ઊર્જા અને ખર્ચનો તદ્દન બગાડ થશે, સિવાય કે અન્યથા ન્યાયનો અનાદર થતો હોય. તેથી સદર માર્ગનો આશરો ત્યારે જ લઈ શકાય જ્યારે તે "ન્યાયનો અનાદર" નિવારવાના હેતુ માટે અટકાવી ન શકાય તેવો બની જાય. ઉપલી કોર્ટ જે ડી નોવો ટ્રાયલનો હુકમ આપે છે તે વાસ્તવિકતાઓ અને ટ્રાયલ કોર્ટોમાં બાકી રહેલા કેસો પર પડતી ગંભીર અસરોને નજરઅંદાજ કરવાનું પોષી શકે નહીં જે કેસ ફાઇલોથી ભરેલી છે, અને તે હુકમ એવા ઘણા નિર્દોષ વ્યક્તિઓ પર કેટલી મુશ્કેલીઓ ઊભી કરશે જેમણે એકવાર કોર્ટ સુધી પહોંચવા અને તે જ કેસમાં પોતાના વર્ણનો રજૂ કરવા માટે તમામ તકલીફો વેઠી હતી. તેમના માટે અને જનતા માટે આખી મજૂરીનું પુનઃ-અધિનિયમન એવો છાપ આપી શકે છે કે કાયદો વ્યવહાર કરતાં વધુ પંડિતશાહી છે. કાયદો એ હુજ્જો પર ચાતનાઓ આપવા માટે વાપરવાનું સાધન નથી પરંતુ ન્યાય વિતરણની પ્રક્રિયા માટે છે.

૧૨. કોડની કલમ ૪૬૫ એ "અનિયમિત કાર્યવાહી" શીર્ષક હેઠળના પ્રકરણ XXXV ની અંદર આવે છે. પ્રકરણમાં કલમ ૪૬૦ થી ૪૬૩ થતી સાત કલમોનો સમાવેશ થાય છે જેમાં અનિયમિતતાઓની સૂચિ સમાવિષ્ટ છે જે ધારાસભાના મતે ટ્રાયલ અથવા તપાસમાં પૂર્ણ થયેલી કાર્યવાહીને રદ કરવા માટે પૂરતી ન હતી. કોડની કલમ ૪૬૧ માં અનિયમિતતાઓની બીજી સૂચિ સમાવિષ્ટ છે જે વિધાનમંડળની દ્રષ્ટિએ સમગ્ર કાર્યવાહીને શૂન્ય અને રદબાતલ બનાવશે. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે અગાઉની સૂચિમાં એવા મેજિસ્ટ્રેટનું ઉદાહરણ સમાવિષ્ટ છે, જે ગુનાની સંજ્ઞાન લેવા માટે સક્ષમ નથી, તે ભૂલથી અને શુદ્ધ દાનતથી સંજ્ઞાન લે છે. જોગવાઈ કહે છે કે આવા કેસમાં અપનાવવામાં આવેલી કાર્યવાહી, જોકે આવા ભૂલભરેલા હુકમ પર આધારિત છે, "તેમને સક્ષમ ન હોવાના કારણે જ રદ કરવામાં આવશે નહીં".

૧૩. કોડની કલમ ૪૬૨ નો સંદર્ભ લેવો ઉપયોગી છે જે કહે છે કે ખોટા સેશન્સ ડિવિઝનમાં ચલાવવામાં આવેલી કાર્યવાહી પણ માત્ર તે જ આધારે રદ થવાને પાત્ર નથી. જોકે, તે કલમમાં એક અપવાદ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે કે જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે ખોટા સેશન્સ ડિવિઝનમાં ભૂલથી ચલાવવામાં આવેલી કાર્યવાહીથી "વાસ્તવમાં ન્યાયનો અનાદર થયો છે" તો ઉપલી કોર્ટ માટે હસ્તક્ષેપ કરવાનો માર્ગ ખુલ્લો છે. જ્યારે એવું પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૪૬૧ માં

ગણાવેલ તમામ ઉદાહરણો કાર્યવાહીને શૂન્ય બનાવશે, ત્યારે માત્ર એ આધારે કે કાર્યવાહી ભૂલભરેલી હતી, અન્ય કોઈ કાર્યવાહી આપોઆપ દૂષિત થશે નહીં. અપીલ કે રિવિઝન કોર્ટે ચોક્કસપણે તપાસ કરવી પડશે કે શું આવા ભૂલભરેલા પગલાંથી વાસ્તવમાં ન્યાયનો અનાદર થયો છે. તો જ કાર્યવાહી રદ કરી શકાય છે. આમ પ્રકરણ XXXV માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓનો સમગ્ર આશય આવા ભૂલભરેલા પગલાં સાથે જોડાયેલી કાર્યવાહીને બચાવવાનો છે, સિવાય કે ભૂલ એવી પ્રકૃતિની હોય કે તેનાથી ન્યાયનો અનાદર થયો હોય.

૧૪. અમારે ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં કોડની કલમ ૪૬૫(૧) ની તપાસ કરવાની રહેશે. તે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે:

"૪૬૫. (૧) આમાં અગાઉ સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધીન રહીને, સક્ષમ ન્યાયક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલો કોઈ નિષ્કર્ષ, સજા અથવા હુકમ, આ કોડ હેઠળની કોઈપણ તપાસ અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં અથવા ટ્રાયલ પહેલાં કે દરમિયાન ફરિયાદ, સમન્સ, વોરંટ, જાહેરનામું, હુકમ, ચુકાદો અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં કોઈપણ ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાના કારણે, અથવા ફરિયાદ માટેની કોઈપણ મંજૂરીમાં કોઈપણ ભૂલ અથવા અનિયમિતતાના કારણે

અપીલ, પુષ્ટિ અથવા રિવિઝન કોર્ટ દ્વારા રદ્દ અથવા ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે તે કોર્ટના મતે, તેના કારણે વાસ્તવમાં ન્યાયનો અનાદર થયો હોય."

૧૫. કલમનું વાંચન સ્પષ્ટ કરે છે કે ટ્રાયલ પહેલાં કે દરમિયાન અથવા કોઈપણ તપાસમાં હાથ ધરાયેલી કાર્યવાહીમાં ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાને વિધાનમંડળ દ્વારા ફોજદારી કોર્ટોમાં શક્ય બનતી ઘટનાઓ તરીકે ગણવામાં આવી હતી. છતાં વિધાનમંડળે કાર્યવાહીને રદ્દ કરવાનો અથવા આખી કાર્યવાહી ફરીથી નવેસરથી દોહરાવવાનો નિર્દેશ આપવાનો અનાદર કર્યો. તેથી, વિધાનમંડળે એક પ્રતિબંધ લાદ્યો કે સિવાય કે આવી ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાથી "ન્યાયનો અનાદર" થયો હોય, ઉપલી કોર્ટ માત્ર આવી ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાના આધારે કાર્યવાહીને રદ્દ કરશે નહીં.

૧૬. આવી ભૂલ, લોપ અથવા અનિયમિતતાના કારણે થયેલા "ન્યાયનો અનાદર" નો અર્થ શું થાય? આ કોર્ટે શામસાહેબ એમ. મુલ્તાની વિ. સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૧) ૨ એસ.સી.સી. ૫૭૭ માં આ મુજબ અવલોકન કર્યું છે: (એસ.સી.સી. પાનું ૫૮૫, પેરા ૨૩):

"૨૩. અમે અવારનવાર 'ન્યાયનો અનાદર' વિશે સાંભળીએ છીએ અને ઘણીવાર ફોજદારી કોર્ટમાં રજૂઆત સદર અભિવ્યક્તિ સાથે ભારપૂર્વક કરવામાં આવે છે. કદાચ તે ખૂબ જ નમનીય અથવા સરળ અભિવ્યક્તિ છે જે કેસની કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં બેસાડી શકાય છે. અભિવ્યક્તિ 'ન્યાયનો અનાદર', ક્યારેક, વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્રીય બહુરંગી (આ ઉપમા ટાઉન ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ લિમિટેડ વિ. ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ ધ એન્વાયર્નમેન્ટ, (૧૯૭૭) ૧ ઓલ ઇ.આર. ૮૧૩ માં લોર્ડ ડિપ્લોક પાસેથી ઉધાર લેવામાં આવી છે) તરીકે દેખાશે. ફોજદારી કોર્ટે, ખાસ કરીને ઉપલી કોર્ટે, વાસ્તવમાં ન્યાયનો અનાદર થયો હતો કે કેમ અથવા તે માત્ર એક આડઅંબર છે તે ખાતરી કરવા માટે બારીકાઈથી તપાસ કરવી જોઈએ."

૨૩. અમે નિષ્કર્ષ કાઢીએ છીએ કે અપીલમાં હાઈકોર્ટ સમક્ષ વાદગ્રસ્ત ચુકાદા સુધી પહોંચતી સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા હાથ ધરાયેલી ટ્રાયલ સક્ષમ ન્યાયક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી હતી અને માત્ર પ્રક્રિયાત્મક ક્ષતિના કારણે તેને ભુંસી શકાય નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં ક્ષેત્ર ધરાવતો કાયદો મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટની કુલ બેંચના નિર્ણય દ્વારા શાસિત હતો તે સમયે આવું બન્યું હોય. હાઈકોર્ટે ગુણદોષ પર અને રેકર્ડ પર અગાઉથી ઉપલબ્ધ પુરાવાના આધારે

અપીલનો નિકાલ કરવો જોઈતો હતો. સદર માર્ગને સુગમ બનાવવા માટે, અમે આ અપીલમાં વાદગ્રસ્ત હાઈકોર્ટના ચુકાદાને રદ્દ કરીએ છીએ. અમે કાયદા અનુસાર અને ઉપર કરાયેલા અવલોકનોને આધીન રહીને ગુણદોષ પર નવેસરથી અપીલના નિકાલ માટે કેસને હાઈકોર્ટમાં પાછો મોકલીએ છીએ."

૪૧. અમે 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી છેલ્લી રજૂઆત પર અમારું વિચારપૂર્વકનું વિચારણા આપ્યું છે. જોકે, અમારા માટે તેને સ્વીકારવું શક્ય નથી. અમારો વિચારાયેલો મત છે, જે ભૂરજીના કેસ (ઉપર મુજબ) માં આપેલા અવલોકનોમાંથી સ્પષ્ટપણે ઉભરી આવે છે કે, ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૬૫ પ્રક્રિયાની બાબતોમાં લોપ અથવા અનિયમિતતાઓને સ્પર્શે છે. તેથી જ, કલમ ૪૬૫ ની બંને સબ-સેક્શનો સ્પષ્ટપણે ક્રિ.એલ.જે. હેઠળની કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપે છે. ઉપરોક્ત બાબતમાં ઉમેરો કરતા, એ બાબતનું ચોક્કસ મહત્વ છે કે, ક્રિ.એલ.જે. ના પ્રકરણ XXXV માં કલમો ૪૬૦ થી ૪૬૬ નો સમાવેશ થાય છે. વર્તમાન પ્રકરણનું શીર્ષક "અનિયમિત કાર્યવાહી" છે. એટલું જ નહીં, ક્રિ.એલ.જે. ના પ્રકરણ XXXV ની દરેક કલમ માત્ર પ્રક્રિયાની બાબતોનો જ સ્પષ્ટ સંદર્ભ આપે છે. તેથી, તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, પ્રક્રિયાની બાબતોમાં લોપ અને/અથવા અનિયમિતતાઓને એ શરતે નજરઅંદાજ કરી શકાય છે કે, આવા લોપ અથવા અનિયમિતતાથી "ન્યાયનો અનાદર" થતો નથી. ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૬૫ વિશેની અમારી સમજ આ મુજબ છે.

૪૨. કિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૬૫ નું આ રીતે અર્થઘટન કર્યા પછી, અમે એ પણ સૂચવી શકીએ છીએ કે, ગુનો બનાવતા મહત્વના તથ્યો, જેના માટે આરોપી સામે આક્ષેપ કરવામાં આવી રહ્યો છે, તે ફરજિયાતપણે આરોપી સમક્ષ મુકવા જોઈએ. મહત્વના તથ્યોની અછત, જે ગુનાના ઘટકો સ્થાપિત કરવા માટે જરૂરી છે, તેને પ્રક્રિયાત્મક લોપ તરીકે જોઈ શકાય નહીં. ઉપરોક્ત જરૂરિયાત પ્રક્રિયાત્મક નથી, પરંતુ કાયદાકીય તથ્ય દર્શાવતી છે. તદનુસાર, અમારા માટે એ સ્વીકારવું શક્ય નથી કે જે ક્ષતિને અપીલકર્તા આ કોર્ટ પાસે નજરઅંદાજ કરવાની અને છૂટ આપવાની ઈચ્છા રાખે છે, તેને કલમ ૪૬૫ હેઠળ નજરઅંદાજ કરી શકાય છે. અમારો એવો પણ વિચારાયેલો મત છે કે, હાલના કેસમાં અનિયમિતતા અને લોપ, આરોપીઓને તેઓ જે ગુના માટે તેમની સામે આગળ વધી રહ્યા હતા તેની વિગતો જાહેર ન કરવામાં, "ન્યાયનો અનાદર" કરશે. આ રીતે જોતાં, વિદ્વાન સીનિયર કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતને સ્વીકારવી અમારા માટે શક્ય નથી કે, ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પેઝિંગ કાર્યવાહીમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૪૩. સામાવાળાઓ સામે મૂકવામાં આવેલો એકમાત્ર આક્ષેપ એ હતો કે, તેઓ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ(ઓ) ની નોંધણી માટે 'બોર્ડ' ને કોઈ અરજી કરવામાં નિષ્ફળ જઈને, અને તેમની હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ(ઓ) ને બંધ કરવામાં, અને/અથવા રોકાણકારો પાસેથી એકત્રિત કરેલી રકમ પરત કરવામાં નિષ્ફળ જઈને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ

રેગ્યુલેશન્સની જોગવાઈઓનો ભંગ કરવા બદલ દોષી હતા. માત્ર તેણે જ સામાવાળાઓ સામે કરાયેલી ફરિયાદનો તથ્યાત્મક પાયો રચ્યો હતો. સામાવાળાઓ સામેના હાલના આક્ષેપના સંદર્ભમાં, સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સેલની દલીલ હતી કે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ નોટિફાય કરવામાં આવ્યા હતા. તેથી, સદર નિયમોનો સામાવાળાઓ દ્વારા ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ પહેલાં ભંગ થઈ શક્યો ન હોત. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, સામાવાળા નં. ૧ – ગૌરવ વરષ્ણે, બિનવિવાદિત રીતે ૩૦.૭.૧૯૯૮ થી મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામું આપી ચૂકેલા ગણી શકાય, અને સામાવાળા નં. ૨ વિનોદ કુમાર વરષ્ણેને તે જ રીતે ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ થી સદર કંપનીના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામું આપી ચૂકેલા ગણી શકાય. સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ બંને, તેમનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન કાઉન્સેલના જણાવ્યા મુજબ, ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ (જ્યારે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ અમલમાં આવ્યા) ના ઘણા સમય પહેલાં મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ સાથેનો કોઈ પણ સંબંધ/સંબંધ ધરાવતા બંધ થઈ ગયા હતા. તેથી સામાવાળાઓ તરફે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, આ કોર્ટે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૩.૫.૨૦૧૦ ના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં, જેણે 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદને રદ્દ કરી હતી, કારણ કે તેમ કરવા માટે કાયદેસર રીતે માન્ય કારણો હતા.

જજ. સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર અમારું વિચારપૂર્વકનું વિચારણા આપ્યા પછી, અમને સંતોષ થાય છે કે,

સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ સામે 'બોર્ડ' દ્વારા શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીને રદ્દ કરવામાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી, સાદા કારણસર કે, તેઓ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ દ્વારા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના કથિત ભંગ સાથે સંબંધ ધરાવે છે, તેમને હાલના કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સાહસ તરીકે ગણીને. પ્રોવાઇસો કેટેગરીમાં આવતા લોકો સામે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નોટિફિકેશન પછી, નોંધણી મેળવ્યા વિના કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સંબંધિત તેમની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવા બદલ જ આગળ વધી શકાયું હોત (જુઓ ઉપર પેરા ૨૯). સદર નિયમો ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ થી અસ્તિત્વમાં આવ્યા હતા. કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ નોટિફાય થયા ત્યાં સુધીમાં, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ – ગૌરવ વરબ્રો અને વિનોદ કુમાર વરબ્રો, મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ સાથેનો તેમનો સંબંધ અગાઉથી જ સમાપ્ત કરી ચૂક્યા હતા. સામાવાળાઓના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલી ખંડન વગરની તથ્યાત્મક સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં કોઈ મુશ્કેલી જણાતી નથી કે, સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ સામે શરૂ કરાયેલી અને હાઇકોર્ટ દ્વારા રદ્દ કરાયેલી કાર્યવાહીમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી. તદનુસાર હુકમ કરવામાં આવે છે.

જપ. પરિણામે, અપીલો રદ્દ કરવામાં આવે છે.

૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૩૩-૮૩૬

૪૬. એ વિવાદની બાબત નથી કે, હાલના સામાવાળા શ્રીમતી પરવેશ વરણો મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના ડિરેક્ટરોમાંથી એક હતા, એટલે કે ૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦ માં સંકળાયેલી તે જ કંપની. અમે, ૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦ ના સંદર્ભમાં અમારા નિષ્કર્ષોમાં, ૨૦૦૬ ની ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ કેસ નં. ૭૪૬૮-૭૪૭૧ અને ૨૦૦૭ ની ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ નં. ૮૫૧ માં હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૩.૫.૨૦૧૦ ના હુકમને બહાલ રાખ્યો છે, જેણે ઉપરોક્ત કંપનીના બે ડિરેક્ટરો, એટલે કે ગૌરવ વરણો અને વિનોદ કુમાર વરણો સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીને રદ કરી હતી. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં હાઈકોર્ટે (ગૌરવ વરણો અને વિનોદ કુમાર વરણો સંબંધિત) ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્હી સમક્ષ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદમાંથી ઉદ્ભવતી હાલના સામાવાળાના સહ-ડિરેક્ટરો સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીને, ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળના તેના ન્યાયક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને રદ કરી હતી. સહ-ડિરેક્ટરો સામેની સદર કાર્યવાહી 'બોર્ડ' દ્વારા ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્હીની કોર્ટમાં મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડ અને તેના દસ ડિરેક્ટરો સામે દાખલ કરાયેલી ફરિયાદના આધારે શરૂ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત ફરિયાદમાં, ગૌરવ વરણોને આરોપી નં. ૫ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા અને વિનોદ કુમાર વરણોને આરોપી નં. ૮ તરીકે પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા હતા.

૪૭. હાલની ક્રિમિનલ અપીલના સંદર્ભમાં, તે ૨૦૦૬ ની ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ કેસ નં. ૭૪૬૮-૭૪૭૧ અને ૨૦૦૭ ની ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ નં. ૯૫૧ માં હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ તારીખ ૧૨.૮.૨૦૧૦ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે. એ ઉદ્દેશ કરવો પ્રાસંગિક રહેશે કે, હાલના સામાવાળા - શ્રીમતી પરવેશ વરબો એ પણ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્લી સમક્ષ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી તે જ તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદને સવાલ ઉઠાવ્યો હતો, જેમાં તેમને આરોપી નં. ૬ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. હાઈકોર્ટે તેના તારીખ ૧૨.૮.૨૦૧૦ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા, ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળના તેના ન્યાયક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, હાલના સામાવાળા સામે દાખલ કરાયેલી ફરિયાદને રદ કરી હતી.

૪૮. અમારા દ્વારા નિર્ણિત અપીલો (૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦) અને હાલની ક્રિમિનલ અપીલોમાં તથ્યાત્મક સ્થિતિની સમાનતા એ છે કે, જ્યારે ગૌરવ વરબો - આરોપી નં. ૫ એ, ૩૦.૭.૧૯૯૮ ના રોજ મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના ડિરેક્ટર પદેથી પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું, અને વિનોદ કુમાર વરબો - આરોપી નં. ૮ એ, ૨૩.૧૨.૧૯૯૮ ના રોજ ઉપરોક્ત કંપનીમાંથી પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું, ત્યારે હાલના સામાવાળા - શ્રીમતી પરવેશ વરબો - આરોપી નં. ૬ એ, ૬.૪.૧૯૯૮ થી મેસર્સ ગૌરવ એગ્રીજેનેટિક્સ લિમિટેડના ડિરેક્ટર પદેથી પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. હાલના સામાવાળાનું રાજીનામું, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ નોટિફાઇ

થાય તે પહેલાં અમલમાં આવ્યું હતું. તેથી, સદર નિયમોનો, હાલના સામાવાળા દ્વારા ભંગ થઈ શક્યો ન હોત. તેથી, બરાબર તે જ દિવસના અને કારણોસર જે અમારી પાસે વજનદાર રહ્યા છે, તે જ તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદમાં અન્ય સહ-આરોપીઓ સામે ૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦ માં 'બોર્ડ' દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોને સ્વીકાર ન કરવા માટે, અમે સામાવાળા - શ્રીમતી પરવેશ વરબે - આરોપી નં. ૬ ના સંદર્ભમાં પણ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૨.૮.૨૦૧૦ ના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ.

૪૯. પરિણામે, હાલની અપીલો રદ કરવામાં આવે છે.

૨૦૧૫ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૫૨

૫૦. માત્ર એક ચેતવણીનો શબ્દ. અગાઉની સંકળાયેલી ક્રિમિનલ અપીલોમાં (૨૦૧૨ ની નં. ૮૨૭-૮૩૦, અને ૨૦૧૨ ની ૮૩૩-૮૩૬), 'બોર્ડ' અપીલકર્તા હતું, અને આરોપીઓ સામાવાળાઓ હતા. અહીં, આરોપી - મેજર પી.સી. ઠાકુર અપીલકર્તા છે, અને 'બોર્ડ' સામાવાળા છે.

૫૧. હાલની અપીલ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ સાથે સંબંધ ધરાવે છે, જે કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ૧૬.૧૦.૧૯૯૬ ના રોજ

નિગમિત થયેલી કંપની છે. તારીખોની યાદી અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુરને સદર કંપનીના પ્રમોટર-ડિરેક્ટર તરીકે વર્ણવતી હોવા છતાં, અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલે એ ચિહ્નિત કરવા માટે તકલીફ વેઠી હતી કે અપીલકર્તાને માત્ર ૧૯૯૮ માં જ ડિરેક્ટર તરીકે સમાવવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડની કામગીરીમાં અપીલકર્તાની સંલગ્નતા તેની કૃષિ પ્રવૃત્તિઓના સંદર્ભમાં સલાહ આપવા પુરતી મર્યાદિત હતી, અને અપીલકર્તા-મેજર પી.સી. ઠાકુર, કંપનીની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના સંચાલન માટે ન તો ઇન્ચાર્જ હતા કે ન તો કંપની પ્રત્યે જવાબદાર હતા.

પર. અગાઉની અપીલો (૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦) ના સંદર્ભમાં નોંધાયેલી રજૂઆતો ઉપરાંત, અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલની ભારપૂર્વકની દલીલ હતી કે, 'બોર્ડ' માટે અપીલકર્તા સામે સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ આગળ વધવાનો માર્ગ ખુલ્લો ન હતો, જે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે:-

"૨૭. કંપનીઓ દ્વારા ગુનાઓ. - (૧) જ્યાં આ અધિનિયમ હેઠળનો ગુનો કંપની દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોય, તો તે સમયે જે વ્યક્તિ ગુનો કરવામાં આવ્યો ત્યારે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો ઇન્ચાર્જ હતો, અને તેના માટે જવાબદાર હતો, તેમજ કંપની, ગુના માટે દોષી ગણાશે અને તે અનુસાર તેમની સામે આગળ વધવા અને સજા કરવાને પાત્ર રહેશે:

પરંતુ આ સબ-સેક્શનમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ આવી કોઈપણ વ્યક્તિને આ અધિનિયમમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી કોઈપણ સજા માટે પાત્ર બનાવશે નહીં, જો તે સાબિત કરે કે ગુનો તેની જાણ વગર કરવામાં આવ્યો હતો અથવા તેણે આવા ગુનાને બનતો અટકાવવા માટે તમામ યોગ્ય ખંત વત્ત્યા હતા.

(૨) સબ-સેક્શન (૧) માં સમાવિષ્ટ કંઈપણ હોવા છતાં, જ્યાં આ અધિનિયમ હેઠળનો ગુનો કંપની દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોય અને તે સાબિત થાય કે ગુનો કંપનીના કોઈપણ ડિરેક્ટર, મેનેજર, સેક્રેટરી અથવા અન્ય અધિકારીની સંમતિ અથવા મૌનાનુકૂળતાથી કરવામાં આવ્યો છે, અથવા તેના તરફથી કોઈ ઉપેક્ષાને આભારી છે, તો આવા ડિરેક્ટર, મેનેજર, સેક્રેટરી અથવા અન્ય અધિકારી પણ ગુના માટે દોષી ગણાશે અને તે અનુસાર તેમની સામે આગળ વધવા અને સજા કરવાને પાત્ર રહેશે.

સ્પષ્ટતા.- આ કલમના હેતુઓ માટે, -

(એ) "કંપની" એટલે કોઈ નિગમિત મંડળ અને તેમાં ફર્મ અથવા વ્યક્તિઓ મંડળનો સમાવેશ થાય છે; અને

(બી) ફર્મના સંદર્ભમાં "ડિરેક્ટર" એટલે ફર્મમાં ભાગીદાર."

સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ પર આધાર રાખીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, તારીખ ૧૨.૫.૨૦૦૦ ની કારણદર્શક નોટિસમાં, અને તારીખ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ની ફરિયાદમાં 'બોર્ડ' દ્વારા કરાયેલા નિવેદન સિવાય, અપીલકર્તા તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના કોઈપણ પ્રકારે "...ઇન્ચાર્જ હતા, અને તેના માટે જવાબદાર હતા..." તે દર્શાવવા માટે કેસના રેકર્ડ પર કોઈ સામગ્રી ન હતી. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, અપીલકર્તા સામે આગળ વધવા માટે 'બોર્ડ' માટે માર્ગ ખુલ્લો ન હતો. હાલની દલીલને સાબિત કરવા માટે, વિદ્વાન કાઉન્સેલે એસ.એમ.એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિ. નીતા ભટ્ટા, (૨૦૦૫) ૮ એસ.સી.સી. ૮૯ પર આધાર રાખ્યો, જેમાંથી અમારું ધ્યાન નીચેના અવલોકનો તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું:-

"જ. હાલના કેસમાં, અમે ચેક રિટર્ન થવાના કારણે ફોજદારી જવાબદારી સાથે સંબંધ ધરાવીએ છીએ. તે પ્રાથમિક રીતે ડ્રોઅર કંપની પર પડે છે અને કંપનીના અધિકારીઓ સુધી લંબાવવામાં આવે છે. ફોજદારી જવાબદારી ધરાવતા કેસોમાં સામાન્ય રુલ પરોક્ષ જવાબદારી સામેનો છે, એટલે કે, કોઈને બીજાના કૃત્ય માટે ફોજદારી રીતે જવાબદાર ગણવામાં આવતો નથી. આ સામાન્ય રુલ, જોકે, કાયદાઓમાં ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવાના કારણે

અપવાદને આધીન છે જે અન્ય લોકો સુધી જવાબદારી લંબાવે છે. એક્ટની કલમ ૧૪૧ એ ચોક્કસ જોગવાઈનું ઉદાહરણ છે જે કલમ ૧૩૮ હેઠળનો ગુનો કંપની દ્વારા કરવામાં આવે તો, ચેક રિટર્ન થવા બદલ ફોજદારી જવાબદારી કંપનીના અધિકારીઓ સુધી લંબાવે છે. કલમ ૧૪૧ માં શરતો સમાવિષ્ટ છે જે કંપનીના અધિકારીઓ સુધી જવાબદારી લંબાવવામાં આવે તે પહેલાં સંતોષવી પડશે. જે અર્થે જોગવાઈ ફોજદારી જવાબદારી ઊભી કરે છે, શરતોનું સખતપણે પાલન કરવું પડશે. શરતોનો હેતુ એ ખાતરી કરવાનો છે કે જે વ્યક્તિને ગુના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે જેનો મુખ્ય આરોપી કંપની છે, તેની ગુનાહિત કૃત્યના સંદર્ભમાં કોઈ ભૂમિકા હતી અને વધુમાં કે આવી વ્યક્તિ જાણતી હોવી જોઈએ કે તેને જવાબદાર બનાવવા માટે તેના પર શું આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે વ્યક્તિઓને આ બાબત સાથે કોઈ લેવાદેવા ન હતી તેમને સાંકળવાની જરૂર નથી. કંપની એક કાયદાકીય વ્યક્તિ હોવાથી, તેના તમામ કૃત્યો અને કાર્યો અન્યના કૃત્યોનું પરિણામ છે. તેથી, કંપનીના અધિકારીઓ જે કંપનીના નામે કરાયેલા કૃત્યો માટે જવાબદાર છે તેમને વ્યક્તિગત રીતે એવા કૃત્યો માટે જવાબદાર બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે જેના પરિણામે કંપની સામે ફોજદારી કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે. તે દરેક વ્યક્તિને બનાવે છે જે, ગુનો થયો તે સમયે, કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે

કંપનીનો ઇન્ચાર્જ હતો, અને તેના માટે જવાબદાર હતો, તેમજ કંપનીને, ગુના માટે જવાબદાર બનાવે છે. સબ-સેક્શનના પ્રોવાઇસોમાં એવા વ્યક્તિઓ માટે બચવાનો માર્ગ સમાવિષ્ટ છે જેઓ સાબિત કરવા સક્ષમ છે કે ગુનો તેમની જાણ વગર થયો હતો અથવા તેમણે ગુનો બનતો અટકાવવા માટે તમામ યોગ્ય ખંત વત્ત્યા હતા.

૧૦. એક્ટની કલમ ૧૪૧ નું વિશ્લેષણ કરતી વખતે, એ જોવામાં આવશે કે તે એવા કેસોમાં કામ કરે છે જ્યાં કલમ ૧૩૮ હેઠળનો ગુનો કંપની દ્વારા કરવામાં આવે છે. કલમમાં આવતા મુખ્ય શબ્દો "દરેક વ્યક્તિ" છે. આ સામાન્ય શબ્દો છે અને કંપની સાથે જોડાયેલી દરેક વ્યક્તિને તેમના દાયરામાં લે છે. તેથી, આ શબ્દોને યોગ્ય રીતે શબ્દોના ઉપયોગ દ્વારા લાયક બનાવવામાં આવ્યા છે:

"જે, ગુનો થયો તે સમયે, કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો ઇન્ચાર્જ હતો, અને તેના માટે જવાબદાર હતો, તેમજ કંપની, ગુના માટે દોષી ગણાશે, વગેરે."

જે જરૂરી છે તે એ છે કે જે વ્યક્તિઓને કલમ ૧૪૧ હેઠળ ફોજદારી રીતે જવાબદાર બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તેઓ, ગુનો થયો તે સમયે, કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના

ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હોવા જોઇએ. કંપની સાથે જોડાયેલી દરેક વ્યક્તિ જોગવાઈના દાયરામાં આવશે નહીં. માત્ર તે જ વ્યક્તિઓ જેઓ ગુનો કરવાના સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હતા, તેઓ ફોજદારી કાર્યવાહી માટે જવાબદાર રહેશે. આના પરથી એ ફલિત થાય છે કે જો કંપનીના કોઈ ડિરેક્ટર જે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ ન હતા અને જવાબદાર ન હતા, તો તેઓ જોગવાઈ હેઠળ જવાબદાર રહેશે નહીં. જવાબદારી ગુનો થયો તે સમયે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હોવાથી ઊભી થાય છે અને માત્ર કંપનીમાં હોદ્દો કે ઓફિસ ધરાવવાના આધારે નહીં. તેનાથી વિપરીત, કંપનીમાં કોઈ હોદ્દો કે હોદ્દો ન ધરાવતી વ્યક્તિ જવાબદાર બની શકે છે જો તે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હોવાની મુખ્ય જરૂરિયાતને સંતોષે છે. જવાબદારી કંપનીના બાબતોમાં ભજવાતી ભૂમિકા પર આધાર રાખે છે અને હોદ્દા કે હોદ્દા પર નહીં. જો ડિરેક્ટર કે મેનેજર કે સેક્રેટરી હોવું ફોજદારી જવાબદારી નાખવા માટે પૂરતું હોત, તો કલમે તેમ કહ્યું હોત. "દરેક વ્યક્તિ" ના બદલે કલમે કહ્યું હોત "કંપનીમાં દરેક ડિરેક્ટર, મેનેજર કે સેક્રેટરી જવાબદાર છે"..., વગેરે. વિધાનમંડળ જાગૃત છે કે આ ફોજદારી જવાબદારીનો કેસ છે જેનો અર્થ એ થાય કે જેને જવાબદાર બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે

તેના માટે ગંભીર પરિણામો આવે છે. તેથી, માત્ર એવા વ્યક્તિઓ કે જેમને સંબંધિત સમયે ગુનો કરવા સાથે સંકળાયેલા કહી શકાય તેમને જ કાર્યવાહીને આધીન કરવામાં આવ્યા છે.

૧૨. આ નિષ્કર્ષ અવિરત છે કે જવાબદારી વ્યક્તિ તરફથી વર્તન, કૃત્ય અથવા લોપના કારણે ઊભી થાય છે અને માત્ર કંપનીમાં હોદ્દો કે સ્થાન ધરાવવાના કારણે નહીં. તેથી, કેસને એક્ટની કલમ ૧૪૧ ની અંદર લાવવા માટે ફરિયાદમાં જરૂરી તથ્યો જાહેર કરવા પડશે જે વ્યક્તિને જવાબદાર બનાવે છે.

૧૫. અન્ય એક્ટ્સ હેઠળ એવા કેસો સામે આવ્યા છે જ્યાં સમાન જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે જે કંપનીના અધિકારીઓ માટે પરોક્ષ જવાબદારી ઊભી કરે છે જ્યાં પ્રાથમિક જવાબદારી કંપનીની હોય છે. સ્ટેટ ઓફ કર્પોરેટ વિ. પ્રતાપ ચંદ, (૧૯૮૧) ૨ એસ.સી.સી. ૩૩૫, ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૦ હેઠળનો કેસ હતો. કલમ ૩૪ માં આવી જ જોગવાઈ સમાવિષ્ટ છે જે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના ઈન્ચાર્જ અને જવાબદાર હોય તેવા દરેક વ્યક્તિને કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુના માટે જવાબદાર બનાવે છે. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે તે જોગવાઈ હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહી માટે જવાબદાર વ્યક્તિ કંપની અથવા ફર્મના દૈનિક બાબતોના સમગ્ર નિયંત્રણમાં હોય

તેવી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ. આ ફર્મમાં ભાગીદારનો કેસ હતો અને એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જે ભાગીદાર ફર્મના આવા સમગ્ર નિયંત્રણમાં ન હતો તેને જવાબદાર ગણી શકાય નહીં. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ દિલ્હી વિ. રામ કિશન રોહતગી, (૧૯૮૩) ૧ એસ.સી.સી. ૧ માં, કેસ પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ હેઠળ હતો. તે પ્રથમ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ ફરિયાદમાં, આરોપી સામે પ્રોસેસ જારી કરતા મેજિસ્ટ્રેટના હુકમને એવા કેસમાં રદ કરી શકાય છે અથવા બાજુ પર મૂકી શકાય છે જ્યાં ફરિયાદમાં કરાયેલા આક્ષેપો અથવા તેને સમર્થન આપતા નોંધાયેલા સાક્ષીઓના નિવેદનો તેમના મૂળ સ્વરૂપે લેવામાં આવે તો આરોપી સામે બિલકુલ કેસ બનતો નથી અથવા ફરિયાદ ગુનાના આવશ્યક ઘટકો જાહેર કરતી નથી જે આરોપી સામે પહોંચ્યા હોય. આ ફરિયાદમાં આરોપી સામે ગુનાની સુનાવણી થઈ શકે તે પહેલાં યોગ્ય કથનોની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે.

૧૬. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિ. બ્રિજ લાલ મિત્તલ, (૧૯૯૮) ૫ એસ.સી.સી. ૩૪૩ માં, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે કંપની દ્વારા એક્ટ હેઠળ કરાયેલા ગુના માટે કાર્યવાહી થવા બદલ વ્યક્તિની પરોક્ષ જવાબદારી ઊભી થાય છે જો સંબંધિત સમયે તે તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો ઈન્ચાર્જ અને જવાબદાર પણ હતો. માત્ર કોઈ

વ્યક્તિ કંપનીનો ડિરેક્ટર હોવાના કારણે, તેનો અર્થ એવો નથી થતો કે તે ઉપરોક્ત બંને જરૂરિયાતો પૂરી કરે છે જેથી તેને જવાબદાર બનાવી શકાય. તેનાથી વિપરીત, ડિરેક્ટર બન્યા વિના વ્યક્તિ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર બની શકે છે."

તે જ હેતુ માટે, નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ. હરમીત સિંહ પેન્ટલ, (૨૦૧૦) ૩ એસ.સી.સી. ૩૩૦ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, અને આ કોર્ટનું ધ્યાન તેમાં નોંધાયેલા નીચેના અવલોકનો તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું:—

"૧૨. ઉપરોક્ત જોગવાઈ પરથી એ ખૂબ સ્પષ્ટ છે કે જે જરૂરી છે તે એ છે કે જે વ્યક્તિઓને કલમ ૧૪૧ હેઠળ ફોજદારી ગુના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તેઓ, ગુનો થયો તે સમયે, કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હોવા જોઈએ. કંપની સાથે જોડાયેલી દરેક વ્યક્તિ જોગવાઈના દાયરામાં આવશે નહીં. માત્ર તે જ વ્યક્તિઓ જેઓ ગુનો કરવાના સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હતા તેઓ ફોજદારી કાર્યવાહી માટે જવાબદાર રહેશે. આ એ તથ્ય પરથી ફલિત થાય છે કે જો કંપનીના કોઈ ડિરેક્ટર જે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ ન હતા અને

જવાબદાર ન હતા, તો તેઓ જોગવાઈઓ હેઠળ ફોજદારી ગુના માટે જવાબદાર રહેશે નહીં. જવાબદારી ગુનો થયો તે સમયે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હોવાથી ઊભી થાય છે અને માત્ર કંપનીમાં હોદ્દો કે ઓફિસ ધરાવવાના આધારે નહીં.

૧૩. કલમ ૧૪૧ એ પરોક્ષ જવાબદારી ઊભી કરતી શિક્ષાત્મક જોગવાઈ છે, અને જે, સ્થાપિત કાયદા મુજબ, સખતપણે અર્થઘટન થવી જોઈએ. તેથી, ડિરેક્ટરની ભૂમિકા વિશે વધુ કંઈપણ વિના ફરિયાદમાં માત્ર એવું સામાન્ય નિવેદન કરવું પૂરતું નથી કે ડિરેક્ટર (આરોપી તરીકે દર્શાવેલ) કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર છે. પરંતુ ફરિયાદમાં એ સ્પષ્ટપણે દર્શાવવું જોઈએ કે સામાવાળા ૧ કઈ રીતે અને કઈ રીતે આરોપી કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે તેના ઇન્યાર્જ હતા અથવા જવાબદાર હતા. આ શિક્ષાત્મક કાયદાઓના સખત અર્થઘટન સાથે સુસંગત છે, ખાસ કરીને, જ્યાં આવા કાયદાઓ પરોક્ષ જવાબદારી ઊભી કરે છે.

૨૨. તેથી, આ કોર્ટે એવા વ્યક્તિઓના કેસને અલગ પાડ્યો છે જેઓ ગુનાના સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને

જવાબદાર છે અને એવા વ્યક્તિઓ જેઓ માત્ર કંપનીમાં હોદ્દો ધરાવે છે અને કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર નથી. વધુમાં, કલમ ૧૪૧ અનુસાર પરોક્ષ જવાબદારી નક્કી કરવા માટે, સંબંધિત ડિરેક્ટરોની ભૂમિકા વિશેનું કથન સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ. વર્ણન સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ અને સંબંધિત ડિરેક્ટરો કઈ રીતે કંપનીના વ્યવસાય અને બાબતો માટે ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર હતા તે વિશે કેટલાક અસ્પષ્ટ આક્ષેપો હોવા જોઈએ."

છેલ્લે, વિદ્વાન કાઉન્સેલે ગુણમાલા સેલ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. અનુ મહેતા, (૨૦૧૫) ૧ એસ.સી.સી. ૧૦૩ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું, જ્યાંથી નીચેના અવલોકનો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો:—

"૨૨. નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પ. લિમિટેડ વિ. હરમીત સિંહ પેન્ટલ, (૨૦૧૦) ૩ એસ.સી.સી. ૩૩૦ માં, આ કોર્ટ તે જ પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરી રહી હતી. એસ.એમ.એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિ. નીતા ભદ્રા (૧), (૨૦૦૫) ૮ એસ.સી.સી. ૮૯, એસ.એમ.એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિ. નીતા ભદ્રા (૨), (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૭૦, સરોજ કુમાર પોદ્ધાર વિ. સ્ટેટ (એનસીટી ઓફ દિલ્હી), (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૬૯૩, એન.કે. વાહી વિ. શેખર સિંહ, (૨૦૦૭) ૯ એસ.સી.સી. ૪૮૧, એન. રંગાચારી વિ.

બીએસએનએલ, (૨૦૦૭) ૫ એસ.સી.સી. ૧૦૮, પરેશ પી. રાજડા
વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, (૨૦૦૮) ૭ એસ.સી.સી. ૪૪૨, કે.કે.
અહુજા વિ. વી.કે. વોરા, (૨૦૦૯) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૮, અને અન્ય
પ્રાસંગિક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપ્યા પછી, આ કોર્ટે નીચેના સિદ્ધાંતો
નક્કી કર્યા: (નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પ. લિમિટેડ કેસ (ઉપર
મુજબ), એસ.સી.સી. પાના ૩૪૫-૪૬, પેરા ૩૯)

"(૧) કાયદા હેઠળ ફરિયાદમાં જરૂરી હોય તેવા સ્પષ્ટ કથનો
કરવાની પ્રાથમિક જવાબદારી ફરિયાદપક્ષ પર છે જેથી
આરોપીને પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બનાવી શકાય. ફોજદારી
જવાબદારી નક્કી કરવા માટે, એવું કોઈ અનુમાન નથી કે દરેક
ડિરેક્ટર વ્યવહાર વિશે જાણે છે.

(૨) કલમ ૧૪૧ તમામ ડિરેક્ટરોને ગુના માટે જવાબદાર
બનાવતી નથી. ફોજદારી જવાબદારી માત્ર તેમના પર જ નક્કી
કરી શકાય છે જેઓ, ગુનો કરવાના સમયે, કંપનીના
વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર હતા.

(૩) કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલી કે નિગમિત કંપની સામે પરોક્ષ જવાબદારી ત્યારે જ અનુમાનિત કરી શકાય છે જો ફરિયાદ/અરજીમાં જણાવવા માટે જરૂરી હોય તેવા જરૂરી નિવેદનો કરવામાં આવે જેથી તેમાંના આરોપીને કંપની દ્વારા કરાયેલા ગુના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બનાવી શકાય અને અરજીમાં કરાયેલા કથનો સાથે કે આરોપીઓ કંપનીના વ્યવસાય માટે ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર હતા અને તેમના હોદ્દાના કારણે તેઓ આગળ વધવા માટે પાત્ર છે.

(૪) વ્યક્તિ તરફે પરોક્ષ જવાબદારીનો દાવો કરવો અને સાબિત કરવો પડશે અને અનુમાન કરી શકાય નહીં.

(૫) જો આરોપી મેનેજિંગ ડિરેક્ટર કે જોઈન્ટ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હોય તો ફરિયાદમાં સ્પષ્ટ કથન કરવાની જરૂર નથી અને તેમના હોદ્દાના કારણે તેઓ આગળ વધવા માટે પાત્ર છે.

(૬) જો આરોપી કંપનીનો ડિરેક્ટર કે અધિકારી હોય જેણે કંપની વતી ચેકો પર સહી કરી હોય તો પણ ફરિયાદમાં સ્પષ્ટ કથન કરવાની જરૂર નથી.

(૭) જેને જવાબદાર બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તે વ્યક્તિ સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હોવી જોઈએ. આ તથ્ય તરીકે દર્શાવવું પડશે કારણ કે આવા કેસોમાં ડિરેક્ટરની કલ્પિત જવાબદારી હોતી નથી."

૨૮. અમે આ કેસમાં એવા ડિરેક્ટરો સાથે સંબંધ ધરાવીએ છીએ જેઓ ચેકો પર સહી કરનારા નથી. જે ડિરેક્ટરો ચેકો પર સહી કરનારા નથી અથવા જેઓ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર કે જોઈન્ટ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર નથી તેમના સંદર્ભમાં, ઉપરોક્ત જણાવેલ કેસોમાં કાઢવામાં આવેલા નિષ્કર્ષો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૪૧ સાથે વાંચતાં કલમ ૧૩૮ હેઠળ દાખલ કરાયેલી ફરિયાદમાં એ દર્શાવવું જરૂરી છે કે ગુનો થયો તે સમયે સંબંધિત સમયે ડિરેક્ટરો કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્યાર્જ અને જવાબદાર હતા. આ એક મૂળભૂત જરૂરિયાત છે. આવા ડિરેક્ટરોની કોઈ કલ્પિત જવાબદારી હોતી નથી. આ કથન મહત્વ ધરાવે છે કારણ કે તે મૂળભૂત અને આવશ્યક કથન છે જે મેજિસ્ટ્રેટને ડિરેક્ટર સામે પ્રોસેસ જારી કરવા માટે પ્રેરિત કરે છે. એટલા માટે જ આ કોર્ટે એસએમએસ શર્મા (૧) (ઉપર મુજબ) માં અવલોકન કર્યું છે કે ફરિયાદમાં કથનોની જરૂરિયાતનો પ્રશ્ન એન.આઈ. એક્ટની કલમો ૧૩૮ અને ૧૪૧ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના આધારે વિચારણા કરવો પડશે જેને કોડની કલમો ૨૦૦ થી ૨૦૪ માં સંદર્ભિત

મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓના પ્રકાશમાં વાંચવામાં આવે છે જે શરૂઆતમાં જ ફરિયાદને ફગાવી દેવાની મેજિસ્ટ્રેટની વિવેકાધીન સત્તાને માન્યતા આપે છે જો તેમને લાગે કે આગળ વધવા માટે પૂરતો આધાર નથી....."

૩૪. અમે અમારા નિષ્કર્ષોને નીચે મુજબ સારાંશ આપી શકીએ છીએ:

૩૪.૧. એકવાર એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૪૧ સાથે વાંચતાં કલમ ૧૩૮ હેઠળ દાખલ કરાયેલી ફરિયાદમાં મૂળભૂત કથન કરવામાં આવે કે ડિરેક્ટર ગુનો થયો તે સમયે સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર હતા, તો મેજિસ્ટ્રેટ આવા ડિરેક્ટર સામે પ્રોસેસ જારી કરી શકે છે.

૩૪.૨. જો ડિરેક્ટર દ્વારા આવી ફરિયાદને રદ કરવા માટે કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે, તો હાઈકોર્ટ, ચોક્કસ કેસના તથ્યોમાં, ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર, ફરિયાદને રદ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે કારણ કે ફરિયાદમાં મૂળભૂત કથન સમાવિષ્ટ છે જે ડિરેક્ટર સામે કેસ બનાવવા માટે પૂરતું છે.

૩૪.૩. આપેલા કેસના તથ્યોમાં, ફરિયાદના એકંદર વાંચન પર, હાઇકોર્ટ, મૂળભૂત કથનની હાજરી છતાં, ફરિયાદમાં ડિરેક્ટરની ભૂમિકા વિશે વધુ વિગતોની ગેરહાજરીના કારણે ફરિયાદને રદ્દ કરી શકે છે. તે શંકા કે અવિશ્વાસથી મુક્ત એવા કેટલાક અખંડિત, ખંડન ન થઈ શકે તેવા પુરાવાઓ અથવા સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર્ય સંજોગો જોઈને એવું કરી શકે છે જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ડિરેક્ટર ચેકો જારી કરવા સાથે સંકળાયેલા હોઈ શકે નહીં અને તેમને ટ્રાયલનો સામનો કરવા કહેવું એ કોર્ટની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ ગણાશે. મૂળભૂત કથનની હાજરી છતાં, તે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે કે ડિરેક્ટર સામે કોઈ કેસ બનતો નથી. ઉદાહરણ તરીકે, ગંભીર બીમારીથી પીડાતા ડિરેક્ટરનો કેસ લો જે સંબંધિત સમયે પધારીવશ હતા અથવા એવા ડિરેક્ટર જેણે ચેકો જારી કરવાના ઘણા સમય પહેલાં રાજીનામું આપ્યું હતું. આવા કેસોમાં, જો હાઇકોર્ટને ખાતરી થાય કે આવા ડિરેક્ટર સામે કાર્યવાહી કરવી એ માત્ર હેરાન કરવાની ચુકિત છે, તો હાઇકોર્ટ કાર્યવાહીને રદ્દ કરી શકે છે. એ જણાવવાનું દોહરાવવું યોગ્ય છે કે આવા કેસને સ્થાપિત કરવા માટે શંકા કે અવિશ્વાસથી મુક્ત એવા અખંડિત, ખંડન ન થઈ શકે તેવા પુરાવાઓ અથવા કેટલાક સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર્ય સંજોગો હાઇકોર્ટના ધ્યાને લાવવા પડશે. આવા કેસો ઓછા અને વિરલ હોઈ શકે છે પરંતુ આવા કેસ હોવાની શક્યતાને નકારી શકાય

નહીં. આવા પુરાવા કે સંજોગોની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદને રદ કરી શકાતી નથી.

૩૪.૪. કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ હાઇકોર્ટની સત્તાઓ પર કોઈ પ્રતિબંધ મૂકી શકાય નહીં. હાઇકોર્ટ હંમેશા આ સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે અને અન્ય બાબતોની સાથે કોર્ટની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને અટકાવવા માટે ખૂબ જ સાવચેતીપૂર્વક ઉપયોગ કરવો જોઈએ. આ સંદર્ભમાં હાઇકોર્ટ દ્વારા અનુસરવા માટે કોઈ નિશ્ચિત સૂત્રો નથી અને આ સત્તાનો ઉપયોગ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે. તે તબક્કે હાઇકોર્ટ મીની ટ્રાયલ કે સઘન તપાસ કરતી નથી, પરંતુ અખંડિત પુરાવા કે સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર્ય સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા તેને કશું અટકાવતું નથી જે તેને એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચાડી શકે છે કે ચોક્કસ ડિરેક્ટર સામે કોઈ ટ્રાયલ જરૂરી નથી."

એ ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યું હતું કે, અહીં આધાર રાખવામાં આવેલા અને સંદર્ભિત ચુકાદાઓ નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ ના સંદર્ભમાં હોવા છતાં, તેની કલમ ૧૪૧ સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ જેવી જ છે. અને, તેથી, હાલના મુદ્દાના સંદર્ભમાં, ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓ સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ નું અર્થઘટન કરવા માટે સંપૂર્ણપણે લાગુ પડશે. તેથી એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે, અપીલકર્તા તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો "...ઇન્ચાર્જ હતો, અને

તેના માટે જવાબદાર હતો..." તે સ્થાપિત કરવા માટે કેસના રેકર્ડ પર કોઈ સ્પષ્ટ અને મક્કમ આક્ષેપ કે સામગ્રીની ગેરહાજરીમાં, તેની સામે આગળ વધી શકાયું ન હોત.

૫૩. મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડની પ્રવૃત્તિઓમાં અપીલકર્તાની ભૂમિકા અને સંલગ્નતા દર્શાવતા તારીખ ૨૯.૧.૨૦૧૪ ના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષોના કારણે, અમારે હાથ ધરેલા સ્પષ્ટ મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કરવો જરૂરી નથી. વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા કાઢવામાં આવેલા નિષ્કર્ષો નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યા છે:—

"૧૮.... કંપનીની બેલેન્સ શીટ પરથી સ્પષ્ટ થશે કે, તેના દ્વારા શ્રી પી.સી. ઠાકુરને મહેનતાણું ચૂકવવામાં આવી રહ્યું હતું. પંજાબ એન્ડ સિંઘ બેંકના અધિકારી ડીડબલ્યુર ની જુબાનીમાં પણ આવ્યું છે કે કંપની તરફથી એક સત્તાપત્ર મળ્યો હતો જેમાં જણાવાયું હતું કે મેજર પી.સી. ઠાકુર ૨૪.૨.૧૯૯૮ ના રોજ તેના ડિરેક્ટર હતા અને તેમને સદર બેંકમાં કંપનીના ખાતાઓ ચલાવવા માટે સત્તા આપવામાં આવી હતી. ખાતું ખોલવાના ફોર્મની નકલ આંક ડીડબલ્યુર/B છે, જ્યારે કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની મીટિંગના મિનિટ્સમાંથી અર્કની નકલ આંક ડીડબલ્યુર/C છે. સત્તાપત્રની નકલ આંક ડીડબલ્યુર/D છે. એ તથ્ય કે શ્રી પી.સી. ઠાકુર કંપની પાસેથી

મહેનતાણું મેળવતા હતા અને તેના બેંક ખાતાઓ ચલાવવા માટે પણ સત્તા ધરાવતા હતા તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેઓ જે સમયગાળા દરમિયાન તેના ડિરેક્ટર હતા તે દરમિયાન કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર વ્યક્તિ પણ હતા."

એ તથ્યને ધ્યાનમાં રાખીને કે, ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક સ્થિતિનો અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો નથી, તેથી અમે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સંતોષ અનુભવીએ છીએ કે, અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુર ઇન્ચાર્જ હતા, અને તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપની પ્રત્યે જવાબદાર હતા. અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુરની મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ માત્ર તેની કૃષિ પ્રવૃત્તિઓના સંદર્ભમાં સલાહ આપવા પુરતી જ મર્યાદિત હતી તે સ્વીકારવું અમારા માટે શક્ય નથી. સદર બાબતના ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણમાં, અપીલકર્તા તેની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓ સંબંધિત કંપનીની જવાબદારીઓ ઉપાડવા માટે જવાબદાર હતો, અને તેથી, સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ તેની સામે વ્યાજબી રીતે આગળ વધવામાં આવ્યું હતું, તેની પુષ્ટિ કરવામાં અમને બિલકુલ મુશ્કેલી જણાતી નથી.

૫૪. હાલની અપીલના સંદર્ભમાં, સેબી દ્વારા મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડને તારીખ ૧૨.૫.૨૦૦૦ ની કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી.

તારીખ ૧૨.૫.૨૦૦૦ ની કારણદર્શક નોટિસના કેટલાક પ્રાસંગિક પેરા નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યા છે:—

"તમે જાણો છો તેમ, સેબી (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ (જે હવે પછી નિયમો તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ૧૫ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૯ ના રોજ અમલમાં આવ્યા. નિયમ ૫(૧) મુજબ, કોઈપણ વ્યક્તિ જે આ નિયમોના પ્રારંભ પહેલાં તરત જ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ચલાવી રહી હતી, તે આ નિયમોના પ્રકરણ IX ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને નોટિફિકેશનની તારીખથી (એટલે કે ૧૫ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૯) બે મહિનાના સમયગાળાની અંદર નોંધણી પ્રમાણપત્ર આપવા માટે સેબીને અરજી કરશે. ત્યારબાદ, રોકાણકારોના હિતો અને સંસ્થાઓ પાસેથી મળેલી અરજો ધ્યાનમાં રાખીને, સેબીએ હાલની સંસ્થાઓ દ્વારા અરજી સબમિટ કરવાની છેલ્લી તારીખ ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ સુધી લંબાવી હતી અને સેબી દ્વારા પ્રેસ રિલીઝ અને જાહેર નોટિસ દ્વારા તેની જાણ કરવામાં આવી હતી. આમ, હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ સંસ્થા તરીકે, તમે આ નિયમોના પ્રકરણ IX ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ સુધીમાં નોંધણી માટે અરજી કરવી જરૂરી હતી.

નિયમ ૭૩(૧) મુજબ હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ (સીઆઈએસ) જે સેબીને નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે, તે હાલની સ્કીમ બંધ કરશે અને રોકાણકારોને ચૂકવણી કરશે. વધુમાં, નિયમ ૭૪ મુજબ, હાલની સીઆઈએસ જે સેબી પાસેથી કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતી નથી તે ચૂકવણીની યોજના ઘડશે અને નિયમ ૭૩(૨) માં ઉલ્લેખિત રીતે હાલના રોકાણકારોને આવી ચૂકવણી કરશે. બંધ કરવા માટેની હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ સેબી તરફથી સૂચના મળ્યાની તારીખથી બે મહિનાની અંદર સ્કીમમાં રોકાણ કરનારા રોકાણકારોને માહિતી પત્રિકા મોકલશે.

અમારા તારીખ ૧૫/૨૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ ના પત્ર દ્વારા અને તારીખ ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ ની જાહેર નોટિસ દ્વારા પણ તમામ હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમોને, તમારા સહિત, જેઓ સેબી પાસેથી કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતા ન હતા અથવા સેબી પાસેથી નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા તેમને નિયમ ૭૩(૨) ના સંદર્ભમાં વ્યક્તિગત સૂચના આપવામાં આવી હતી જે તમારા પર સ્કીમની સ્થિતિ, દરેક રોકાણકારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ અને આવી રકમ નક્કી કરવાની રીત દર્શાવતી માહિતી પત્રિકા રોકાણકારોને

મોકલવાની જવાબદારી નાખે છે. તદનુસાર તમારે ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૦ સુધીમાં રોકાણકારોને માહિતી પત્રિકા મોકલવાની જરૂર હતી.

એ નોંધવામાં આવે છે કે તમે ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ સુધીમાં નોંધણી માટે અરજી કરી નથી અને નિયમોના સંદર્ભમાં સ્કીમ(ઓ) ને બંધ કરવા માટે પગલાં લેવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા છો. તેથી, તમે પ્રથમ દર્શનીય રીતે સેબી એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૨(૧બી) અને સેબી (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ ના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચતાં નિયમ ૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે."

૫૫. સેબી એક્ટની કલમો ૨૪(૧) અને ૨૭ સાથે વાંચતાં ફિ.એલ.જે. ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદમાં પણ, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ તેમજ હાલના અપીલકર્તા સામે કરાયેલા આક્ષેપો સમાન હતા. તારીખ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ની ફરિયાદના પ્રાસંગિક પેરા નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવે છે:—

"૭. આરોપી નં. ૧ કંપનીએ તારીખ ૨૬ નવેમ્બર, ૧૯૯૭ ની સેબી પ્રેસ રિલીઝ અને/અથવા તારીખ ૧૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૭ ની જાહેર

નોટિસના અનુલક્ષણમાં કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ અંગે સેબી સમક્ષ માહિતી/વિગતો દાખલ કરી હતી.

૮. સદર નિયમોના પ્રકરણ IX ના સંદર્ભમાં, સદર નિયમોના પ્રારંભ સમયે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ચલાવતી કોઈપણ વ્યક્તિને હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ તરીકે ગણવામાં આવશે અને તે સદર પ્રકરણ IX ની જોગવાઈઓનું પાલન કરશે. વધુમાં, સદર પ્રકરણ IX ના સંદર્ભમાં કોઈપણ વ્યક્તિ જે સદર નિયમોના પ્રારંભ પહેલાં તરત જ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ચલાવતી હતી તે સદર નિયમોના નોટિફિકેશનની તારીખથી બે મહિનાના સમયગાળાની અંદર નોંધણી આપવા માટે સેબીને અરજી કરશે.

૯. સેબીએ રોકાણકારોના હિત અને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ ચલાવતા વિવિધ વ્યક્તિઓ પાસેથી મળેલી અરજ ધ્યાનમાં રાખીને હાલની સંસ્થાઓ દ્વારા અરજી સબમિટ કરવાની છેલ્લી તારીખ ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ સુધી લંબાવી હતી અને સેબી દ્વારા પ્રેસ રિલીઝ અને જાહેર નોટિસ દ્વારા તેની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

૧૦. જોકે, આરોપી નં. ૧ સદર નિયમો મુજબ તેના દ્વારા ચલાવવામાં આવતી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સની નોંધણી માટે સેબી સમક્ષ કોઈ અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગયા.

૧૧. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર નિયમોના નિયમ ૭૩(૧) ના સંદર્ભમાં હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ જે સેબી સમક્ષ નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે, તે હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ બંધ કરશે અને રોકાણકારો પાસેથી એકત્રિત કરેલી રકમ પરત કરશે. વધુમાં, સદર નિયમોના નિયમ ૭૪ ના સંદર્ભમાં, હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ જે સેબી પાસેથી કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતી નથી તે ચુકવણીની યોજના ઘડશે અને નિયમ ૭૩ માં ઉલ્લેખિત રીતે હાલના રોકાણકારોને આવી ચુકવણી કરશે.

૧૨. સેબીએ તેના તારીખ ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ અને ૨૯ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ ના પત્ર દ્વારા અને તારીખ ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૯ ની જાહેર નોટિસ દ્વારા પણ આરોપી નં. ૧ ને નિયમ ૭૩(૨) ના સંદર્ભમાં સૂચના આપી હતી જે આરોપી નં. ૧ પર તમામ રોકાણકારોને સ્કીમની સ્થિતિ, દરેક રોકાણકારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ અને આવી રકમ નક્કી કરવાની રીત દર્શાવતી માહિતી પત્રિકા મોકલવાની જવાબદારી નાખે

છે. સેબીના ઉપરોક્ત પત્રો મુજબ, રોકાણકારોને માહિતી પત્રિકા મોડામાં મોડી ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૦ સુધીમાં મોકલવાની જરૂર હતી. સેબીએ ૨૨ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૦ ના રોજ વર્તમાનપત્રોમાં પ્રકાશિત અન્ય એક જાહેર નોટિસ દ્વારા કંપનીને જાણ કરી હતી કે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ ચલાવતી તમામ કંપનીઓ જેણે નોંધણી આપવા માટે કોઈ અરજી કરી ન હતી અથવા કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતી ન હતી તેમણે સદર નિયમોના નિયમ ૭૩(૧) ની જોગવાઈઓ મુજબ તેમની હાલની સ્કીમો ફરજિયાતપણે બંધ કરવી જરૂરી હતી.

૧૩. જોકે, આરોપી નં. ૧ એ સદર નિયમો હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી નથી કે નિયમો હેઠળ પૂરા પાડ્યા મુજબ સ્કીમો બંધ કરવા અને રોકાણકારોને ચુકવણી કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધા નથી અને તેથી સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧બી, ૧૨(૧બી) અને સદર નિયમોના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચતાં નિયમ ૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે."

૫૬. ઉપરોક્ત કારણદર્શક નોટિસ અને ફરિયાદના આધારે (અનુક્રમે તારીખ ૧૨.૫.૨૦૦૦ અને ૨૧.૧.૨૦૦૩), અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલની દલીલ

હતી કે, 'બોર્ડ' એ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડને "હાલના" કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સાહસ તરીકે ગણ્યું હતું, એટલે કે સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળના પ્રોવાઇસોના અર્થમાં આવતી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ. કારણદર્શક નોટિસનો સંદર્ભ આપતાં એ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે, 'બોર્ડ' એ અપીલકર્તા પર કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમ ૫ હેઠળ ૩૧.૩.૨૦૦૦ સુધી અરજી ના કરવા બદલ આક્ષેપ કર્યો હતો. એ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે નિયમ ૫, "હાલની" કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, મૂળ ઘડવામાં આવેલા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ આવી અરજી ૧૫.૧૨.૧૯૯૯ સુધીમાં (એટલે કે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના પ્રારંભની તારીખથી બે મહિનાના સમયગાળાની અંદર) કરવાની હતી છતાં, સદર તારીખ પાછળથી ૩૧.૩.૨૦૦૦ સુધી લંબાવવામાં આવી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, કારણદર્શક નોટિસમાં સમાવિષ્ટ આક્ષેપો સ્પષ્ટપણે ગેરસમજભરેલા હતા, કારણ કે અપીલકર્તા ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી કંપની સાથેનો કોઈ પણ સંબંધ ધરાવતો બંધ થઈ ગયો હતો. કંપની રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ રજૂ કરાયેલા ફોર્મ-૩૨ પર આધાર રાખીને હાલની તથ્યાત્મક સ્થિતિ દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ, જલંધરની ઓફિસના સિનિયર ડીલિંગ આસિસ્ટન્ટ - વિક્રમ, ડીડબલ્યુડ ના નિવેદન તરફ પણ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમણે પોતાની મુખ્ય તપાસમાં સ્વીકાર્યું હતું કે ફોર્મ-૩૨ (ડીડબલ્યુડ/૧ તરીકે પ્રદર્શિત) માં, મેજર પી.સી. ઠાકુર ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામું આપી ચૂકેલા દર્શાવવામાં

આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક સ્થિતિ પર આધાર રાખીને, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, અપીલકર્તાને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સનું પાલન ન કરવા બદલ સાંકળી શકાય નહીં, કારણ કે અનાદરનું કારણ ઉપસ્થિત થઈ શકે તે પહેલાં ("હાલની" સંસ્થાઓ દ્વારા નોંધણી માટે અરજીઓ સબમિટ કરવાની લંબાવેલી છેલ્લી તારીખ ૩૧.૩.૨૦૦૦ ના રોજ) તેણે અગાઉથી જ રાજીનામું આપી દીધું હતું (-૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ). અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતમાં અમને ગુણદોષ જણાય છે કે, જે અર્થે એ અસરકારક રીતે સ્થાપિત થઈ ચૂક્યું છે કે અપીલકર્તા ૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ ડિરેક્ટર તરીકે બંધ થઈ ગયો હતો, અને જો અપરાધિતા ઊભી થાય, તો તે માત્ર ૩૧.૩.૨૦૦૦ ના રોજ જ ઊભી થશે, તેથી અપીલકર્તા સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી ટકવા પાત્ર ન હતી, અને રદ થવાને પાત્ર રહેશે.

૫૭. 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન કાઉન્સેલે જોકે ગંભીરતાથી વિરોધ કર્યો હતો કે અપીલકર્તા - મેજર પી.સી. ઠાકુરે ૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડમાંથી રાજીનામું આપી દીધું હતું. આ બાબતે, તેમણે રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ, જલંધરની ઓફિસના સિનિયર ડીલિંગ આસિસ્ટન્ટ - વિક્રમ, ડીડબલ્યુડ ના નિવેદન પર આધાર રાખ્યો હતો. ભલે પોતાની મુખ્ય તપાસમાં, ડીડબલ્યુડ - વિક્રમે સ્પષ્ટપણે પુષ્ટિ કરી હતી કે ફોર્મ-૩૨ (ડીડબલ્યુડ/૧ તરીકે પ્રદર્શિત) મુજબ, મેજર પી.સી. ઠાકુર ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામું આપી ચૂકેલા દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, છતાં પોતાની

ઉલટ તપાસમાં, તેમણે સ્વીકાર્યું કે "...મારા રેકર્ડ મુજબ, ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૨ ના વાર્ષિક રિટર્નમાં બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સના સભ્યો તરીકે દર્શાવેલ વ્યક્તિઓ – આંક ડીડબલ્યુડ/૪ અને ૫ શ્રી અજય વોહરા, તેજિન્દર સિંહ, પી.સી. ઠાકુર, રાજન રાણા અને રાજકુમાર શર્મા છે. આ રિટર્ન કંપની દ્વારા સબમિટ કરવામાં આવ્યા છે.....". વિદ્વાન કાઉન્સેલની દલીલ હતી કે, વાર્ષિક રિટર્ન કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૫૯ હેઠળ કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવે છે. કલમ ૧૫૯ ની સબ-સેક્શન (૧) નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે:–

"૧૫૯. શેર મૂડી ધરાવતી કંપની દ્વારા કરવામાં આવતું વાર્ષિક રિટર્ન.–

(૧) શેર મૂડી ધરાવતી દરેક કંપની, કલમ ૧૬૬ માં સંદર્ભિત વાર્ષિક સાધારણ સભા યોજાય તે તારીખથી સાઠ દિવસની અંદર, શિડ્યુલ V ના ભાગ I માં નિર્દિષ્ટ વિગતો સમાવિષ્ટ રિટર્ન, તે દિવસે હતી તે મુજબ, રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ તૈયાર કરીને દાખલ કરશે, જે નીચે મુજબના સંદર્ભમાં રહેશે –

(એ) તેની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ,

(બી) તેના સભ્યોનું રજિસ્ટર,

(સી) તેના ડિબેન્ચર-ધારકોનું રજિસ્ટર,

(ડી) તેના શેરો અને ડિબેન્ચરો,

(ઈ) તેનું દેવું,

(એફ) તેના સભ્યો અને ડિબેન્યર-ધારકો, ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન, અને

(જી) તેના ડિરેક્ટરો, મેનેજિંગ ડિરેક્ટરો, મેનેજરો અને સેક્રેટરીઓ, ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન:

પરંતુ શરત એ છે કે જો અગાઉના તુરંત અગાઉના પાંચ રિટર્નમાંથી કોઈપણમાં વાર્ષિક સાધારણ સભાની તારીખે સંપૂર્ણ વિગતો આપવામાં આવી હોય જેના સંદર્ભમાં તે સબમિટ કરવામાં આવ્યું હતું, ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન સભ્યો અને તેમના દ્વારા ધરાવવામાં આવેલા અને ટ્રાન્સફર કરાયેલા શેરો અંગે, તો પ્રશ્નગત રિટર્નમાં માત્ર તે જ વિગતો સમાવિષ્ટ હોઈ શકે છે જે તે તારીખથી સભ્યો બનતા અથવા બંધ થતા વ્યક્તિઓ સાથે સંબંધિત હોય અને તે તારીખથી ટ્રાન્સફર કરાયેલા શેરો સાથે અથવા તે તારીખની સરખામણીમાં સભ્ય દ્વારા ધરાવવામાં આવતા શેરોની સંખ્યામાં થયેલા ફેરફારો સાથે સંબંધિત હોય.

સ્પષ્ટતા.— આ કલમમાં અથવા કલમ ૧૬૦ કે ૧૬૧ માં અથવા અન્ય કોઈ કલમમાં અથવા શિઝ્યુલ V માં વાર્ષિક સાધારણ સભા યોજાય તે દિવસના સંદર્ભમાં અથવા વાર્ષિક સાધારણ સભાની તારીખના

સંદર્ભમાં કોઈપણ ઉલ્લેખ, જ્યાં કોઈપણ વર્ષ માટે વાર્ષિક સાધારણ સભા યોજવામાં આવી ન હોય, તે અદ્યતન દિવસના સંદર્ભ તરીકે ગણવામાં આવશે જે દિવસે અથવા તે પહેલાં આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર સદર સભા યોજાવી જોઈતી હતી."

ઉપર ટાંકવામાં આવેલી કલમ ૧૫૯(૧) પર આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવતા વાર્ષિક રિટર્ન નિર્ધારિત ફોર્મ પર સબમિટ કરવામાં આવે છે, અને જેમ કે, વૈધાનિક જરૂરિયાત હોવાથી, તેને સાચા તરીકે સ્વીકારવું પડશે, સિવાય કે અન્યથા દર્શાવવામાં આવે.

૫૮. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, ઉપરોક્ત વૈધાનિક જરૂરિયાત કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૦૩ હેઠળની વૈધાનિક જરૂરિયાત સમાન છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે હાલના ડિરેક્ટરોની વિગતો અને/અથવા ડિરેક્ટરો, મેનેજિંગ ડિરેક્ટરો, મેનેજરો અથવા સેક્રેટરીઓ વચ્ચેના કોઈપણ ફેરફાર સંબંધિત વિગતો સમાવિષ્ટ છે. બાબતના હાલના પાસાના સંદર્ભમાં, કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૦૩(૨), જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, તે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે:—

"૩૦૩. ડિરેક્ટરો વગેરેનું રજિસ્ટર. – (૧)

(૨) કંપની, આ સબ-સેક્શનમાં અનુક્રમે દર્શાવેલ સમયગાળાની અંદર, રજિસ્ટ્રારને નિર્ધારિત ફોર્મમાં રિટર્ન મોકલશે જેમાં સદર રજિસ્ટરમાં નિર્દિષ્ટ વિગતો સમાવિષ્ટ હશે અને તેના ડિરેક્ટરો, મેનેજિંગ ડિરેક્ટરો, મેનેજરો અથવા સેક્રેટરીઓ વચ્ચેના કોઈપણ ફેરફારની નિર્ધારિત ફોર્મમાં સૂચના આપશે, જેમાં ફેરફારની તારીખ દર્શાવવામાં આવશે.

જે સમયગાળાની અંદર સદર રિટર્ન મોકલવાનું રહેશે તે કંપનીના પ્રથમ ડિરેક્ટરોની નિમણૂકથી ત્રીસ દિવસનો સમયગાળો રહેશે અને જે સમયગાળાની અંદર ફેરફારની સદર સૂચના મોકલવાની રહેશે તે તેના બન્યાથી ત્રીસ દિવસ રહેશે;"

૫૯. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, જ્યારે એ વિવાદિત થઈ શકતું નથી કે મેજર પી.સી. ઠાકુરનું નામ કંપની રજિસ્ટ્રારને મોકલેલા ફોર્મ-૩૨ પર અસ્તિત્વમાં હતું, અને ડીડબલ્યુડ - વિક્રમે પોતાના નિવેદનમાં યોગ્ય રીતે લાવ્યા કે, કંપની રજિસ્ટ્રારના રેકર્ડ મુજબ, મેજર પી.સી. ઠાકુરે ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી કંપનીના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામું આપ્યું હતું, છતાં એટલું જ મહત્વનું તથ્ય એ છે કે, ૩૦.૯.૨૦૦૨ ના રોજ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ દ્વારા દાખલ કરાયેલા વાર્ષિક રિટર્નમાં, મેજર પી.સી. ઠાકુરને ડિરેક્ટરોમાંથી એક તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. તેથી 'બોર્ડ' વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, મેજર પી.સી. ઠાકુર સ્પષ્ટ અને

અસરકારક રીતે એ સ્થાપિત કરવાની સ્થિતિમાં ન હતા કે તેમણે ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી સંબંધિત કંપનીમાંથી રાજીનામું આપી દીધું હતું.

૬૦. ઉપરોક્ત રજૂઆતનું ખંડન કરવા માટે, અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુરનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન કાઉન્સેલે આ કોર્ટના હર્ષેન્દ્ર કુમાર ડી. વિ. રેબતીલતા કોલે, (૨૦૧૧) ૩ એસ.સી.સી. ૩૫૧ ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો, અને તેમાં નોંધાયેલા નીચેના અવલોકનો પર ભાર મૂકીને વિચારણા હેઠળના મુદ્દાને ઉજાગર કર્યો:—

"૧૬. દરેક કંપનીએ તેની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસમાં તેના ડિરેક્ટરો, મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, મેનેજર અને સેક્રેટરીનું રજિસ્ટર રાખવું જરૂરી છે જેમાં કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૦૩ ની સબ-સેક્શન (૧) ના કલોઝ (એ) થી (ઈ) માં દર્શાવ્યા મુજબના વિગતો સમાવિષ્ટ હોય. કલમ ૩૦૩ ની સબ-સેક્શન (૨) દરેક કંપનીને રજિસ્ટ્રારને રજિસ્ટરમાં નિર્દિષ્ટ વિગતો સમાવિષ્ટ બે નકલોમાં રિટર્ન મોકલવાનો જનાદેશ આપે છે. તેના ડિરેક્ટરો, મેનેજિંગ ડિરેક્ટરો, મેનેજરો અથવા સેક્રેટરીઓ વચ્ચેનો કોઈપણ ફેરફાર જેમાં ફેરફારની તારીખ દર્શાવવામાં આવી હોય તે પણ આવા ફેરફારના ૩૦ દિવસની અંદર નિર્ધારિત ફોર્મમાં કંપની રજિસ્ટ્રારને પૂરો પાડવો જરૂરી છે. આમ, કંપનીના

ડિરેક્ટરો વચ્ચેના ફેરફાર વિશે કંપની રજિસ્ટ્રારને જાણ કરવાની વૈધાનિક જરૂરિયાત છે.

૧૭. બાબતના આ ઢ્રષ્ટિકોણમાં, અમારા મતે, એવું ઠેરવવું જ જોઈએ કે ડિરેક્ટર, જેનું રાજીનામું કંપની દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું છે અને તે કંપની રજિસ્ટ્રારને યોગ્ય રીતે સૂચિત કરવામાં આવ્યું છે, તેને તેના રાજીનામાની સ્વીકૃતિ પછી કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ કાર્ય માટે જવાબદાર બનાવી શકાય નહીં અને જવાબદારી લાદી શકાય નહીં. એન.આઈ. એક્ટની કલમ ૧૪૧(૧) માં આવતા શબ્દો "દરેક વ્યક્તિ જે, ગુનો થયો તે સમયે", મહત્વ વગરના નથી અને આ શબ્દો દર્શાવે છે કે ડિરેક્ટરની ફોજદારી જવાબદારી ગુનો થયો હોવાનો આરોપ છે તે તારીખે નક્કી થવી જોઈએ."

ઉપરોક્તના આધારે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, કોઈને પણ એ તથ્યનો વિવાદ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં કે અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુરે ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડમાંથી રાજીનામું આપી દીધું હતું.

૬૧. અમે ઉપર જણાવેલ રજૂઆત પર અમારું વિચારપૂર્વકનું વિચારણા આપ્યું છે, જે તારીખથી સંબંધિત છે જ્યારે મેજર પી.સી. ઠાકુરે પોતાનું રાજીનામું આપીને અને ફોર્મ-૩૨ માં કંપની રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ રજૂ કરીને મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ સાથેનો તેમનો સંબંધ સમાપ્ત કર્યો હતો. હર્ષેન્દ્ર કુમાર ડી. ના કેસ (ઉપર મુજબ) માં આ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાના આધારે, તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સ્વીકારવી પડશે, સિવાય કે તેને અસરકારક રીતે ફગાવી શકાય. ૩૦.૯.૨૦૦૨ ના રોજ દાખલ કરાયેલા વાર્ષિક રિટર્નમાં મેજર પી.સી. ઠાકુરના નામનો માત્ર ઉલ્લેખ, અમારા વિચારાયેલા મતે, આપોઆપ એવા અનુમાન તરફ દોરી શકે નહીં કે મેજર પી.સી. ઠાકુર હજુ પણ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સમાં હતા. અમે એમ કહીએ છીએ કારણ કે, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૫૯(૧)(જી) મુજબ વાર્ષિક રિટર્ન સાથે ડિરેક્ટરો, મેનેજિંગ ડિરેક્ટરો, મેનેજરો અને સેક્રેટરીઓની વિગતો, "...ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન...", દર્શાવવી જરૂરી છે. તે કલમ ૧૫૯ નો જનાદેશ હોવાથી, 'બોર્ડ' ના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા કરાયેલો દાવો ત્યારે જ વ્યાજબી ઠરી શકે જો મેજર પી.સી. ઠાકુરનું નામ (૩૦.૯.૨૦૦૨ ના રોજ સબમિટ કરાયેલા વાર્ષિક રિટર્નમાં) તેમને "વર્તમાન" ડિરેક્ટર તરીકે પ્રક્ષેપિત કરતું હોય. તેથી જ, અમે ડીડબલ્યુડ/૪ અને ડીડબલ્યુડ/૫ ની ફોટોકોપીઓ ચકાસી (જેનો ઉલ્લેખ ડીડબલ્યુડ – વિક્રમના નિવેદનમાં કરાયો છે). ડીડબલ્યુડ/૫ સંબંધિત કંપનીના વાર્ષિક રિટર્નનો એક ભાગ હતો. સંબંધિત કંપની દ્વારા કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ના શિઝ્યુલ V માં નિર્ધારિત ફોર્મેટમાં વિગતો આપવામાં આવી હતી. ફોર્મેટના ક્રમ નં.

IV પર, ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન ડિરેક્ટરો/મેનેજર/સેક્રેટરી સંબંધિત માહિતી આપવાની હતી. સંબંધિત કંપની દ્વારા ક્રમ નં. IV પર આપવામાં આવેલી માહિતીમાં, અજય વોહરા, તેજિન્દર સિંહ, પી.સી. ઠાકુર, રાજન રાણા અને રાજકુમાર શર્માના નામો સ્વીકાર્યપણે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. ડિરેક્ટર તરીકે તેમની નિમણૂકની તારીખો પણ દર્શાવવામાં આવી હતી. આંક ડીડબલ્યુડ/પ મૉન છે કે વાર્ષિક રિટર્નમાં દર્શાવેલા નામો ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરોના હતા કે વર્તમાન ડિરેક્ટરોના. ક્રમ નં. IV પર ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરોની માહિતી પણ દર્શાવવાની હોવાથી, અમારા વિચારાયેલા મતે, આંક ડીડબલ્યુડ/પ પરથી એવો કોઈ સ્પષ્ટ અનુમાન કાઢી શકાય નહીં કે, મેજર પી.સી. ઠાકુર ઉપર મુજબનું રિટર્ન દાખલ કરવાના સમયે "વર્તમાન" ડિરેક્ટર હતા. તેથી અમે એવા મતના છીએ કે, હાલના કેસમાં, ફોર્મ-૩૨ માં દર્શાવેલી તથ્યાત્મક સ્થિતિનો વિરોધ કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી, એટલે કે અપીલકર્તા - મેજર પી.સી. ઠાકુરે ૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ કંપનીમાંથી રાજીનામું આપી દીધું હતું.

૬૨. ઉપરોક્ત ઉપરાંત, એ ઉલ્લેખ કરવો પણ પ્રાસંગિક છે કે, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડમાંથી ૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ મેજર પી.સી. ઠાકુરના રાજીનામા સંબંધિત ફોર્મ-૩૨ ની એક નકલ કેસના રેકર્ડ પર મૂકવામાં આવી હતી (એનેક્ષર P-૩ તરીકે). હાલના કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જુબાની આપતી વખતે, ડીડબલ્યુડ - અજય વોહરા દ્વારા તે રજૂ કરવામાં આવી હતી. મેજર પી.સી. ઠાકુરના રાજીનામાને દર્શાવતા ફોર્મ-૩૨ ની સત્યતા સામે 'બોર્ડ' દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ

કોઈ વિરોધ કરવામાં આવ્યો ન હતો. આ રીતે જોતાં, આ કોર્ટ સમક્ષ 'બોર્ડ' ને તેનો વિરોધ કરવાની પરવાનગી આપવામાં અમને બિલકુલ ઔચિત્ય જણાતું નથી. તેથી, અમે અહીં પુષ્ટિ કરીએ છીએ કે મેજર પી.સી. ઠાકુરે ૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટર પદેથી યોગ્ય રીતે રાજીનામું આપી દીધું હતું.

૬૩. અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુરની જવાબદારીના મુદ્દા પર, અમે સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ નો સંદર્ભ લેવો પણ યોગ્ય ગણીએ છીએ. ઉપરોક્ત જોગવાઈ અગાઉથી જ ઉપર ટાંકવામાં આવી છે, અને તેના સંદર્ભમાં ચર્ચા અને તેના નિષ્કર્ષ પણ અમે નોંધી લીધા છે. વર્તમાન તબક્કે કલમ ૨૭ નો જે સંદર્ભ અમે લેવા માગીએ છીએ, તે ભિન્ન હેતુ માટે છે. કલમ ૨૭ દરેક વ્યક્તિને, જે ગુનો થયો તે સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઈન્ચાર્જ અને જવાબદાર હતો, તેને કંપની દ્વારા કથિત રીતે કરાયેલા ગુના માટે દોષી બનાવે છે. એ તથ્ય વિશે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં કે, કંપનીનો ડિરેક્ટર કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઈન્ચાર્જ અને જવાબદાર હોઈ શકે છે (જોકે ડિરેક્ટરનો હોદ્દો ધરાવવાથી જ આપોઆપ ઉપરોક્ત સ્થિતિ ઊભી થશે નહીં). છતાં, સંબંધિત વ્યક્તિ ડિરેક્ટરના પદેથી રાજીનામું આપી દે તે પછી, અમારા મતે, તેને તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપની પ્રત્યે જવાબદાર ગણી શકાય નહીં. સંબંધિત ડિરેક્ટરે રાજીનામું આપ્યું હોય તે તારીખ પછી કંપનીનું કોઈ પણ લોપ કે કૃત્ય, સેબી એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ તેની અપરાધિતાના સંદર્ભમાં, તેને અસર કરશે નહીં. આ રીતે જોતાં, તેમાં કોઈ શંકા હોઈ શકે નહીં કે, મેજર પી.સી. ઠાકુર ૨૦.૨.૨૦૦૦ પછી એવી સ્થિતિમાં રહેતા

બંધ થઈ ગયા હતા જે તેમને કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે ઇન્ચાર્જ કે જવાબદાર બનાવે.

૬૪. અગાઉના પેરામાં નોંધાયેલી તથ્યાત્મક સ્થિતિના આધારે, અમે એવા મતના છીએ કે, ૨૦૧૨ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦ માં અમે નોંધેલા બરાબર તે જ કારણોસર, હાલના અપીલકર્તા પર બિન-પ્રોવાઈસો કેટેગરીમાં આવતા નવા ઓપરેટર તરીકે (-જેણે ૨૫.૧.૧૯૯૫ પહેલાં ઉપરોક્ત પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી ન હતી) કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સાહસ શરૂ કરીને સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) ની કાયદાકીય તથ્ય દર્શાવતી જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરવાનો આક્ષેપ મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. અપીલકર્તા પર માત્ર કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના પ્રકરણ IX હેઠળના કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમ ૫, અને વધુ વિશિષ્ટ રીતે નિયમો ૬૮, ૭૩ અને ૭૪ ના ભંગનો આક્ષેપ મૂકવામાં આવ્યો હતો (જુઓ તારીખ ૧૨.૫.૨૦૦૦ ની કારણદર્શક નોટિસના અર્કો, અને તારીખ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ની ફરિયાદનો પેરા ૧૩). અમને સંતોષ થાય છે કે નિયમ ૫ હેઠળ યોગ્ય અરજી કરવાની છેલ્લી તારીખ ૧૫.૧૨.૧૯૯૯ થી લંબાવીને ૩૧.૩.૨૦૦૦ કરવામાં આવી હોવાથી, જો ૩૧.૩.૨૦૦૦ ના રોજ અથવા તે પહેલાં નિયમ ૫ હેઠળ આવી અરજી દાખલ કરવામાં ન આવી હોય, તો મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ દ્વારા, તેમજ હાલના અપીલકર્તા દ્વારા ઉપરોક્ત નિયમોનો ભંગ થયો હોવાનું ગણી શકાયું હોત. અમારા દ્વારા કાઢવામાં આવેલો હાલનો નિષ્કર્ષ અપીલકર્તાને દોષમુક્ત કરવા માટે પૂરતો છે, જેમણે ૨૦.૨.૨૦૦૦ થી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ

સાથેનો તેમનો સંબંધ સમાપ્ત કર્યો હતો, અને તેની સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી કાયદામાં પરવાનગી આપવા યોગ્ય ન હતી તેવી તેની દલીલને સ્વીકારવા માટે પૂરતો છે.

૬૫. અમે અમારી જવાબદારી અસરકારક રીતે બજાવવામાં નિષ્ફળ જઈશું જો અમે અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી અન્ય કાયદાકીય દલીલની તપાસ નહીં કરીએ. એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના પ્રકરણ IX હેઠળ નિયમ ૫ અને નિયમો ૬૮ થી ૭૨ ના ભંગના કારણે મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ કે અપીલકર્તા સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો પ્રશ્ન બિલકુલ ઉપસ્થિત થતો ન હતો. બાબતના હાલના પાસાના સંદર્ભમાં, વિદ્વાન કાઉન્સેલે તારીખ ૭.૨.૨૦૦૦ ના એક પત્ર વ્યવહાર તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું, જે મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ દ્વારા સેબીને સંબોધવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત પત્ર વ્યવહાર નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યો છે:—

"એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ

એચઓ બ્લુ પીક ઓફિસ કોમ્પ્લેક્સ (ગેંડા મલ્લ સીડીઓ પાસે)

ધી મૌલ શિમલા ૧૭૧ ૦૦૧

કોર્પ ઓફિસ ૧૯એ સ્વસ્તિક વિહાર પંચકુલા એચઆર

ફોન નં. ૧૭૨-૫૫૨૯૬૨

તારીખ ફેબ્રુઆરી ૦૭, ૨૦૦૦

સંદર્ભ નં. એચઓ/૧૦૧/૭૭૫/૦૦

શ્રી સુરેશ ગુપ્તા

ડિવિઝનલ ચીફ

સેબી

અર્નેસ્ટ હાઉસ, ૧૯૪,

નરીમન પોઇન્ટ મુંબઈ ૪૦૦ ૦૨૧

ધ્યાન આપો.: શ્રી સુરેશ ગુપ્તા, ડિવિઝનલ ચીફ

વહાલા સર,

આ કંપનીની પ્લાન્ટેશન સ્કીમો અને નોંધણી અંગેના અધતન માર્ગદર્શિકા મુજબ સેબીમાં તેની નોંધણીના સંદર્ભમાં છે.

અમે તમને જણાવવા માંગીએ છીએ કે સેબીના સખત માર્ગદર્શિકાના કારણે અમને આ સ્કીમ ચલાવવામાં હવે રસ નથી.

જોકે, કંપની વૃક્ષના વેચાણમાંથી તમામ ડિપોઝિટ નિયત તારીખે ચૂકવવાનો ઈરાદો રાખે છે, આવક અને પાકતી મુદતની ચુકવણીની વર્ષવાર વિગતો બિડાણ કરેલ છે.

અમે તમારા તરફથી જરૂરી અન્ય કોઈ પણ માહિતી પૂરી પાડવા તૈયાર છીએ.

આભાર.

આપનો વિશ્વાસુ,

સહી / –

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર"

ઉપરોક્ત તારીખ ૭.૨.૨૦૦૦ ના પત્રના આધારે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડે એ તથ્યના કારણે તેની કામગીરી બંધ કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો કે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સમાં લાદવામાં આવેલી સખત શરતોના કારણે તેની અગાઉની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવી તેના માટે શક્ય ન હતું. બાબતના હાલના દ્રષ્ટિકોણમાં, અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલની દલીલ હતી કે, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમ ૫ હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરવાનો, અથવા મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ માટે નોંધણી પ્રમાણપત્ર

મેળવવા માટે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસરવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો ન હતો.

૬૬. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલે નિયમો ૭૩ અને ૭૪ પર પણ આધાર રાખીને દલીલ કરી હતી કે, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ રોકાણકારોને તેમણે કરેલી ડિપોઝિટ પરત કરવા માટે જરૂરી હતી "...સામાવાળા-બોર્ડ તરફથી સૂચના મળ્યાની તારીખથી બે મહિનાની અંદર, સ્કીમની સ્થિતિ, દરેક રોકાણકારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ અને આવી રકમ નક્કી કરવાની રીત દર્શાવતી...". નિયમો ૭૩ અને ૭૪ નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:-

"ચુકવણી અને બંધ કરવાની રીત

૭૩. (૧) હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ જે:

(એ) બોર્ડને નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે; અથવા

(બી) બોર્ડ દ્વારા કામચલાઉ નોંધણી આપવામાં આવી નથી; અથવા

(સી) કામચલાઉ નોંધણી મેળવ્યા પછી નિયમ ૭૧ ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે;

હાલની સ્કીમ બંધ કરશે.

(૨) સબ-રેગ્યુલેશન (૧) હેઠળ બંધ કરવાની હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ બોર્ડ તરફથી સૂચના મળ્યાની તારીખથી બે

મહિનાની અંદર સ્કીમમાં રોકાણ કરનારા રોકાણકારોને માહિતી પત્રિકા મોકલશે, જેમાં સ્કીમની સ્થિતિ, દરેક રોકાણકારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ અને આવી રકમ નક્કી કરવાની રીત દર્શાવવામાં આવશે.

(૩) સબ-રેગ્યુલેશન (૨) માં સંદર્ભિત માહિતી પત્રિકા સ્કીમના તમામ ડિરેક્ટરો દ્વારા તારીખ ધરાવતી અને સહી કરેલી રહેશે.

(૪) બોર્ડ માહિતી પત્રિકામાં કરવા માટેના અન્ય આવા ખુલાસા નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે, જે તે યોગ્ય ગણે.

(૫) માહિતી પત્રિકા માહિતી પત્રિકાની તારીખથી એક અઠવાડિયાની અંદર રોકાણકારોને મોકલવામાં આવશે.

(૬) માહિતી પત્રિકામાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવશે કે સ્કીમ ચાલુ રાખવા ઈચ્છતા રોકાણકારોએ સ્કીમ ચાલુ રાખવા માટે માહિતી પત્રિકાની તારીખથી એક મહિનાની અંદર સકારાત્મક સંમતિ આપવી પડશે.

(૭) સબ-રેગ્યુલેશન (૬) હેઠળ સકારાત્મક સંમતિ આપનારા રોકાણકારો પોતાના જોખમે અને જવાબદારી પર સ્કીમ ચાલુ રાખશે: પરંતુ શરત એ છે કે જો સ્કીમ ચાલુ રાખવા માટેની સકારાત્મક સંમતિ હાલના રોકાણકારોની કુલ સંખ્યાના માત્ર પચીસ ટકા કે તેથી ઓછી સંખ્યા તરફથી મળે, તો સ્કીમ બંધ કરવામાં આવશે.

(૮) રોકાણકારોને ચુકવણી માહિતી પત્રિકાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર કરવામાં આવશે.

(૯) પૂર્ણરૂપે બંધ થવા પર, હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ બોર્ડ સમક્ષ એવા અહેવાલો દાખલ કરશે, જે બોર્ડ દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે.

નોંધણી મેળવવા ન ઈચ્છતી હાલની સ્કીમ દ્વારા ચુકવણી કરવી

૭૪. હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ જે બોર્ડ પાસેથી કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતી નથી તે ચુકવણીની યોજના ઘડશે અને નિયમ ૭૩ માં નિર્દિષ્ટ રીતે હાલના રોકાણકારોને આવી ચુકવણી કરશે."

એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, નિયમ ૭૩(૨) હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા પૂરી પાડવા માટે જરૂરી સૂચના સામાવાળા-બોર્ડ દ્વારા મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડને કે હાલના અપીલકર્તાને ક્યારેય પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી, અને જેમ કે, અપીલકર્તાએ કંપનીના ડિરેક્ટર તરીકેનો પોતાનો હોદ્દો છોડ્યો ત્યાં સુધીમાં (૨૦.૨.૨૦૦૦ થી) રોકાણકારો દ્વારા કરાયેલી ડિપોઝિટ પરત કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો ન હતો.

૬૭. સામાવાળા-બોર્ડે એ તથ્યનો અનાદર કર્યો ન હોવાથી કે મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડે સામાવાળા-બોર્ડને તારીખ ૭.૨.૨૦૦૦ નો પત્ર (ઉપર ટાંકવામાં આવેલ) પાઠવ્યો હતો, જેમાં તેનો ઈરાદો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો કે ૨૫.૧.૧૯૯૫ ના રોજ નોટિફાય કરાયેલા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ લાદવામાં આવેલી સખત શરતોના કારણે તે તેની પ્રવૃત્તિઓ વધુ આગળ ચાલુ રાખવા ઈચ્છતી નથી, તેથી રિફંડનો પ્રશ્ન 'બોર્ડ' દ્વારા નિયમ ૭૩(૨) હેઠળ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડને અથવા અપીલકર્તાને સૂચના પૂરી પાડવામાં આવ્યા પછી જ ઉપસ્થિત થશે. 'બોર્ડ' દ્વારા આવી સૂચનાની વિગતો 'બોર્ડ' વતી આ કોર્ટના ધ્યાને લાવવામાં આવી ન હોવાથી, અમારો એવો મત છે કે 'બોર્ડ' તરફથી સૂચના મળ્યાની તારીખથી બે મહિના પૂરા થવા સુધી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ કે તેના ડિરેક્ટરો સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે 'બોર્ડ' માટે માર્ગ ખુલ્લો ન હતો.

૬૮. ઉપર નોંધાયેલા નિષ્કર્ષોને ધ્યાનમાં રાખીને અમને સંતોષ થાય છે કે, અપીલકર્તા સામે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી સંપૂર્ણપણે ગેરસમજભરેલી હતી, કારણ કે એ સ્થાપિત થયું નથી કે અપીલકર્તાએ નિયમો ૬૮ થી ૭૨ સાથે વાંચતાં નિયમ ૫, અથવા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમો ૭૩ અને ૭૪ નું ઉલ્લંઘન કર્યું હોય.

૬૯. તદનુસાર હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તા – મેજર પી.સી. ઠાકુર પર લાદવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ અને સજા રદ્દ કરવામાં આવે છે, અને ફરિયાદ રદ્દ થાય છે.

૨૦૧૫ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૫૧

૭૦. હાલની અપીલ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદમાં આરોપી સુનિતા ભગત દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે. તેથી સ્પષ્ટપણે, 'બોર્ડ' અહીં સામાવાળા છે.

૭૧. અગાઉની બાબતોમાં સંદર્ભિત પ્રકૃતિની ફરિયાદ સામાવાળા-બોર્ડ દ્વારા ૨૧.૧.૨૦૦૩ ના રોજ સેબી એક્ટની કલમો ૨૪(૧) અને ૨૭ સાથે વાંચતાં ક્રિ.એલ.જે. ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ અને તેના વાંચ ડિરેક્ટરો સામે દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિનોદ ભગતના પત્ની સુનિતા ભગતને આરોપી નં. ૪ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. અપીલકર્તા – સુનિતા ભગત સામે મૂકવામાં આવેલા આક્ષેપો ફરિયાદના પેરા ૧૩, ૧૫ અને ૧૮ માંથી ઉભરી આવે છે, જે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યા છે:-

"૧૩. જોકે, આરોપી નં. ૧ એ સદર નિયમો હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી નથી કે નિયમો હેઠળ પૂરા પાડ્યા મુજબ સ્કીમો બંધ કરવા અને રોકાણકારોને ચુકવણી કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધા નથી અને તેથી

સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧બી, ૧૨(૧બી) અને સદર નિયમોના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચતાં નિયમ ૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન કર્યું છે.

૧૫. ૩૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧ ના રોજ, સેબીએ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧બી હેઠળ તેને મળેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આરોપી નં. ૧ ને સદર નાણાં પરત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો જે આરોપી નં. ૧ ની ઉપરોક્ત કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ હેઠળ એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા તે વ્યક્તિઓને જેમણે સદર નિર્દેશોની તારીખથી એક મહિનાના સમયગાળાની અંદર તેમાં રોકાણ કર્યું હતું...

૧૮. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, એવો આક્ષેપ મૂકવામાં આવે છે કે આરોપી નં. ૧ એ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ ના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચતાં નિયમ ૫(૧) સાથે વાંચતાં સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧બી, ૧૨(૧બી) નું ઉદ્ધંધન કર્યું છે જે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ,

૧૯૯૨ ની કલમ ૨૪(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે. આરોપી નં. ૨ થી ૫ ડિરેક્ટરો અને/અથવા આરોપી નં. ૧ ના વ્યવસાયના સંચાલન માટે તેના ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર વ્યક્તિઓ છે અને સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૭ ના સંદર્ભમાં આરોપી નં. ૧ ના ઉલ્લંઘનો માટે જવાબદાર છે."

એ ફરિયાદ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, અપીલકર્તા – સુનિતા ભગત પર આક્ષેપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, પ્રથમ, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ નોંધણી પ્રમાણપત્ર માટે અરજી ના કરવા બદલ, અને બીજું, કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સ હેઠળ પૂરા પાડ્યા મુજબ રોકાણકારોને ચુકવણી કરીને મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ દ્વારા ચલાવવામાં આવતા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ વ્યવસાયને બંધ કરવા માટે પગલાં ના લેવા બદલ. એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્હી સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવ્યા પછી, સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટે તારીખ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ના હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાને સમન્સ પાઠવ્યા હતા. તેણીની હાજરી પર, આરોપીને 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફરિયાદ સાથે આક્ષેપોની નોટિસ આપવામાં આવી હતી. ૫.૮.૨૦૦૫ ના રોજ, આરોપીએ ગુનો ના કબૂલ્યો અને ટ્રાયલની માંગણી કરી. ટ્રાયલ એડિશનલ સેશન્સ જજ (સેન્ટ્રલ-૦૧), દિલ્હી દ્વારા ચલાવવામાં આવી હતી. ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ, તેમજ બચાવમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓને નોંધ્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે તેના તારીખ ૨૫.૩.૨૦૧૦ ના ચુકાદા દ્વારા એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે, આરોપી-કંપની મેસર્સ

એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ, તેમજ આરોપી નંબર ૨ થી ૫ (–જેઓ તેના ડિરેક્ટરો હતા) નો વાંક યોગ્ય રીતે સ્થાપિત થયો હતો.

૭૨. ટ્રાયલ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે, આરોપીઓએ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ફ્લોટ કરી હતી, અને સામાન્ય જનતા પાસેથી ભંડોળ એકત્ર કર્યું હતું, સેબી એક્ટની કલમ ૧૨(૧બી) હેઠળ જરૂરી મુજબ નોંધણી પ્રમાણપત્ર મેળવ્યા વિના. ટ્રાયલ કોર્ટે એવો નિષ્કર્ષ પણ કાઢ્યો કે, ૧૫.૧૦.૧૯૯૯ ના રોજ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નોટિફિકેશન છતાં, આરોપી-કંપની તેની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમની નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી. વધુમાં, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ તેની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ બંધ કરવામાં કે કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમો ૭૩ અને ૭૪ મુજબ તેના રોકાણકારોને ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોવાનું જણાયું હતું. આરોપીઓને તદનુસાર સેબી એક્ટની કલમો ૨૬ અને ૨૭ સાથે વાંચતાં કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચતાં નિયમ ૫(૧) નું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ દોષી ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. ૨૬.૩.૨૦૧૦ ના રોજ પસાર કરાયેલા અલગ હુકમ દ્વારા, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી નંબર ૨ થી ૫ ને દરેકને છ મહિનાની સખત કેદની સજા ફાળવી હતી. આરોપી-કંપની અને આરોપી નં. ૨ થી ૫ ને દરેકને રૂ. ૧૦ લાખનો દંડ ભરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો, અને દંડ ના ભરે તો, આરોપી નં. ૨ થી ૫ ને દરેકને વધુ ત્રણ મહિનાની સાદી કેદની સજા ભોગવવી જરૂરી હતી.

૭૩. અનુક્રમે ૨૫.૩.૨૦૧૦ અને ૨૬.૩.૨૦૧૦ ના દોષસિદ્ધિ અને સજાના હુકમોથી અસંતોષ વ્યક્ત કરીને, હાલના અપીલકર્તા - સુનિતા ભગતે હાઇકોર્ટ સમક્ષ ૨૦૧૦ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪૪૨ દાખલ કરી. અપીલકર્તા - સુનિતા ભગત દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ મેજર પી.સી. ઠાકુર (૨૦૧૦ ની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪૬૪) દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ સાથે અને મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટરો વતી દાખલ કરાયેલી અન્ય અપીલો સાથે, હાઇકોર્ટ દ્વારા ૨૯.૧.૨૦૧૪ ના રોજ રદ્દ કરવામાં આવી હતી. હાલની ક્રિમિનલ અપીલ હાઇકોર્ટના સદર તારીખ ૨૯.૧.૨૦૧૪ ના સંયુક્ત ચુકાદા અને હુકમમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૭૪. સુનાવણી દરમિયાન એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ ૧૬.૧૦.૧૯૯૬ ના રોજ કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નિગમિત થઈ હતી. હાલના અપીલકર્તા - સુનિતા ભગત બિનવિવાહિત રીતે સદર કંપનીના પ્રમોટર-ડિરેક્ટરોમાંથી એક હતા. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા - સુનિતા ભગતે ૩૧.૮.૧૯૯૯ ના રોજ તત્કાલ અસરથી કંપનીમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. એ વિવાદની બાબત નથી કે, અપીલકર્તાના રાજીનામાને દર્શાવતું ફોર્મ-૩૨, ૨૦.૯.૧૯૯૯ ના રોજ કંપની રજિસ્ટ્રારની ઓફિસમાં સબમિટ કરવામાં આવ્યું હતું અને મળ્યું હતું. ઉપરોક્ત તથ્યાત્મક સ્થિતિ તારીખ ૨૯.૧.૨૦૧૪ ના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં હાઇકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા વર્ણનમાં બહાલ રહે છે. વાદગ્રસ્ત ચુકાદાનો પેરા ૧૭ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યો છે:-

"૧૭. જ્યાં સુધી અપીલકર્તા, સુનિતા ભગતનો સંબંધ છે, સ્વીકાર્યપણે તેઓ રપ.૧.૧૯૯૫ ના રોજ અપીલકર્તા કંપનીના ડિરેક્ટર હતા જ્યારે એક્ટની કલમ ૧૨ ની સબ-સેક્શન (૧બી) નોટિફાય કરવામાં આવી હતી, તેમણે માત્ર ૨૦.૯.૧૯૯૯ ના રોજ જ રાજીનામું આપ્યું હતું. તેઓ કંપનીનું બેંક ખાતું પણ ચલાવતા હતા. તેથી, કંપની દ્વારા કલમ ૧૨ ની સબ-સેક્શન (૧બી) ના ઉલ્લંઘનની હદ સુધીનો ગુનો તેઓ તેના ડિરેક્ટર હતા તે સમયગાળા દરમિયાન થયો હતો. ૯.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ સેબીને મોકલેલો પ્રથમ પત્ર, જેમાં કંપનીના મુખ્ય હેતુઓ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા અને રોકાણકારો પાસેથી એકત્રિત કરાયેલા ભંડોળ અંગેની માહિતી પૂરી પાડવામાં આવી હતી અને રિટર્ન, ઓફર દસ્તાવેજોની નકલો અને પ્રમોટર્સની બાયો ડેટા પણ બિડાણ કરવામાં આવ્યા હતા તે તેમના દ્વારા મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેઓ કંપનીના પ્રમોટર પણ હતા અને તેના પ્રથમ ડિરેક્ટરોમાંથી એક હતા, જેવું કે ડીડબલ્યુક વિક્રમ દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું હતું, બીજી કંપની, બ્લુ પીક્સ ફ્લોરીકલ્ચર લિમિટેડમાં ડિરેક્ટર હોવા ઉપરાંત. કંપનીની બેલેન્સ શીટનું અવલોકન દર્શાવશે કે તેમને નાણાકીય વર્ષ ૧૯૯૭-૧૯૯૮ દરમિયાન કંપની દ્વારા મહેનતાણું પણ ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. આ તમામ દસ્તાવેજો કોઈ વ્યાજબી શંકા છોડતા નથી કે તેઓ પણ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે તેના ઇન્ચાર્જ અને જવાબદાર

વ્યક્તિ હતા. એ સાબિત કરવા માટે તેમના દ્વારા કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી કે એક્ટની કલમ ૧૨ ની સબ-સેક્શન (૧બી) નું ઉલ્લંઘન તેમની જાણ વગર થયું હતું અથવા તેમણે કંપની દ્વારા ઉપરોક્ત ગુનો થતો અટકાવવા માટે તમામ યોગ્ય ખંત વર્ત્યા હતા."

૭૫. કંપનીમાંથી અપીલકર્તા - સુનિતા ભગતના રાજીનામાના મુદ્દા પર, અમારું ધ્યાન રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ, જલંધરના ડીડબલ્યુડ ચશપાલ, જેટીએ ના નિવેદન તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું. તે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યું છે:-

"મેં એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ કંપની સંબંધિત સમન્સ કરાવેલા રેકૉર્ડ લાવ્યા છે. ન્યાયિક રેકૉર્ડમાં મુકવામાં આવેલ ફોર્મ ૩૨ ની પ્રમાણિત નકલ અમારી કચેરી દ્વારા જારી કરવામાં આવી હતી. સદર આંક ડીડબલ્યુડ/એ છે. ફોર્મ ૩૨ દર્શાવે છે કે ૩૧.૮.૧૯૯૯ ના રોજ, આરોપી નં. ૪ સુનિતા ભગતે એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટર તરીકે રાજીનામું આપ્યું હતું. રાજીનામાનો પત્ર મારા રેકૉર્ડ પર છે. સદરની નકલ આંક ડીડબલ્યુડ/બી છે.

સેબી માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી સચિત સેતિયા દ્વારા xxxx

અમને ૨૦.૯.૧૯૯૯ ના રોજ રાજીનામાનો પત્ર મળ્યો છે. એ વાત સાચી છે કે રાજીનામાના પત્ર આંક ડીડબલ્યુ૩/બી પર મળ્યાની કોઈ તારીખ દર્શાવવામાં આવી ન હતી. રાજીનામાનો પત્ર મળતાં અમે તેને સ્વીકારાયેલ હોઈ, રેકૉર્ડ પર મૂકેલ છે.

એ-૫, રાજન રાય માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી નીરજ તિવારી દ્વારા
XXXXX

અમે શ્રીમતી સુનિતા ભગતનું રાજીનામું સ્વીકાર્યા પછી ડિરેક્ટરોની કોઈ ચાદી તૈયાર કરી ન હતી. જો કે, ડિરેક્ટરોની સુધારેલી ચાદી કંપની દ્વારા કંપની દ્વારા ફાઈલ કરવામાં આવેલ વાર્ષિક રિટર્ન સાથે રજૂ કરવામાં આવી હોત. રેકૉર્ડ મુજબ, શ્રીમતી સુનિતા ભગતના રાજીનામા પહેલાં કંપનીના ડિરેક્ટરો તારીખ ૨૮.૯.૯૯ ના વાર્ષિક રિટર્ન મુજબ શ્રી અજય વોરા, શ્રી તેજેન્દર સિંઘ, શ્રી પી.સી. ઠાકુર, શ્રી પ્રદીપ દીવાન અને શ્રીમતી સુનિતા ભગત હતા. સદરની નકલ આંક ડીડબલ્યુ૩/સી (ઓએસઆર) છે.

આરોપી નં. ૨ ના વકીલ દ્વારા XXXX

એ વાત સાચી છે કે રાજીનામાના આધારે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સમાં ફેરફાર માટે અરજી કરનાર વ્યક્તિ દ્વારા ફી જમા કરાવવાની હોય છે અને રસીદ નં. ૨૧૧૮૧ તારીખ ૨૦.૯.૯૯ છે. રસીદની નકલ આંક ડીડબલ્યુ૩/ડી (ઓએસઆર) છે....."

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે આ કોર્ટ સમક્ષ સમકક્ષ અપીલોમાં કરવામાં આવેલ કાનૂની રજૂઆતોનું પુનરાવર્તન કર્યું, અને સબમિટ કર્યું કે, સહ-આરોપી-મેજર પી.સી. ઠાકુર દ્વારા જણાવવામાં આવેલ બરાબર તે જ કારણોસર, હાલના અપીલકર્તા સામે શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી પણ અસહ્ય હતી, કારણ કે હાલના અપીલકર્તાએ પણ ડિરેક્ટર તરીકે (૩૧.૮.૧૯૯૯ ના રોજ) રાજીનામું આપી દીધું હતું જે રીતે મેજર પી.સી. ઠાકુરે (૨૦.૨.૨૦૦૦ ના રોજ) રાજીનામું આપ્યું હતું.

૭૬. કેસની વિગતોમાં ગયા વિના, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૫૨/૨૦૧૫ (મેજર પી.સી. ઠાકુર વિરુદ્ધ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા) માં અમારા દ્વારા નોંધવામાં આવેલ બરાબર તે જ કારણોસર, નિષ્કર્ષ કાઢવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી કે અપીલકર્તા – સુનિતા ભગત સામે શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી સંપૂર્ણપણે ગેરસમજભરી હતી, કારણ કે અપીલકર્તા દ્વારા કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રેગ્યુલેશન્સના નિયમો ૬૮ થી ૭૨, અથવા વિકલ્પમાં, નિયમો ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા નિયમ ૫ નું ઉલ્લંઘન કરવાનો કોઈ પ્રસંગ જ નહતો.

૭૭. હાલના અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે, સમયમર્યાદાની દલીલ પણ ભારપૂર્વક ઉઠાવી હતી. આ મુદ્દા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો, અને તેનો જવાબ પણ આપવામાં આવ્યો હતો, તેથી અમે તેની સાથે વ્યવહાર કરવાનું વ્યાજબી અને યોગ્ય ગણીએ છીએ. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની આ રજૂઆત હતી કે, 'બોર્ડ' દ્વારા તારીખ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ના રોજ એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ, સી.આર.પી.સી. ની જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્ધારિત સમયમર્યાદાના સમયગાળાને ધ્યાનમાં લેતાં, કાયદાની દ્રષ્ટિએ અસમર્થ હતી. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૮ હેઠળના તેમના દાવાના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલે, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, સેબી એક્ટની કલમ ૩૨ પર આધાર રાખ્યો હતો, જે નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવી છે:—

"૩૨. અન્ય કાયદાઓ લાગુ પડવા પર બાર નથી.— આ એક્ટની જોગવાઈઓ તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ પણ કાયદાની જોગવાઈઓ ઉપરાંતની રહેશે, અને તેના અલ્પીકરણમાં રહેશે નહીં."

કલમ ૩૨ પર આધાર રાખીને એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે, સેબી એક્ટ હેઠળની જોગવાઈઓ તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા સી.આર.પી.સી. સહિતના અન્ય કોઈ પણ કાયદાની જોગવાઈઓ ઉપરાંતની હતી, તેના અલ્પીકરણમાં નહીં. આ

સ્થિતિનો 'બોર્ડ' વતી ઇનકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. અમને એ નોંધવામાં સંતોષ છે કે, અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત રજૂઆત સંપૂર્ણપણે યોગ્ય છે.

૭૮. સી.આર.પી.સી. ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, અને સમયમર્યાદાની દલીલને સાબિત કરવા માટે, કલમ ૪૬૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જે નીચે મુજબ ઉદ્ઘટ કરવામાં આવી છે:—

"૪૬૮. સમયમર્યાદાનો સમયગાળો વીતી ગયા પછી સંજ્ઞાન લેવા પર પ્રતિબંધ.— (૧) આ કોડમાં અન્યત્ર જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, સમયમર્યાદાનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી, કોઈ પણ કોર્ટ ઉપ-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ શ્રેણીના ગુનાનું સંજ્ઞાન લેશે નહીં.

(૨) સમયમર્યાદાનો સમયગાળો નીચે મુજબ રહેશે—

(એ) છ મહિના, જો ગુનો માત્ર દંડ સાથે શિક્ષાપાત્ર હોય;

(બી) એક વર્ષ, જો ગુનો એક વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે કેદની સજા સાથે શિક્ષાપાત્ર હોય;

(સી) ત્રણ વર્ષ, જો ગુનો એક વર્ષથી વધુ પરંતુ ત્રણ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે કેદની સજા સાથે શિક્ષાપાત્ર હોય."

૭૯. સમયમર્યાદાની દલીલનો આશરો લેવા માટે, વિદ્વાન વકીલે એ પણ દર્શાવ્યું હતું કે, ૨૯.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ તેના સુધારા પહેલાં, સેબી એક્ટની કલમ ૨૪ હેઠળ, એક વર્ષની કેદ અથવા દંડ અથવા બંનેની સજા ગણવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા સામે આક્ષેપ કરાયેલા ઉદ્બંધન માટે સેબી એક્ટની કલમ ૨૪ હેઠળ વિચારાયેલી સજા એક વર્ષથી વધુ ન હોવાથી, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, સંજ્ઞાન લેવાની ક્ષમતા સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૮(૨)(બી) દ્વારા બનાવવામાં આવેલ પ્રતિબંધના કારણે એક વર્ષના સમયગાળા પછી ૨૬ થઈ જશે.

૮૦. હાલના વિવાદમાં તથ્યાત્મક સ્થિતિનો સંદર્ભ આપતાં, એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા ૨૦.૯.૧૯૯૯ થી મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટર તરીકે રહ્યા ન હતા, અને આથી, મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના સંદર્ભમાં કમિશન અથવા ઓમિશનના કોઈ પણ કથિત કૃત્ય માટે તેમની જવાબદારી કાયદાકીય રીતે ૨૦.૯.૧૯૯૯ થી આગળ વધારી શકાય નહીં. જેમ કે, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૮ માં સમાવિષ્ટ જનાદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલકર્તા – સુનિતા ભગત સામે 'બોર્ડ' દ્વારા ફરિયાદ દાખલ કરવા માટેની સમયમર્યાદાનો સમયગાળો મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડ સાથેનો તેમનો સંબંધ સમાપ્ત થયાના એક વર્ષ પછી એટલે કે ૨૦.૯.૨૦૦૦ ના રોજ પૂરો થઈ જશે. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે સ્વીકૃત તથ્યાત્મક સ્થિતિ એ છે કે હાલના કેસમાં ફરિયાદ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી. બાબતના ઉપરોક્ત વ્યુમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે

અપીલકર્તાના હાથે ઉઠાવવામાં આવેલી અન્ય કાનૂની દલીલો ઉપરાંત, અપીલકર્તા સામે 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ સમયમર્યાદા દ્વારા બાધિત હતી.

૮૧. અમે, ઉપર મુજબ અમારું વિચારણા નોંધતી વખતે, અપીલકર્તા- સુનિતા ભગત વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતને માન્ય રાખી છે કે સેબી એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ શરૂ કરાયેલી ફોજદારી કાર્યવાહીમાં સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૮ પર આધાર રાખી શકાય છે. તેમ નિષ્કર્ષ કાઢ્યા પછી અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે, સંબંધિત સમયે સેબી એક્ટની કલમ ૨૪ હેઠળ વિચારાયેલી સજા એક વર્ષથી વધુ ન હોવાથી, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૮ હેઠળ સંજ્ઞાન લેવા માટેની સમયમર્યાદાનો સમયગાળો એક વર્ષનો રહેશે. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલના હાથે કરવામાં આવેલી એ રજૂઆતને પણ સ્વીકારવા તરફ અમારો ઝુકાવ છે કે વર્તમાન કેસમાં સમયમર્યાદાનો સમયગાળો અપીલકર્તા - સુનિતા ભગતે મેસર્સ એકોર્ડ પ્લાન્ટેશન લિમિટેડના ડિરેક્ટરના હોદ્દા પરથી પોતાનું રાજીનામું આપ્યું તે તારીખથી એટલે કે ૨૦.૯.૧૯૯૯ થી શરૂ થશે. આ રીતે જોતાં, અપીલકર્તા - સુનિતા ભગત સામે સંજ્ઞાન લેવાનો પ્રતિબંધ ૨૦.૯.૨૦૦૦ થી અમલમાં આવશે. સ્વીકાર્યપણે, વર્તમાન કેસમાં ફરિયાદ 'બોર્ડ' દ્વારા એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્લી સમક્ષ ૨૧.૧.૨૦૦૩ ના રોજ રજૂ કરવામાં આવી હતી. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૬૮ હેઠળ વિચારાયેલા સ્પષ્ટ પ્રતિબંધને ધ્યાનમાં રાખીને ટ્રાયલ કોર્ટ તેનું સંજ્ઞાન લઈ શકી ન હોત.

૮૨. ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર, માત્ર ઉપર દર્શાવેલ કાનૂની સ્થિતિના કારણે જ નહીં, પરંતુ સમયમર્યાદાની દલીલના કારણે પણ, અપીલકર્તા સામે શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેવી ન હતી. તદ્દનુસાર હાલની અપીલને મંજૂર કરવામાં આવે છે, અને અપીલકર્તા – સુનિતા ભગત પર લાદવામાં આવેલી સજા અને હુકમનામને રદ કરવામાં આવે છે, અને અપીલકર્તા સામે દાખલ કરાયેલી ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે છે.

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૩૨/૨૦૧૨

૮૩. સ્થિતિ ફરી બદલાય છે. આ કેસમાં 'બોર્ડ' અપીલકર્તા છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષના આરોપી નં. ૧૦ રાજ ચાવલા સામાવાળા છે.

૮૪. હાલની અપીલ 'બોર્ડ' દ્વારા સામાવાળા – રાજ ચાવલા સામે કરવામાં આવી છે, જેમણે ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, ત્રીસ હજારી કોર્ટ, દિલ્હીની કોર્ટમાં સેબી એક્ટની કલમો ૨૪(૧) અને ૨૭ સાથે વાંચવામાં આવતી સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરાયેલી તારીખ ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ની ફરિયાદને રદ કરવાની માંગ કરતી સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ ક્રિમિનલ મિસલેનિયસ કેસ ૩૯૩૭/૨૦૦૯ દાખલ કરીને હાઈકોર્ટનો આશરો લીધો હતો. ઉપરોક્ત ફરિયાદ મળતાં, ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટે ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ના રોજ

૨૧.૨.૨૦૦૪ માટે આરોપીને સમન્સ પાઠવ્યા હતા. હાઈકોર્ટે, તારીખ ૧૨.૧.૨૦૧૦ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા, રાજ ચાવલા સામે 'બોર્ડ' દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફોજદારી ફરિયાદને રદ કરી દીધી હતી. 'બોર્ડ' હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૨.૧.૨૦૧૦ ના હુકમને સવાલ ઉઠાવતા આ અપીલ ફાઈલ કરીને આ કોર્ટનો આશરો લીધો છે.

૮૫. સામાવાળા – રાજ ચાવલાના સંદર્ભમાં ઉદ્ભવેલા કારણ પર અસરકારક રીતે નિર્ણય કરવા માટે, એ નોંધવું આવશ્યક રહેશે કે સામાવાળા – રાજ ચાવલા મેસર્સ ફેઅર ડીલ ફોરેસ્ટ્રસ લિમિટેડના પ્રમોટર-ડિરેક્ટર હતા. મેસર્સ ફેઅર ડીલ ફોરેસ્ટ્રસ લિમિટેડની સ્થાપના કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ ૧૬.૧૦.૧૯૯૬ ના રોજ કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા – રાજ ચાવલાએ ૩૦.૩.૧૯૯૭ ના રોજ સદર કંપનીના ડિરેક્ટરપદેથી રાજીનામું આપ્યું હતું. તેમના રાજીનામા પર, તેમણે રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ પાસે ફોર્મ-૩૨ રજૂ કર્યું હતું. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે મેસર્સ ફેઅર ડીલ ફોરેસ્ટ્રસ લિમિટેડ એક કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ ચલાવી રહી હતી, અને સદર હેતુ માટે આમ જનતા પાસેથી રૂ. ૫,૨૦,૦૦૦/- ની રકમ એકત્ર કરી હતી. મેસર્સ ફેઅર ડીલ ફોરેસ્ટ્રસ લિમિટેડ દ્વારા 'બોર્ડ' દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી જાહેર નોટિસના જવાબમાં 'બોર્ડ' ને એક માહિતી મેમોરેન્ડમ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં રોકાણકારોની વિગતો, દરેક રોકાણકારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ અને આવી રકમ નક્કી કરવાની રીત દર્શાવવામાં આવી હતી.

૮૬. મળેલા જવાબથી અસંતોષ વ્યક્ત કરીને, 'બોર્ડ' દ્વારા મેસર્સ ફેઅર ડીલ ફોરેસ્ટ્રસ લિમિટેડ અને તેના ૯ ડિરેક્ટરો સામે ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં સામાવાળા - રાજ ચાવલાને આરોપી નં. ૧૦ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદનો સંબંધિત અંશ નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે:-

"૭. આરોપી નં. ૧ એ કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે અને આરોપી નં. ૨ થી ૧૧ એ આરોપી નં. ૧ કંપનીના ડિરેક્ટરો છે. આરોપી નં. ૨ થી ૧૧ એ કંપનીના રોજના કામકાજ માટે જવાબદાર અને પ્રભારી વ્યક્તિઓ છે અને તે તમામ ગુના આચરવા માટે એકબીજા સાથે સક્રિયપણે સંકળાયેલા હતા.

૮. આરોપી નં. ૧ કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ ચલાવી રહ્યું છે અને આમ જનતા પાસેથી લગભગ રૂ. ૫,૨૦,૦૦૦/- ની કુલ રકમ એકત્ર કરી છે.

૯. આરોપી નં. ૧ કંપનીએ સેબીની તારીખ ૨૬ નવેમ્બર, ૧૯૯૭ ની પ્રેસ રિલીઝ, અને/અથવા તારીખ ૧૮ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૭ ની જાહેર નોટિસ મુજબ તેની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ અંગે સેબી સમક્ષ માહિતી/વિગતો દાખલ કરી હતી.

૧૨. સેબીએ રોકાણકારોના હિત અને કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ ચલાવતી વિવિધ વ્યક્તિઓ પાસેથી મળેલી અરજીઓને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની સંસ્થાઓ દ્વારા અરજી સબમિટ કરવાની છેલ્લી તારીખ ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૦ સુધી લંબાવી હતી અને સેબી દ્વારા પ્રેસ રિલીઝ અને એક જાહેર નોટિસ દ્વારા આ બાબત જાહેર કરવામાં આવી હતી.

૧૩. જો કે, આરોપી નં. ૧ સદર નિયમો મુજબ તેના દ્વારા ચલાવવામાં આવતી કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સની નોંધણી માટે સેબી સમક્ષ કોઈ અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગયું હતું.

૧૪. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સદર નિયમોના નિયમ ૭૦(૧) ના સંદર્ભમાં, એક હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ જે સેબી સમક્ષ નોંધણી માટે અરજી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ હોય, તે હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ બંધ કરશે અને રોકાણકારો પાસેથી એકત્ર કરાયેલી રકમ પરત કરશે. વધુમાં, સદર નિયમોના નિયમ ૭૪ ના સંદર્ભમાં, એક હાલની કલેક્ટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ જે સેબી પાસેથી કામચલાઉ નોંધણી મેળવવા ઈચ્છતી નથી, તે પરત ચૂકવણીની યોજના ઘડશે અને નિયમ ૭૩ માં નિર્દિષ્ટ રીતે હાલના રોકાણકારોને આવી પરત ચૂકવણી કરશે.

૧૫. જો કે, આરોપી નં. ૧ એ સદર નિયમો હેઠળ નોંધણી માટે અરજી કરી ન હતી કે નિયમો હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ સ્કીમોને બંધ કરવા અને રોકાણકારોને પરત ચૂકવણી કરવા માટે કોઈ પગલાં લીધા ન હતા અને આ રીતે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૨(૧બી) અને સદર નિયમોના નિયમો ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા નિયમ ૫(૧) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું.

૧૮. આરોપી નં. ૧ એ તેની પોતાની કબૂલાત દ્વારા લગભગ રૂ. ૫,૨૦,૦૦૦/- ની કુલ રકમ એકત્ર કરી હતી અને આરોપી નં. ૧ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી સ્કીમોમાં સખત કમાણીના નાણાં રોકનાર આમ જનતાને રકમ પરત કરવામાં તેની નિષ્ફળતાના કારણે તેમને આર્થિક નુકસાન થયું હતું.

૧૯. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવો આરોપ મૂકવામાં આવે છે કે આરોપી નં. ૧ એ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમો ૧૧બી, ૧૨(૧બી) અને સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (કલેક્ટિવ

ઇન્વેસ્ટમેન્ટ સ્કીમ્સ) રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ ના નિયમો ૬૮(૧), ૬૮(૨), ૭૩ અને ૭૪ સાથે વાંચવામાં આવતા નિયમ ૫(૧) નું ઉદ્ધંધન કર્યું છે, જે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૪(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે."

૮૭. અમને સંતોષ છે કે, હાલની અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૨૭-૮૩૦/૨૦૧૨ (સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ગૌરવ વર્ણો અને અન્ય) માં નક્કી કરવામાં આવેલ વિવાદ જેવો જ છે, આ કારણસર કે અહીં સામાવાળાએ ૩૦.૩.૧૯૯૭ ના રોજ મેસર્સ ફેઅર ડીલ ફોરેસ્ટ્રસ લિમિટેડના ડિરેક્ટરના હોદ્દા પરથી રાજીનામું આપ્યું હતું. અમને એ પણ સંતોષ છે કે, હાલની અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૫૧/૨૦૧૫ (સુનિતા ભગત વિરુદ્ધ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા) માં નક્કી કરવામાં આવેલ વિવાદ સમાન છે, તે કારણસર કે વર્તમાન કેસમાં સામાવાળા સામે ૧૫.૧૨.૨૦૦૩ ના રોજ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી એટલે કે, સામાવાળાના રાજીનામાની તારીખથી ગણતરી કરવામાં આવેલ એક વર્ષના સમયગાળા પછી. ઉપર ઉલ્લેખિત બે સમાન કેસોમાં નોંધાયેલા કારણોસર, હાલની અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. તદ્દનુસાર આ અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

નોંધ: વર્તમાન ચુકાદામાં તમામ અવતરણોમાં આપવામાં આવેલ મહત્વ દર્શાવાયું છે તે અમારું છે.

દેવિકા ગુજરાલ

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using AI Tool

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.